

Σοσιαλισμός

από τα κάτω

Νο 26 Γενάρης - Φλεβάρης '98 Δραχμές 500

150 χρόνια από το
Κομμουνιστικό Μανιφέστο

“Ενα φάντασμα πλανείται πάνω από την Εδρώλη, το φάντασμα του κομμουνισμού. Όλες οι δυνάμεις της γερασμένης Εδρώλης ενόδηξαν σε μιά ιερή συμμαχία για να κυνηγήσουν αυτό το φάντασμα: ο πάπας και ο τσάρος, ο Μέιερνιχ και ο Γκαζό, οι γάλλοι ριζοσπάστες και οι γερμανοί άστυνομοκοί.

Ποιο κόμμα της αντιπολίτευσης δέν έχει κατηγορηθεί σαν κομμουνιστικό από τους αντιπάλους του που κυβερνούν; Ποιο κόμμα της αντιπολίτευσης δέ σιτημάτωσε με τη κατηγορία του κομμουνισμού τους προοδευτικούς και τους αντιδραστικούς; Δύο πράγματα είναι αναγνωριστικά του κομμουνισμού: ο πρώτος είναι η τάση να εξαλείψουν άνομο το κράτος και οι δεύτερος είναι η τάση να εξαλείψουν άνομο το κράτος.

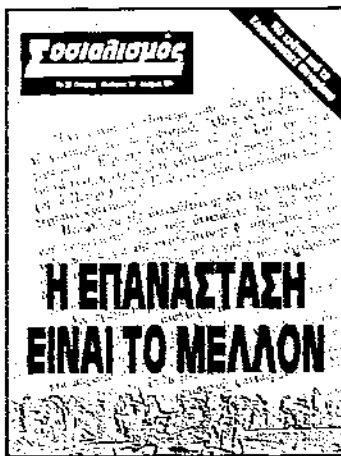
Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Σοσιαλισμός

από τα κάτω

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Ο "Σοσιαλισμός από τα Κάτω"
είναι το περιοδικό του
Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- 3 ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΙΕΣΤΗΡΙΟΥ
 - Ανταρσία ενάντια στον Σημίτη
 - Δραχμή: Η Ταϋλάνδη του '98;
- 8 Συνέδριο Νεολαίας ΠΑΣΟΚ
"Είμαστε έτοιμοι να ξανασυγκρουστούμε"
- 10 Η χρονιά του Μαρξισμού
- 13 Κομμουνιστικό Μανιφέστο
Έχουμε ένα κόσμο να κερδίσουμε
- 17 Γυναίκες και Επανάσταση
- 21 Ο αιώνας των σφαγών
- 24 Γράμμα από την Κύπρο
Του χάρισαν τη νίκη
- 26 ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ:
 - Γρηγόρης Φαράκος: Αρης Βελουχιώτης. Το χαμένο αρχείο - Αγνωστα κείμενα.
 - Διονύσης Χαριτόπουλος: Αρης. Ο αρχηγός των ατάκτων.
 - Επιστημονικό Συμπόσιο: Η προσωπικότητα του Αρη Βελουχιώτη και η Εθνική Αντίσταση.
 - Σαιντ Κρουά: Ο ταξικός αγώνας στον αρχαιο ελληνικό κόσμο
 - Μάης '68. Αφίσες από την επαναστατική έκρηξη
 - Τζον Μόλινε: Η μελλοντική σοσιαλιστική κοινωνία
 - Γιούνγκ Τσανγκ: Αγριόκυκνοι
- 34 Γράμματα

Ιδιοκτήτης: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Υπεύθυνη σύνταξης: Μαρία Στύλλου,

Διακίνηση: Καίτη Πανταζίδου

Εκτύπωση: ΛΙΘΟΤΥΠ ΑΕ

Γραφεία Περιοδικού: Αναξαγόρα 14Α, Ομόνοια ΑΘΗΝΑ 105 52 τηλ. 52.41.001, Fax 52.27.177

Για συνδρομές και γράμματα: Περιοδικό "Σοσιαλισμός από τα Κάτω" Τ.Θ. 8161 - 100 10 Αθήνα

Κεντρική διάθεση: ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ, Αναξαγόρα 14Α, Ομόνοια, Τηλ. 52.47.584

ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΙΕΣΤΗΡΙΟΥ

η ανταρσία ενάντια στον Σημίτη

Ο Σημίτης άνοιξε την επίθεση ενάντια στα πιο δυνατά κομμάτια της εργατικής τάξης και έχει εισπράξει θύελλες.

Η σύγκρουση με τους εργαζόμενους στις ΔΕΚΟ, με τους δασκάλους και τους καθηγητές, με τους δήμους και τα νοσοκομεία δεν έχει ακόμα κλείσει. Τουναντίον έχουν βγει μια σειρά από απεργιακές κινητοποιήσεις που θα συνεχίζουν σε όλο το επόμενο διάστημα. Ο νικητής απ' την σύγκρουση δεν είναι καθόλου σίγουρο ότι θα είναι η κυβέρνηση όπως θέλουν να το εμφανίσουν οι εφημερίδες. Οι πολιτικές συνέπειες απ' αυτή την αντιπαράθεση έχουν βγει και μέσα στο ΠΑΣΟΚ.

Μολονότι προσπαθούν τώρα να υποβαθμίσουν το συνέδριο της Νεολαίας ΠΑΣΟΚ, η κατάσταση που επικρατεί δεν θυμίζει ομαλοποίηση. Ούτε η διάσπαση μέσα στην ΠΑΣΚΕ ανάμεσα σε εκουγχρο-

νιστες και αντιπολιτευόμενους έχει επουλωθεί. Ανεξάρτητα με το τι θα γίνει στο συνέδριο της ΓΣΕΕ, ο έλεγχος Σημίτη - Πρωτόπαπα μέσα στα συνδικάτα έχει αδυνατίσει.

Η κυβέρνηση βρίσκεται περικυκλωμένη από ένα εργατικό κύμα που δεν το βάζει κάτω, ΠΟΥ συγκρούεται Σε κάθε μέτωπο που ανοίγει η κυβέρνηση. Και ταυτόχρονα οι "εκσυγχρονιστές" μπορούν και κρατάνε τον έλεγχο μόνο μέσω ελιγμών, και υποχωρήσεων.

Υπάρχουν εντυπωσιακά παραδείγματα του πόσο έχουν χάσει τον έλεγχο. Πρόσφατα ακόμα, το περασμένο φθινόπωρο ο υπεύθυνος του συνδικαλιστικού του ΠΑΣΟΚ Ροβέρτος Σπυρόπουλος σε συνεργασία με τον Πρωτόπαπα απειλούσαν να βάλουν χέρι στους αριστερούς ΠΑΣΚίτες, πχ στη Μαρία Φραγκιαδάκη στη ΓΣΕΕ. Η προσπάθεια αυτή όχι μόνο γύρισε μπουίμε-

ραγκ, λόγω της συμπαράστασης από συνδικαλιστές μέσα και έξω από το ΠΑΣΟΚ, αλλά και λόγω των εξελίξεων μέσα στην ΠΑΣΚΕ.

Την εμφάνιση δηλαδή μιας κίνησης συνδικαλιστών από Εργατικά Κέντρα, Ομοσπονδίες και ΓΣΕΕ που ανήκουν στην ΠΑΣΚΕ, αλλά διαφωνούν με όλες τις βασικές επιλογές του Σημίτη.

Η ανταρσία δεν περιορίστηκε στην κορυφή, αλλά άρχισε από τη βάση. Η δύναμη του οργανωμένου κομματιού της εργατικής τάξης είναι αυτή που έχει βάλει όλες τις πιέσεις.

Η εικόνα που εμφανίζει τους εργάτες ότι δεν έχουν εμπιστοσύνη πια στα συνδικάτα τους, ότι οι περισσότεροι τα εγκαταλείπουν και ότι τα συνδικάτα απομαζικοποιούνται, είναι πλαστή. Τα συνδικάτα που χάνουν κόσμο είναι εκεί

ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΙΕΣΤΗΡΙΟΥ

Συγκέντρωση στο Πεδίο του Αρεως στις 23 Οκτώβρη, ημέρα της 24ωρης απεργίας της ΓΣΕΕ

που έχουν γίνει μαζικά κλεισίματα, όπως πχ Χαλυβουργική, ΠΟΕΜ, ή εκεί που υπάρχουν καινούργια εργατικά κομμάτια με συνθήκες ελαστικής απασχόλησης και συνήθως ανασφάλιστα.

Τα συνδικάτα που αυτή την περίοδο βρίσκονται στο κέντρο της αντιπαράθεσης με τον Σημίτη είναι από τα πιο μαζικά. Οχι μόνο σε παλιούς αλλά και σε καινούργιους εργαζόμενους. Η ΟΛΜΕ γράφει σαν μέλη της και τους αναπληρωτές και τους ωρομίσθιους. Σωματεία σε διάφορους δήμους έχουν πάρει απόφαση κι έχουν μέλη τους και τους έκτακτους των δήμων.

Μπορεί οι εργάτες να κάνουν κριτική στους συμβιβασμούς της ηγεσίας τους, αλλά δεν το βάζουν κάτω. Δεν υπάρχει μείωση του αριθμού των συνδικαλισμένων λόγω "απογοήτευσης" όπως θέλουν να εμφανίζονται οι εφημερίδες. Τουναντίον τα παραδείγματα τους τελευταίους μήνες είναι ότι η βάση των συνδικάτων έχει εξαναγκάσει τις ηγεσίες να κινηθούν και να καλέσουν σε απεργίες.

Τα πρώτα σημάδια της ανταρσίας φάνηκαν το περασμένο καλοκαίρι όταν μεσούντος του κοινωνικού διαλόγου, ο Πολυζωγόπουλος συγκάλεσε σύσκεψη των συνδικαλιστών του ΠΑΣΟΚ. Η συμμετοχή ήταν μεγάλη, γύρω στους 500, οι περισσότεροι συνδικαλιστές της βάσης και μαχητικά εργατικά στελέχη. Ο Πολυζωγόπουλος πήρε από εκεί το μήνυμα ότι δεν μπορούσε να δεσμεύσει τα συνδικάτα σε συμφωνία για ελαστικά ωράρια και αλλαγές στην απασχόληση.

Γι' αυτό, έστω κι αν το κείμενο του "κοινωνικού διαλόγου" πέρασε με τη διπλή ψήφο του προέδρου μετά την ισοψηφία 22-22 στη ΓΣΕΕ, η ΓΣΕΕ και η ΑΔΕΔΥ αναγκάστηκαν να καλέσουν την κοινή 24ωρη α-

περγία τον Οκτώβρη.

Το φθινόπωρο το κέντρο της αντιπαράθεσης ήταν ο νόμος του Αρσένη και οι καταλήψεις στις σχολές και στα σχολεία.

Μέχρι τότε η ΟΛΜΕ και η ΔΟΕ προσπαθούσαν να εποδίσουν οποιαδήποτε απόφαση για απεργία. Το επιχείρημα ήταν: "Οι εκπαιδευτικοί είναι κουρασμένοι από πέρσι". Όμως, οι καταλήψεις έδωσαν το πολιτικό τόνο της αντιπαράθεσης και ήταν πηγή έμπνευσης για πολλούς καθηγητές.

Αυτό είχε σαν συνέπεια σε πολλούς συλλόγους δασκάλων να βγει απόφαση για απεργία διάρκειας και σε πολλές ΕΑΜΕ απόφαση για 48ωρη. Έτσι αναγκάστηκαν και οι ηγεσίες της ΟΛΜΕ και της ΔΟΕ να καλέσουν 24ωρη για τις 25 Φλεβάρη και συλλαλητήρια σε όλες τις πόλεις. Οι επόμενες Γενικές Συνελεύσεις, απ' ό,τι φαίνεται θα απαιτήσουν μεγαλύτερες απεργιακές κινητοποιήσεις. Οι πιέσεις και οι κινήσεις των καθηγητών των Πολυτεχνικών, των αναπληρωτών και των αδιόριστων έχουν αναγκάσει τις ηγεσίες να παραιτηθούν από το κλισιό "ο κόσμος δεν τραβάει".

Η απόφαση Σημίτη - Παπαντωνίου να ιδιωτικοποιήσουν κάποιες από τις ΔΕΚΟ και να καταργήσουν ωράρια και μονιμότητες έχει ανοίξει το δεύτερο μεγάλο μέτωπο αντιπαράθεσης μέσα στην καινούργια χρονιά. Θυμίζει το τι σημαίνει η προσπάθεια ιδιωτικοποίησης του ΟΤΕ επί Νέας Δημοκρατίας.

Η ΓΣΕΕ αναγκάστηκε να καλέσει δύο 24ωρες σε απόσταση μιας βδομάδας. Και τη δεύτερη όταν τόλμησε να πει ο πρόεδρος του ΕΚΑ Γρηγόρης Φελώνης, ότι λόγω μικρής συμμετοχής δεν θα γίνει διαδήλωση προκάλεσε διαμαρτυρίες από τα κάτω. Το συλλαλητήριο στη Βουλή έγινε και οι γραφειοκράτες ακολούθησαν.

Η τροπολογία του Παπαντωνίου για τις ΔΕΚΟ ψηφίστηκε. Αλλά η προσπάθεια να μπει σε εφαρμογή έχει σκληρές αντιστάσεις.

Οι εργάτες που συγκρούονται με τον Σημίτη είναι οι ίδιοι που στις προηγούμενες εκλογές στη μεγάλη τους πλειοψηφία ψήφισαν ΠΑΣΟΚ. Οι μετακινήσεις είναι πια πολύ γρήγορες. Αυτές δεν περιορίζονται μόνο στους αγώνες αλλά και στις ιδέες. Οι δεξιές απόψεις του Σημίτη, που όλο και περισσότερο μοιάζουν με του Μάνου και του Μητσότακη δεν συγκινούν κανένα.

Η σύγκρουση των πιο δυνατών συνδικάτων με τον Σημίτη δεν είναι "άλλη μια συνδικαλιστική μάχη". Είναι πολιτική και ιδεολογική μάχη για τον προσανατολισμό και την προοπτική των πιο οργανωμένων τμημάτων της εργατικής τάξης. Οι εργάτες των ΔΕΚΟ, οι εκπαιδευτικοί, οι εργαζόμενοι στους Δήμους και στα Νοσοκομεία δίνουν μάχες για να προστατέψουν τις δουλειές τους, τους μισθούς τους και τα ωράριά τους, τον ίδιο το συνδικαλισμό. Αλλά ταυτόχρονα ανοίγουν και τις μεγάλες επιλογές: πώς θα προχωρήσει από δω και πέρα η εργατική τάξη; Ποια είναι η εναλλακτική λύση στην κρίση του εκουγχρονισμού;

Οι εκλογικιστικές στρατηγικές που προτείνονται από την εσωκομματική αντιπολίτευση του ΠΑΣΟΚ αλλά και από την υπόλοιπη κοινοβουλευτική αριστερά, υποτιμούν το μέγεθος της κρίσης. Βλέπουν τις μαζικές κινητοποιήσεις σαν διαμαρτυρίες που με "ποικιλία μορφών" θα φέρουν την εργατική αγανάκτηση μέχρι την κάλη. Γι αυτές τις στρατηγικές εκεί βρίσκεται το κρίσιμο σημείο - στην "αλλαγή των συσχετισμών" στις κομματικές, στις δημοτικές και τελικά στις βουλευτικές εκλογές. Φρενάρουν και υποτάσσουν τη δυναμική του κόσμου, χαρμιζοντάς την.

Όμως, ο θυμός, η δύναμη και η ριζοσπαστικοποίηση των εργατών που συγκρούονται με τον Σημίτη κάνουν επίκαιρη μια πολύ πιο ριζική αλλαγή στρατηγικής. Κάνουν επίκαιρη την επαναστατική στρατηγική του Μαρξ και του Κομμουνιστικού Μανιφέστου. Αυτή είναι η πολιτική μάχη που δίνει το ΣΕΚ μέσα σ' αυτόν το νέο γύρο των αγώνων. Δυναμώνοντας τις ιδέες της επανάστασης δίνουμε δύναμη όχι μόνο για τη νίκη των απεργιών εδώ και τώρα, αλλά και για τη σοσιαλιστική προοπτική των εργατών.

ΜΑΡΞΙΣΜΟΣ '98

**15 - 17 ΜΑΗ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
ΑΘΗΝΑ**

ΤΡΕΙΣ ΜΕΡΕΣ ΜΕ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΙΔΕΕΣ ΚΑΙ ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ

**30 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΜΑΗ '68
Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΕΙΝΑΙ ΕΠΙΚΑΙΡΗ**

οργανώνεται από το

ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑ

Μπορείτε να προμηθευτείτε την αίτηση συμμετοχής από το "Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο" Αναξαγόρα 14Α, Ομόνοια και τους συντρόφους που πουλάνε το περιοδικό και την "Εργατική Αλληλεγγύη"

Δραχμή "Η Ταϋλάνδη του 1998";

Η δραχμή ενδέχεται να αποδειχθεί η Ταϋλάνδη του 1998". Η πρόβλεψη αυτή ανήκει στην αμερικάνικη επενδυτική τράπεζα Γκόλντμαν-Σακς και δημοσιεύτηκε στην Καθημερινή στα τέλη Φλεβάρη. Στην πραγματικότητα, αυτή η εκτίμηση έχει πάψει να είναι πρόβλεψη. Πρόβλεψη ήταν όταν το περασμένο καλοκαίρι γράφαμε από αυτές τις στήλες:

"Το παράδειγμα της Μαλαισίας, της Σιγκαπούρης, της Ταϋλάνδης είναι πολύ κοντά στο τί μπορεί να συμβεί στην Ελλάδα.

Ο συνδυασμός σκληρό νόμισμα και εισροή κερδοσκοπικών κεφαλαίων για παιχνίδια στο Χρηματιστήριο, για συμμετοχή σε ιδιωτικοποιήσεις και για μεγάλα έργα ήταν χαρακτηριστικό γνώρισμα όλων των χωρών που χτυπήθηκαν από "ξαφνικές" νομισματικές κρίσεις τα τελευταία χρόνια: Τουρκία 1994, Μεξικό 1995, Ταϊλάνδη κλπ. φέτος".

(Σοσιαλισμός από τα Κάτω Νο 24, σελ. 4)

Τώρα πια οι ανησυχίες για τη δραχμή έχουν μπει στο κέντρο των πολιτικών εξελίξεων, με την κυβέρνηση να παραδέχεται ότι το τρίμηνο Μάρτης-Μάης θα υπάρχουν πιέσεις, αλλά και να εμφανίζεται ότι οργανώνει τη "θωράκιση" της με τον καλύτερο τρόπο. Και μόνο το γεγονός, όμως, ότι στο ρόλο των στηριγμάτων της δραχμής προβλήθηκαν οι τραπεζίτες (με τον Κωστόπουλο της Πίστewας να δίνει συνέντευξη τύπου για να εξηγήσει πως η κερδοφορία των Τραπεζών είναι ασπίδα κατά των υπονομευτών της δραχμής!), δείχνει τί είδους "μάχη της δραχμής" οργανώνει ο Σημίτης και ο Παπαντωνίου.

Οι αστικές ερμηνείες για τις πιέσεις πάνω στη δραχμή χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες.

Η πρώτη είναι οι "αστυνομικές" εξηγήσεις που βλέπουν πίσω από τη νομισματική αστάθεια "συνωμοσίες ξένων κερδοσκόπων" και "συμφέροντα που υπονομεύουν τη δραχμή". Όσο κι αν φαίνονται γελοίες αυτές οι απόψεις, δεν περιορίζονται μόνο σε δημοσιογραφικές προσπάθειες αποπροσανατολισμού από τα πραγματικά ζητήματα. Και το Υπουργείο Οικονομικών τροφοδότησε αυτές τις "θεωρίες", δηλώνοντας ότι η Γκόλντμαν-Σακς προσπαθούσε να αναλάβει ιδιαίτερο

ρόλο στο Ομολογιακό Δάνειο του Ελληνικού Δημοσίου αλλά δεν τον πέτυχε. Και ο Κωστόπουλος της Πίστewας κατηγορήσε την Μούντις (την μεγάλη χρηματιστηριακή πολυεθνική που βαθμολογεί την δανειοληπτική ικανότητα κάθε χώρας), ότι η απειλή της να υποβαθμίσει την φερεγγυότητα του ελληνικού κράτους και των ελληνικών τραπεζών ως προς τα δάνειά τους, έγινε για λόγους "οκοπιότητων και ανταγωνιστικών συμφερόντων".

Γ. Κωστόπουλος της Τράπεζας Πίστewας. Ο Σημίτης θεωρεί τα κέρδη των τραπεζών "θωράκιση" της δραχμής

Σίγουρα οι τραπεζίτες στους ανταγωνισμούς τους χρησιμοποιούν τέτοια όπλα. Αλλά αυτό δεν εξηγεί γιατί σήμερα τέτοιες συγκρούσεις μπορεί να φτάνουν μέχρι το σημείο μαζικής φυγής κεφαλαίων και κατάρρευσης νομισμάτων ολοκληρωμένων χωρών όπως έγινε στη Ν.Α. Ασία. Αν η κρίση ήταν απλά και μόνο μια "αμερικάνικη συνωμοσία", τότε η Γουόλ Στρητ δεν θα είχε κανένα λόγο να πανικοβάλεται.

Η δεύτερη κατηγορία αστικών εξηγήσεων βλέπει τις αιτίες των νομισματικών πιέσεων λίγο-πολύ σε "τεχνικούς" λόγους. Η πορεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς το κοινό νόμισμα, το Ευρώ, είναι μια "λεπτή διαδικα-

σία", λένε αυτές οι θεωρίες, και οι αγορές παρακολουθούν με άγρυπνο μάτι τις αποφάσεις των κυβερνήσεων για τις ισοτιμίες με τις οποίες τα εθνικά νομίσματα θα "κλειδωθούν" στο Ευρώ. Αυτές οι αποφάσεις θα παρθούν το Μάιο και θα εφαρμοστούν από 1.1.1999 και η όλη πορεία μπορεί να μπει σε δοκιμασία από κερδοσκοπικές κινήσεις. "Κι εμείς θα ανησυχούσαμε" έγραφαν τα Νέα στις 23 Φλεβάρη "αν η δραχμή επρόκειτο να συγχωνευθεί σε ένα κοινό νόμισμα με ασθενέστερα νομίσματα όπως της Βουλγαρίας ή της Αλβανίας". Κάπως έτσι εμφανίζεται η συγχώνευση του Γερμανικού Μάρκου με τα υπόλοιπα νομίσματα της ΕΕ.

Είναι φανερό ότι αυτές οι "θεωρίες" προωθούν την αντίληψη ότι το γιαιτικό για την νευρική κατάσταση των αγορών είναι η αυστηρή τήρηση των προδιαγραφών του "προγράμματος σύγκλισης" της ΕΕ. Δεν κάνουν, όμως, τον κόπο να εξηγήσουν γιατί η "νευρική κατάσταση των αγορών" έχει φτάσει σε τέτοιο παροξυσμό ώστε να ανησυχούν ότι μεγάλοι καπιταλισμοί όπως η Ιταλία θα αποδειχθούν... Αλβανίες.

Η τρίτη κατηγορία των αστικών εξηγήσεων για τις νομισματικές πιέσεις είναι οι θεωρίες της "καθυστερήσης". Οι αγορές τιμωρούν τα νομίσματα των χωρών που καθυστερούν στον εκσυγχρονισμό των οικονομιών τους, χάνουν τη μάχη της ανταγωνιστικότητας και έτσι εμφανίζουν ελλείμματα.

Αυτή είναι η βασική αντίληψη που υιοθετεί η κυβέρνηση. Ο Παπαντωνίου σε συνέντευξη του στα Νέα στις 3 Μάρτη σεβρίρει μάλιστα αυτή τη θεωρία στην "αριστερή" εκδοχή της: η τιμωρία της αγοράς σε όσους καθυστερούν γίνεται άγρια, "με τους νόμους της ζούγκλας", και άρα καλύτερα να τρέξουμε να βελτιώσουμε την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας με εθελοντικές θυσίες, όπως προσπαθεί η κυβέρνηση, επειδή είναι "κοινωνικά ευαίσθητη" και δεν θέλει να "γίνουμε ζούγκλα".

Αυτός ο "αριστερός ρεαλισμός" είναι απαιτητός και στα δυο σκέλη του.

Η κρίση και η αστάθεια στη σημερινή περίοδο είναι χαρακτηριστικό του συστήματος και όχι των "καθυστερημένων" τμημάτων του. Με κανέναν τρόπο δεν θα μπορούσε

Αλαν Γκρήνσπαν, Διοικητής της Κεντρικής Τράπεζας ΗΠΑ: "οι επόμενοι μήνες δεν θα εξελιχθούν ομαλά".

κάποιος να ισχυριστεί ότι η οικονομία των ΗΠΑ ανήκει στην κατηγορία αυτών που "καθυστερούν". Κι όμως, ο Διοικητής της Κεντρικής Τράπεζας των ΗΠΑ, ο Αλαν Γκρήνσπαν καταθέτοντας στο Κογκρέσο έκανε την εκτίμηση ότι η αμερικανική οικονομία "θα αισθανθεί τους ανέμους της ασιατικής καταιγίδας τους επόμενους μήνες". Και δεν μπορεί να προβλέψει προς τα πού θα τη σπρώξουν. Οι Φαϊνάνσιαλ Τιμς παρουσιάζοντας τις δηλώσεις Γκρήνσπαν έβαλαν τίτλο "Η αμερικανική οικονομία αντιμετωπίζει χρονιά αβεβαιότητας".

Το ένα σενάριο που μελετάει η Κεντρική Τράπεζα των ΗΠΑ είναι το φρενάρωμα της οικονομίας καθώς η ανάκαμψη των τελευταίων χρόνων φτάνει στα όρια της. Ταυτόχρονα, όμως, με τις τάσεις ύφεσης που ήδη διαφαίνονται, ο Γκρήνσπαν φοβάται ότι οι επιπτώσεις της κρίσης στην Ασία θα σημάνουν μεγάλα ελλείματα στο ισοζύγιο των ΗΠΑ. Για την ώρα βλέπει μια "ισορροπία αντιθετικών τάσεων", αλλά ομολογεί ανοιχτά ότι αυτό δεν μπορεί να κρατήσει. "Καθώς η παρούσα κατάσταση αντικατοπτρίζει μια ισορροπία ισχυρών αντιθετικών δυνάμεων, τα γεγονότα στους επρχόμενους μήνες είναι πιθανό να μην εξελιχθούν ομαλά".

Η πορεία της ΕΕ προς το κοινό νόμισμα τους επόμενους μήνες θα γίνεται μέσα στις συνθήκες όπου αυτή η ασταθής ισορροπία θα αρχίσει να γέρνει. Και γι' αυτό καμιά κυβέρνηση δεν ξέρει αυτή τη στιγμή τι πρέπει να κάνει για να σταθεροποιήσει την κατάσταση και να αποφύγει τους κινδύνους νο-

μισματικής αναταραχής. Παντού συζητούν αύξηση των επιτοκίων και παντού φοβούνται ότι κάτι τέτοιο μπορεί να μετατρέψει μια επερχόμενη ύφεση της οικονομίας σε ανεξέλεγκτη βουτιά. Οι κυβερνήσεις απλά κρατάνε την αναπνοή τους.

Η ελληνική οικονομία μπαίνει σ' αυτό το τούνελ έχοντας ήδη φτάσει στα όρια της ανισορροπίας. Ο πληθωρισμός πέφτει, αλλά τα επιτόκια ανεβαίνουν. Οι αυταπάτες που υπήρχαν το περασμένο φθινόπωρο για "προσωρινή" αύξηση των επιτοκίων, διαψεύστηκαν. Το παραδοσιακό εργαλείο της "μάχης της δραχμής" (το ανέβασμα των επιτοκίων) έχει ήδη μετατραπεί σε μπούμερανγκ.

Τώρα ο Σημίτης και ο Παπαντωνίου λένε ότι η διέξοδος απ' αυτή την κατάσταση είναι ένας νέος γύρος "διαρθρωτικών αλλαγών" που θα πείσουν τις αγορές για τη σταθερότητα της δραχμής: επιτάχυνση των μετοχοποιήσεων-ιδιωτικοποιήσεων, ελαστικοποίηση των εργασιακών σχέσεων, μείωση του εργατικού κόστους, περιορισμός της δύναμης των συνδικάτων στις ΔΕΚΟ.

Αν αυτό το "πακέτο" περάσει συναινετικά, λένε, τότε θα αποφύγουμε τους "νόμους της ζούγκλας" που θα επιβάλλει η αγορά για να τιμωρήσει τις ανισορροπίες και τα ελλείματα.

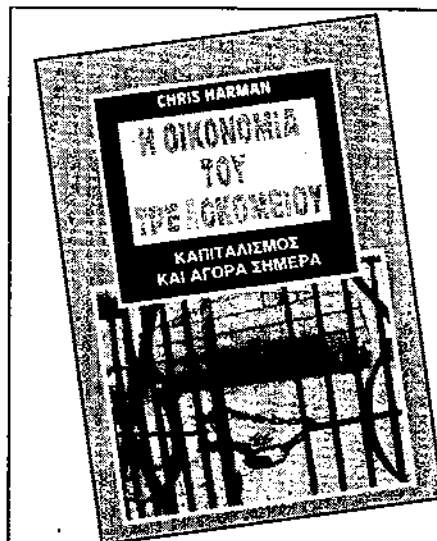
Στην πράξη, τέτοια μέτρα θα κάνουν ακόμα πιο βίαιο και οδυνηρό το ξέσπασμα της κρίσης.

Όπως έλεγε ο Μαρξ που τόσο πολύ τον θυμήθηκαν τα αφιερώματα των εφημερίδων σαν οικονομολόγο, αλλά τόσο λίγο τον καταλαβαίνουν, οι καπιταλιστές πάντα φαντάζονται, μέχρι το ξέσπασμα της κρίσης, ότι "η οικονομία είναι υγιής". Τα μέτρα απελευθέρωσης των αγορών φαντάζουν σαν μέτρα ε-

νίσχυσης της οικονομίας. Τα μέτρα μείωσης των μισθών, ελαστικής απασχόλησης και περιορισμού των συνδικάτων εμφανίζονται σαν μέτρα που κάνουν πιο εύκολες τις επενδύσεις και τις προσλήψεις. Στην πράξη όμως, όσο πιο ελεύθερες είναι οι αγορές, τόσο πιο απότομα αυτά τα μέτρα μετατρέπονται στο αντίθετό τους, σε επιτάχυνση της βουτίας της οικονομίας.

Η εισροή κεφαλαίων για την αγορά μετοχών του ΟΤΕ, της Δημόσιας Επιχείρησης Πετρελαίων ή οποιασδήποτε άλλης "μετοχοποιημένης" ΔΕΚΟ, μετατρέπεται σε καταστροφική κερδοσκοπία και μαζική φυγή κεφαλαίων που οξύνει την αναταραχή. Η επέκταση της μερικής απασχόλησης, του προσωρινού προσωπικού και των άλλων μορφών "ευελξίας", μετατρέπεται σε γρήγορη άνοδο της ανεργίας. Το χτύπημα των συνδικάτων εξασθενεί τη μόνη δύναμη που μπορεί να σώσει την οικονομία από τον καταστροφικό πανικό των καπιταλιστών. Οι τραπεζίτες που λένε τα παχειά λόγια για τη "μάχη της δραχμής" καθισμένοι πάνω σε 360 δις κέρδη μόνο από την περσινή χρονιά, θα είναι οι πρώτοι που θα τρέξουν να μετατρέψουν τα ομόλογα και τις μετοχές τους σε οτιδήποτε τους μοιάζει πιο σταθερό την ώρα της κρίσης.

Το μόνο πραγματικό αντίδοτο σ' αυτή τη ζούγκλα είναι η συλλογική δύναμη της εργατικής τάξης. Κάθε συνδικάτο που αποφασίζει να συγκρουστεί με τα μέτρα Σημίτη-Παπαντωνίου, όχι μόνο δεν "υπονομεύει την αντοχή της οικονομίας στη μάχη της δραχμής", αλλά αντίθετα ενισχύει την μόνη ελπίδα να αποφύγουμε ένα μέλλον σαν της Ν.Α. Ασίας.

Κρις Χάρμαν
"Η Οικονομία του Τρελοκομείου"
Μπορείτε να βρείτε στο Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο

"Είμαστε έτοιμοι να ξανασυγκρουστούμε"

Στις 20-22 Φλεβάρη, πραγματοποιήθηκε το 3ο Συνέδριο της Νεολαίας ΠΑΣΟΚ. Ένα συνέδριο που έδειξε ξεκάθαρα ότι η πολιτική ανταρσία που έχει ξεσπάσει απέναντι στην πολιτική του Σημίτη αγκαλιάζει και την νεολαία.

Παρακάτω δημοσιεύουμε τη συνέντευξη που πήρε ο **Γιάννης Σηφιακάκης** από τον **Δημήτρη Βλασάκη** μέλος της Ν. ΠΑΣΟΚ στο Ηράκλειο Κρήτης, τον **Κυριάκο Ησυχος**, γραμματέα της Ν. ΠΑΣΟΚ Αλίμου, τον **Στέφανο Πανακούλια** μέλος του Γραφείου Πόλης Ιωαννίνων, τον **Χρυσάνθο Τάσση**, μέλος Νομαρχιακής Επιτροπής Β4 Αθήνας, τον **Γιώργο Χατζηδάκη** γραμματέα της Νεολαίας στην ΑΣΟΕΕ, και τον **Κώστα Χατζόπουλο** μέλος του Εκτελεστικού Γραφείου της ΠΑΜΚ.

Γιατί η κρίση στην Νεολαία; Η αντιπαράθεση στο Συνέδριο είναι μόνο για τα "κουκιά", για τον έλεγχο της ηγεσίας της Νεολαίας από κάποια τάση;

Γιώργος Χατζηδάκης: Είναι αναμφισβήτητο γεγονός ότι παράκεντρα εξουσίας και στενοί συνεργάτες του πρωθυπουργού μέχρι την τελευταία στιγμή μεθόδευσαν την αναβολή του συνεδρίου. Η αδυναμία ελέγχου των συσχετισμών του συνεδρίου καθώς και η γύμνια του πολιτικού τους λόγου ανάγκασε τους εκσυγχρονιστές να αποχωρήσουν με σκοπό να δημιουργήσουν τεχνητή κρίση.

Στέφανος Πανακούλιας: Η μεριά των εκσυγχρονιστών διάλεξε τον δρόμο του εκβιασμού. Είπαν ότι θα καταθέσουν τις αιτήσεις των συνεδριών όποτε θέλουμε και κατέθεσαν μόνο τα χρήματα. Αυτό είναι παράνομο με βάση το καταστατικό.

Κυριάκος Ησυχος: Η μάχη δεν είναι για τα "κουκιά", είναι πολιτική και ιδεολογική. Οι πιέσεις υπήρχαν από το '93, όταν αυτονομήθηκε η Νεολαία από το κόμμα. Τότε λεγανε ότι η νεολαία δεν μπορεί να ασχολείται με όλα τα ζητήματα. Σήμερα, θέλουν να αφαιρέσουν από την αριστερή νεολαία την επαναστατικότητα της και την αυτονομία της και να την εντάξουν σ' ένα ατέλειωτο εργοτάξιο του κόμματος. Η άλλη πλευρά έχει μάθει τις σταλινικές μεθόδους γι αυτό και δεν δέχτηκε να έρθει στο συνέδριο.

Δημήτρης Βλασάκης: Σαν Νεολαία

ΠΑΣΟΚ, ήμασταν πάντα πρωταγωνιστές στους αγώνες του λαού μας. Το '90-'91 μπήκαμε γερά στις καταλήψεις ενάντια στην εκπαιδευτική πολιτική του Κοντογιαννόπουλου και της κυβέρνησης του Μητσotάκη, εξίσου σκληρά παλέψαμε το νόμο του Σουφλιά, το ίδιο και με την δικιά μας κυβέρνηση όταν επί Γιώργου Παπανδρέου σταματήσαμε την βιβλιοκάρτα. Αμφισβητήσαμε την πολιτική του υπουργού Σημίτη στα ναυπηγεία Σκαραμαγκά, συγκρουστήκαμε με τον Παπαθεμελή και το ωράριο. Σήμερα είμαστε εδώ έτοιμοι να ξανασυγκρουστούμε, αν χρειαστεί; με οτιδήποτε έρχεται κόντρα με τις σοσιαλιστικές μας ιδέες και οράματα.

Αυτό είναι που κρίθηκε στο συνέδριο, η διατήρηση της ήδη κατοχυρωμένης πολιτικής και οργανωτικής μας αυτονομίας.

Χρυσάνθος Τάσσης: Το συνέδριο ήταν καθαρά πολιτικό, γιατί έδειξε την έντονη αντίθεση της Νεολαίας στην πολιτική της κυβέρνησης Σημίτη. Η Νεολαία που τα προηγούμενα χρόνια μας είχε συνθησίσει σε μια λογική ενσωμάτωσης και πλήρους ταύτισης με το κόμμα και την κυβέρνηση, για πρώτη φορά σήμερα αποστασιοποιείται από την κυβερνητική πολιτική. Την πολιτική της διάλυσης της δημόσιας και δωρεάν παιδείας και υγείας, της ελαστικοποίησης του ωραρίου, της αλλαγής των εργασιακών σχέσεων, της επίθεσης στις κατακτήσεις των εργαζόμενων που με τους αγώνες τους είχαν κατακτήσει εδώ

και χρόνια.

Πώς κρίνεται το αποτέλεσμα του Συνεδρίου;

Στέφανος: Το '93 αυτονομήθηκαν οργανωτικά. Σήμερα αποδείξαμε ότι μπορούμε να αυτονομηθούμε και πολιτικά σαν Νεολαία.

Γιώργος: Αποδείξαμε ότι η πολιτική διαμορφώνει τους συσχετισμούς και όχι οι συσχετισμοί την πολιτική. Δείξαμε ότι οι νέοι του ΠΑΣΟΚ παραμένουμε προσηλωμένοι στις ιδέες του Σοσιαλισμού και στις αρχές της 3ης του Σεπτεμβρίου.

Χρυσάνθος: Το συνέδριο έστειλε ένα μήνυμα. Ότι το ΠΑΣΟΚ πρέπει ν' αλλάξει πολιτική υπέρ των κοινωνικών δυνάμεων που το στήριξαν, τους μισθωτούς, τους συνταξιούχους, τους "μη προνομιούχους". Δεν ξέρω αν η Ν. ΠΑΣΟΚ έχει τις δυνάμεις για να μπει μπροστά σ' αυτόν τον αγώνα, άνοιξε όμως και με το συνέδριό της τον δρόμο γι αυτόν τον αγώνα.

Οι αναφορές των συνεδριών στην Αριστερά και στον Σοσιαλισμό ήταν πολύ συχνές. Πώς το εξηγείτε αυτό; Τι σημαίνει Αριστερά για σας σήμερα;

Δημήτρης: Το κυρίαρχο σύνθημα του συνεδρίου ήταν πραγματικό "Με τα όνειρα της Αριστεράς, με την δυναμική της νεολαίας". Αυτός είναι ο σκληρός πυρήνας της σκέψης μας. Αριστερά για μας είναι οι αξίες του σοσιαλισμού, η αλληλεγγύη, η κοινωνική δικαιοσύνη, η υπεράσπιση του

κράτους πρόνοιας. Για μας κυρίαρχο είναι η ανασυγκρότηση όλων των αριστερών κινήματων. Τείνουμε το χέρι σ' όλες τις αριστερές δυνάμεις για να συγκροτήσουμε ισχυρές συμμαχίες, όχι πρόσκαιρες και ευκαιριακές, αλλά ουσιαστικές και σοβαρές σε επίπεδο βάσης στους χώρους δουλειάς, στο εργαστάσιο, στο πανεπιστήμιο, στο σχολείο, χωρίς ηγεμονισμούς και την διάθεση να καπηλευτούμε οτιδήποτε. Η Νεολαία ΠΑΣΟΚ μπορεί σίγουρα ν' αποτελέσει τον κορμό αυτού του αριστερού κινήματος. Και όχι μόνο όσοι είμαστε εδώ σήμερα, αλλά και αυτοί που δεν μπόρεσαν ή που διάλεξαν να λείπουν απ' το συνέδριο.

Κυριάκος: Οι αναφορές αυτές υπήρχαν πάντα σ' ένα κομμάτι μέσα στην Νεολαία και σίγουρα σε μένα προσωπικά. Δεν θα μπορούσε να ήταν κι αλλιώς. Είμαστε νέοι, καταξοχήν δηλαδή άνθρωποι με σοσιαλιστικά οράματα που πιστεύουμε ότι μαζί με τους εργάτες, τους αγρότες, μαζί με τις λαϊκές δυνάμεις - τις δυνάμεις απ' όπου ξεκίνησαν οι ιδέες του σοσιαλισμού και του υγιούς κομμουνισμού επί Λένιν- μπορούμε να παλαίψουμε για ν' αλλάξουμε την κοινωνία.

Χρυσάνθος: Δεν είναι τυχαίο ότι η πλειοψηφία των συντρόφων μίλησε για την ανάγκη της Αριστεράς και του Σοσιαλισμού σε αντίθεση με την ηγεσία που ευαγγελίζεται μια αφηρημένη "κεντροαριστερά". Το συνέδριο ήταν η αντανάκλαση του τι υπάρχει μέσα στην κοινωνία. Όταν η ανεργία μέσα στους νέους φτάνει το 31% περίπου, όταν δίνουν εξετάσεις για το δημόσιο 120.000 άνθρωποι για 2.500 θέσεις, τότε η ανάγκη για μια άλλη Αριστερά είναι τεράστια. Η λογική του καπιταλισμού είναι η θεοποίηση του κέρδους και της ατομικότητας. Εμείς θέλουμε μέσα από συλλογικές διαδικασίες όχι μια "κοινωνία πολιτών", αλλά μια κοινωνία πολιτική.

Πολλοί σύνεδροι μίλησαν ενάντια στον νόμο του Αρσένη. Η ΠΑΣΠ όμως το τελευταίο διάστημα απεικεί από τις καταλήψεις. Γιατί; Μετά το συνέδριο θ' αλλάξει αυτή η τακτική;

Στέφανος: Η πλειοψηφία της Νεολαίας και εγώ προσωπικά, πιστεύω ότι είναι υπέρ του νόμου του Αρσένη. Οποια στάση κρατήσαμε πριν πρέπει να κρατήσουμε και μετά. Νομίζω ότι πρέπει να στηρίξουμε τον νόμο, εξασφαλίζοντας βέβαια κάποια πράγματα.

Γιώργος: Η ΠΑΣΠ επέλεξε να μην κρατήσει εννιαία γραμμή σ' όλες τις σχολές όσον αφορά τις καταλήψεις ενάντια στον νόμο του Αρσένη. Υπήρχαν, δυστυχώς, κατακριτέα φαινόμενα σε σχολές που κυριάρχησαν οι "εκσυγχρονιστικές αντιλήψεις". Εκεί η ΠΑΣΠ κατέβαζε από κοινού

με την ΔΑΠ ψηφίσματα ενάντια στην κατάληψη. Αυτό έγινε για παράδειγμα στο ΕΜΠ, ή στο Πολιτικό της Νομικής. Σε άλλες σχολές η ΠΑΣΠ στήριξε τις καταλήψεις, πχ στο Πολυτεχνείο της Ξάνθης. Υπήρχαν και σχολές, όπως εμείς στην ΑΣΟΕΕ, που μιλήσαμε πολιτικά, κοντράραμε την ΔΑΠ και προτείναμε εναλλακτικούς τρόπους πάλης, θεωρώντας ότι η κατάληψη είναι το τελευταίο μέσο αντίδρασης και για να γίνει χρειάζεται η απαραίτητη ενήμερωση και στήριξη από την πλειοψηφία των φοιτητών. Νομίζω ότι μετά το συνέδριο η διαφοροποίηση αυτή θα συνεχίσει να υπάρχει.

Δημήτρης: Εμείς έχουμε ξεκαθαρίσει ότι κεντρική μας θέση είναι η διατήρηση και η αναβάθμιση της δωρεάν Παιδείας και Υγείας. Δεν μπορούμε να δεχτούμε συρρίκνωση, περικοπές ή αλλοίωση αυτού του χαρακτήρα. Ως εκ τούτου οποιαδήποτε τέτοια επιλογή, ακόμα κι αν προέρχεται απ' το κόμμα μας, θα μας βρει αντίθετους.

Κυριάκος: Μετά το συνέδριο πιστεύω ότι θα γίνουν φοβερές ανακατατάξεις, όχι μόνο στην Νεολαία, αλλά και στο κόμμα. Θα έρθει πολύς αριστερός κόσμος μέσα στη Νεολαία. Και πιστεύω ότι θ' αλλάξει και η προηγούμενη αντιμετώπιση της ΠΑΣΠ.

Τι έχετε να προτείνετε σε όλον αυτό τον κόσμο που είναι αριστερός και βρίσκεται στην Νεολαία ή μέσα στο ΠΑΣΟΚ. Μπορούμε να περιμένουμε ότι θ' αλλάξει το ΠΑΣΟΚ από τα μέσα ή μήπως χρειάζομαστε ένα νέο σοσιαλιστικό κόμμα;

Γιώργος: Η Νεολαία ΠΑΣΟΚ αποτελεί αναμφισβήτητα ένα μεγάλο κομμάτι του ΠΑΣΟΚ προσηλωμένο στις αριστερές και σοσιαλιστικές αρχές. Δεν είναι όμως το μόνο. Υπάρχουν χιλιάδες μέλη και στελέχη του ΠΑΣΟΚ, μέσα στις Τοπικές Οργανώσεις και στην ΠΑΣΚΕ, που συμπορεύονται με την Νεολαία. Μέλη που συνεχώς αγωνιστούν με τα αντιλαϊκά μέτρα της κυβέρνησης, που βλέπουν καθημερινά στην πράξη να αλλοιώνεται η φυσιογνωμία του κινήματος. Όλοι αυτοί μαζί, μέσα από το ΠΑΣΟΚ, οφείλουν να καταστήσουν τις ιδέες τους και πάλι πλειοψηφία στο ΠΑΣΟΚ αλλά και στην κοινωνία. Αν το πετύχουμε αυτό, τότε μπορούμε ν' αλλάξουμε και την πολιτική που ακολουθεί η σημερινή ηγεσία.

Στέφανος: Δεν πιστεύω ότι μέσα από κάποιο άλλο κόμμα μπορούμε να υποκαταστήσουμε την Νεολαία ΠΑΣΟΚ, που είναι μια μαζική κεντροαριστερή δύναμη. Σίγουρα όμως μπορούμε μέσα από τον διάλογο αλλά και την κοινή δράση σε τοπικό και κεντρικό επίπεδο να χαράξουμε εναλλακτικές αριστερές πολιτικές.

Χρυσάνθος: Το συνέδριο έδειξε την ανάγκη να χτιστεί μια αριστερή πτέρυγα μέσα στο ΠΑΣΟΚ. Είναι καιρός να νομομοποιηθούν όλες οι τάσεις που υπάρχουν μέσα στο κόμμα. Νομίζω ότι μέσα και από το συνέδριο η Νεολαία έκανε έμεσα ένα κάλεσμα σε όλες τις δυνάμεις της κοινοβουλευτικής και της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς για να βαδίσουμε μαζί. Αυτή πρέπει να είναι η προοπτική.

Πώς μπορούμε να φτάσουμε όμως στον κοινό στόχο, στον σοσιαλισμό; Μέσα από την μεταρρύθμιση του καπιταλισμού ή μέσα από την ανατροπή του, μέσα από την επανάσταση;

Στέφανος: Ο στόχος είναι ο σοσιαλισμός, που θα λειτουργεί όμως μέσα σε δημοκρατικά πλαίσια. Θα φτάσουμε εκεί μέσα από μια δημοκρατική μετάβαση, ο κόσμος δεν είναι έτοιμος να δεχθεί μια επανάσταση, κάτι βίαιο και ανατρεπτικό, έστω κι αν η πλειοψηφία αποδέχεται μια αλλαγή των δομών που υπάρχουν σήμερα.

Κώστας: Βρισκόμαστε καιρό πριν από τη νέα σοσιαλιστική επανάσταση. Σήμερα πρέπει να κρατήσουμε κάποιες σοσιαλιστικές αρχές που μπορεί να εκφραστούν και στην πολιτική της εξουσίας. Παρόλα αυτά δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι αυτό δεν αποτελεί επανάσταση ή επαναστατική λογική. Είναι απλά διαχείριση του καπιταλισμού με πιο ανθρώπινο πρόσωπο.

Δημήτρης: Η έννοια της λείξης επανάσταση νομίζω ότι έχει φθαρεί από ανθρώπους που εννοούσαν ακριβώς τ' αντίθετα πράγματα. Σίγουρα η διαχείριση δεν μπορεί να είναι επιλογή μας. Χρειάζεται ρήξη, χρειάζεται σύγκρουση με ότι μας εμποδίζει να προχωρήσουμε μπροστά. Χρειάζεται να φέρουμε στο προσκήνιο ξανά τις ιδέες της Αριστεράς. Αυτό είναι που γίνεται εξάλλου σε ολόκληρη την Ευρώπη σήμερα. Πρέπει στην εποχή της παγκοσμιοποίησης να απαντήσουμε με την παγκοσμιοποίηση των κινήματων μας.

Χρυσάνθος: Οι λύσεις πρέπει να είναι ριζικές. Ο καπιταλισμός είναι ένα σύστημα που δεν μπορεί να μεταρρυθμιστεί γιατί είναι απόλυτα δεμένος με την κρίση. Μετά το '74 έχει γνωρίσει τρεις αλληπάλληλες περιόδους κρίσης, γι αυτό και σήμερα υπάρχει όλη αυτή η επίθεση στους εργαζόμενους. Δεν έχει να προβάλει άλλη προοπτική πέρα από την εξασθλοίωση και την βαρβαρότητα. Η πρώτη προτεραιότητα και επιλογή μας σήμερα πρέπει να είναι η οικοδόμηση ενός κράτους πρόνοιας, αλλά μετά χρειάζεται σίγουρα να περάσουμε σε πιο σοσιαλιστικές και συλλογικές διαδικασίες. Σε νέους Μάρξες του '68, σε νέα Πολυτεχνεία.

Η χρονιά του Μαρξισμού

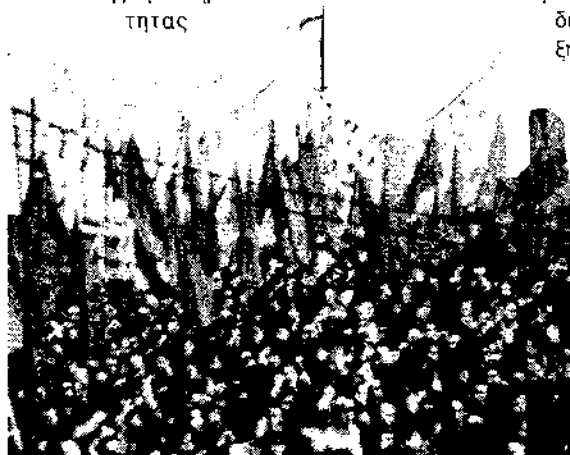
Όταν οι εργάτες κινητοποιούνται, οι μαρξιστικές ιδέες έχουν ακόμα μεγαλύτερη σημασία. Αυτό υποστήριξε ο Κρις Χάρμαν -ηγετικό στέλεχος του SWP, Βρετανία- στον χαιρετισμό του στη Συνδιάσκεψη του ΣΕΚ.

Τα τέλη της δεκαετίας του 1970 και η δεκαετία του 1980 ήταν η περίοδος της σταθεροποίησης της αστικής κυριαρχίας σ' όλη την Ευρώπη. Ιδιαίτερα στη δεκαετία του 1980 υπήρξαν μία σειρά από ήττες της εργατικής τάξης στις βασικές χώρες του καπιταλισμού. Είχαμε την ήττα των ελεγκτών εναέριας κυκλοφορίας στις Ηνωμένες Πολιτείες, την ήττα των εργατών της Φιάτ στο Τορίνο και τις τρομερές ήττες των βρετανών ανθρακωρύχων και λιμενεργατών. Έτσι, στο τέλος της δεκαετίας του 1980 είχαμε διεθνώς μια αστική τάξη που είχε αυτοπεποίθηση και είχε καταφέρει σημαντικές ήττες στην εργατική τάξη. Για την ακρίβεια, από το 1980 και μετά, η Ελλάδα ήταν η μοναδική χώρα στην Ευρώπη με υψηλό επίπεδο αγώνων.

Με τις ήττες της εργατικής τάξης ήρθε η αποθάρρυνση, η απομάκρυνση από την πολιτική αυτών που είχαν πολιτικοποιηθεί στις δεκαετίες του '60 και '70. Στη δεκαετία του '80 όλες οι πλευρές θεωρούσαν ότι ο Μαρξισμός είχε ξεφλήσει και όλοι μιλούσαν για τον Μεταμαρξισμό, τον Μεταμοντερνισμό, τον Μεταφεμινισμό, ουσιαστικά την Μετασκέψη.

Η δεκαετία του '90 είναι πολύ

διαφορετική. Στις αρχές της δεκαετίας αρχίσαμε να βλέπουμε σε διάφορες χώρες την αναβίωση των διαμαρτυριών ενάντια στο σύστημα. Στη Βρετανία είχαμε την εξέγερση ενάντια στον κεφαλικό φόρο. Στις περισσότερες χώρες είχαμε διαδηλώσεις ενάντια στον πόλεμο του Κόλπου. Στη Γαλλία είχαμε διαδηλώσεις νέων και φοιτητών ενάντια στην προσπάθεια να μειωθεί το κατώτατο ημερομίσθιο για τους νέους. Στη Γερμανία είχαμε τις κινήσεις αλληλεγγύης με τους μετανάστες και το κίνημα ενάντια στους ναζί. Γενικά είχαμε την αρχή της αναβίωσης της πολιτικής δραστηριότητας

Γαλλία, Μάης '68

ανάμεσα στους νέους. Οι αγώνες του πρώτου μισού της δεκαετίας του 1990 ήταν στην περιφέρεια της εργατικής τάξης και δεν περιλάμβαναν κεντρικά τα μεγάλα κομμάτια της.

Αυτό άλλαξε από τα μέσα της δεκαετίας του 1990. Πρώτα απ' όλα, είχαμε ένα ρεύμα βαθιάς ιδεολογικής αντίδρασης από μέρους των εργατών ενάντια στις θεωρίες του θασσερισμού, του νεοφιλελευθερισμού κλπ. Κι αυτό συμβαίνει ακόμα και στη Βρετανία όπου έχουμε ένα πολύ χαμηλό επίπεδο εργατικών αγώνων. Για μας στην Αγγλία, οι εκλογές του προηγούμενου Μάη ήταν ταξικές εκλογές. Για πρώτη φορά εδώ και 30 ή 40 χρόνια τα διάφορα κομμάτια της εργατικής τάξης, βιομηχανικοί εργάτες και υπάλληλοι, ανειδίκευτοι και ειδικευμένοι, όλοι μαζί ψήφισαν σε μια ταξική γραμμή. Και ανάλογα φαινόμενα βλέπουμε με την κίνηση στα αριστερά στην Ιταλία, στη Γαλλία και υπάρχουν καθαρά σημάδια μιας κίνησης στα αριστερά και στη Γερμανία, ενάντια στο Χριστιανοδημοκρατικό κόμμα.

Πολύ πιο σημαντικό, είναι ότι στο δεύτερο μισό της δεκαετίας σε διάφορες Ευρωπαϊκές χώρες είχαμε την αναβίωση των εργατικών αγώνων σ' ένα πολύ υψηλό επίπεδο και με επι-

θετική διάθεση. Στην Ιταλία είχαμε τις γενικές απεργίες που ανάγκασαν την κυβέρνηση Μπερλουσκόνι να παραιτηθεί. Στην Γερμανία είχαμε μια περίοδο αγώνων πολύ πιο έντονων από οτιδήποτε είχε υπάρξει στη δεκαετία του 1950-60, για να μην μιλήσουμε για τις δεκαετίες του 1970-80. Είχαμε απεργίες στον δημόσιο τομέα, στους μεταλλεργάτες, απεργίες ενάντια στις περικοπές επιδομάτων ασθένειας κλπ. Στο Βέλγιο είχαμε μια πολύ μεγάλη συμμετοχή εργατών σ' ένα κύμα απεργιών. Στις ΗΠΑ, πέροι το καλοκαίρι είχαμε την νίκη της UPS που ήταν η πρώτη νίκη των Αμερικάνων εργατών από το τέλος της δεκαετίας του 1970.

Και φυσικά, το πιο σημαντικό ήταν οι απεργίες του Νοέμβρη-Δεκέμβρη του 1995 στη Γαλλία. Ήταν το σημείο καμής, το σημείο στο οποίο μια μεγάλη εργατική τάξη αρνιόταν να δεχτεί θυσίες και άρχιζε να κερδίζει. Για μας αυτές οι απεργίες ήταν σημαντικές όχι τόσο για τις μικρές οικονομικές επιτυχίες για τους γάλλους εργάτες, όσο για την αλλαγή της ιδεολογικής ατμόσφαιρας σ' όλη την Ευρώπη.

Δεν είναι τυχαίο ότι από τις απεργίες και μετά αρχίζει μια σοβαρή ιδεολογική συζήτηση για τον μαρξισμό σε διάφορους κύκλους. Η Γαλλία ήταν το κέντρο της αντιμαρξιστικής μεταμοντέρνας σκέψης στη δεκαετία του 1980 και στις αρχές της δεκαετίας του '90. Κατά τη γνώμη μου οι απεργίες τον Δεκέμβρη του '95 κατάφεραν ένα γερό χτύπημα στις αντιμαρξιστικές και μεταμοντέρνες ιδέες. Γι' αυτό, αυτό που βλέπουμε είναι μια νέα γενιά, να μπαίνει στον αγώνα, να αρχίζει να γενικεύει και να φτάνει στις σοσιαλιστικές, στις μαρξιστικές ιδέες.

Εχουμε δυο διαδικασίες: μια μαζική αντιδραση στις νεοφιλελεύθερες ιδέες και μέσα σ' αυτό το κύμα μια μειοψηφία, κυρίως νέων, που ψάχνει για μαρξιστικές ιδέες.

Από κάποιες πλευρές η περίοδος θυμίζει την περίοδο του 1967-68-69. Όταν το λέμε αυτό μπορεί να φαίνεται ως μια πολύ εύκολη περίοδος για τους επαναστάτες, αλλά πρέπει να καταλάβουμε το γεγονός ότι παρόλο που μια νέα γενιά ψάχνει για τις μαρξιστικές ιδέες δεν σημαίνει ότι οι πραγματικές μαρξιστικές ιδέες θα επικρατήσουν. Όταν ο μαρξισμός αρχίζει να γίνεται της μόδας και γίνεται αποδεκτός, κάθε είδους άνθρωποι αυτοοποκαλούνται μαρξιστές που όμως δεν έχουν ιδέα τι είναι ο επαναστατικός μαρξισμός. Αν δούμε τη δεκαετία

του '60, το 1968 που η επανάσταση έγινε δημοφιλής, κάθε είδους μη μαρξιστικές ή ημιμαρξιστικές ιδέες ξαφνικά παρουσιάζονταν σαν επαναστατικές. Αν δούμε τις αφίσες του Μάη του '68 κάποιες απ' αυτές δεν μιλούν για εργατικούς αγώνες, αλλά για λαϊκούς αγώνες. Αυτό αντανακλά το γεγονός ότι ξαφνικά έγιναν δημοφιλείς όχι μόνο οι μαρξιστικές ιδέες αλλά και οι ημισταλινικές ιδέες, οι μαοϊκές ιδέες, οι γκεβαρικές ιδέες. Και μέσα στον αγώνα η διαφορά μεταξύ του ενός ρεύματος ιδεών και του άλλου φαινόταν πολύ ασήμαντες.

Έτσι στη Γαλλία από τους ηγέτες στα οδοφράγματα ο Κον Μπεντί ήταν αναρχικός, ο Κρεβίν ήταν Τροτσκιστής, ο Ζεσάρ ήταν Μαοϊκός. Και πολλοί έλεγαν, τι διαφορά υπάρχει μεταξύ αυτών των ιδεών, όλοι είμαστε σοσιαλιστές, όλοι επαναστάτες, όλοι είμαστε μαζί. Και στην περίοδο που ο αγώνας προχωρούσε χωρίς αντίσταση η διαφορά ιδεών δεν φαινόταν σημαντική. Αλλά όταν ο αγώνας άρχισε να συναντάει εμπόδια, το θέμα των ιδεών έγινε κεντρικό. Γιατί από την μια μεριά λαθεμένες ιδέες οδήγησαν σε τερατώδη σφάλματα και χιλιάδες θανάτους. Ειδικά στη Λατινική Αμερική όπου πολλοί που επηρρεάστηκαν και που πήραν σοβαρά τις ιδέες του Γκεβαρισμού, του ανταρτοπόλεμου, πήγαν στα βουνά και σκοτώθηκαν.

Από την άλλη μεριά, η σύγχυση ιδεών επέτρεψε πολύ εύκολα σε διάφορους ρεφορμιστές πολιτικούς να μοιάζουν με επαναστάτες. Θυμάμαι να ακούω τον Ανδρέα Παπανδρέου να μιλάει στο London School of Economics (Οικονομική Σχολή του Λονδίνου) το 1971 και σίγουρα δεν είπε ότι θα έφερνε τον καπιταλισμό και τη λιτότητα για τους εργάτες, ή το NATO. Στη συζήτηση προέδρευε ο αριστερός σοσιαλιστής Ραλφ Μίλιμπαντ και ο Παπανδρέου ακουγόταν πιο αριστερός από τον Μίλιμπαντ, χρησιμοποιούσε επαναστατική γλώσσα.

Στη Χιλή, όπου οι ρεφορμιστές έδεσαν

την εργατική τάξη στους κοινοβουλευτικούς θεσμούς και συνεργάστηκαν με τον στρατό, οι ρεφορμιστές χρησιμοποίησαν τη γλώσσα της επανάστασης. Το σύνθημα στη Χιλή ήταν "λαός ενωμένος ποτέ νικημένος" και σε πολλούς σοσιαλιστές δεν φαινόταν διαφορετικό από το "εργάτες ενωμένοι ποτε νικημένοι". Στην πραγματικότητα το σύνθημα "λαός ενωμένος" περιλαμβάνει τους στρατηγούς, τον εθνικισμό, τη σημαία της Χιλής, ενώ το "εργάτες ενωμένοι" σημαίνει τους εργάτες και την κόκκινη σημαία.

Οι απεργίες στη Γερμανία τα τελευταία χρόνια βρίσκονται στο υψηλότερο μεταπολεμικό σημείο

Στην Ιταλία και την Πορτογαλία υπήρχαν μεγάλες οργανώσεις που έλεγαν ότι ήταν μαρξιστικές αλλά προέρχονταν από τον μαοϊσμό, χρησιμοποιούσαν τη γλώσσα του λαϊκισμού και όχι του μαρξισμού και όταν ήρθε η αποφασιστική στιγμή το 1974-75 με τη σταθεροποίηση του καπιταλισμού, αυτές οι οργανώσεις δεν ήξεραν τι να κάνουν. Γενικά κινήθηκαν σε δυο κατευθύνσεις: μια μικρή μειοψηφία απ' αυτές κινήθηκε στην κατεύθυνση του άμεσου ένοπλου αγώνα και έδωσαν προσήχημα στην άρχουσα τάξη για άγρια καταστολή ενώ η πλειοψηφία τους προσχώρησε στο ρεφορμισμό.

Ο λόγος που δεν συνέβησαν τα ίδια στις οργανώσεις της τάσης μας είναι ότι ήδη από το 1968 ήμασταν πολύ καθαροί σε μια σειρά θεωρητικά και οργανωτικά ζητήματα κλειδιά. Ήμασταν πολύ καθαροί στο ζήτημα μεταρρύθμιση ή επανάσταση. Ήμασταν με την επανάσταση και ξέραμε ότι δεν μπορούσαμε να μεταρρυθμίσουμε το υπάρχον κράτος. Ήμασταν καθαροί στο ζήτημα της εργατικής τάξης. Ξέραμε ότι και άλλα κομμάτια μπορούσαν

1995 - Απεργία και συλλαλητήριο του Σκαρामαγκά έξω από τη Βουλή

να τραβηχτούν στον επαναστατικό αγώνα, οι φοιτητές, οι διανοούμενοι, σε κάποιες χώρες οι αγρότες, αλλά η ηγεσία θα προερχόταν από την εργατική τάξη.

Ημασταν καθαροί στο ζήτημα του εθνικισμού: ότι στις αναπτυγμένες χώρες οι εργάτες δεν μπορούσαν να έχουν καμία σχέση με τον εθνικισμό, αλλά ότι ακόμα και στις καταπιεσμένες χώρες οι εργάτες μπορεί να στηρίζουν ένα εθνικοαπελευθερωτικό κίνημα, αλλά ως εργάτες μέλη μιας διεθνούς τάξης και όχι ως εργάτες που κρατάνε την εθνική σημαία.

Και τέλος, αυτό που ήταν πάρα πολύ σημαντικό για την τάξη μας, ήταν ότι είχαμε πάντα μια πολύ συγκεκριμένη ανάλυση για την κατάσταση που βρίσκονται οι εργατικοί αγώνες σε κάθε περίοδο. Το 1968 το πρόβλημα ήταν ότι πολύς κόσμος που γρήγορα κατέληξε στην επαναστατική πολιτική, νόμιζε ότι η επανάσταση θα γίνει σε έξι μήνες, ένα χρόνο και όταν αυτό δεν έγινε, απογοητεύτηκε και στράφηκε στον ρεφορμισμό.

Για μας είναι σημαντικό να καταλαβαίνουμε τη δυναμική του καπιταλισμού, της κρίσης του, των δυνατοτήτων του ρεφορμισμού κλπ. Ο κόσμος που προσέγγισε τις επαναστατικές ιδέες το 1968 και δεν είχε αυτού του είδους την κατανόηση, έπαθε μεγάλο σοκ όταν η άρχουσα τάξη άρχισε να αναδιοργανώνεται και να αντιπύθεται. Για μας αυτά τα θέματα είναι πολύ πιο σημαντικά στο τέλος της δεκαετίας του 1990 απ' ό,τι το 1960.

Οι λαθεμένες ιδέες της δεκαετίας του '60 οδήγησαν σε καταστροφές, ιδιαίτερα στη Λατινική Αμερική, όπου σε χώρες όπως η Χιλή δεκάδες χιλιάδες άνθρωποι πλήρω-

σαν με τη ζωή τους τις λάθος πολιτικές. Ευτυχώς η κατάσταση στην Ευρώπη δεν ήταν τόσο καταστροφική. Οι κυβερνήσεις του Καρμάνλη και του Παπανδρέου δεν ήταν όπως του Πινόσέτ. Ο Μιτερράν δεν ήταν σαν τους στρατηγούς της Αργεντινής. Και αυτό οφειλόταν στο ότι η κρίση που χτύπησε την Ευρώπη στη δεκαετία του 1970 και του 1980 δεν ήταν τόσο βαθιά ώστε να κάνει την άρχουσα τάξη να στραφεί στην καταστολή ενάντια στο εργατικό κίνημα.

Στη δεκαετία του 1990 η κρίση είναι μεγαλύτερη και το πιθανότερο είναι ότι η επόμενη ύφεση θα είναι πολύ πιο βαθιά απ' ό,τι έχουμε δει στις προηγούμενες τρεις υφέσεις. Και έχεις φαινόμενα που δεν υπήρχαν στην προηγούμενη περίοδο, όπως Ναζιστικές οργανώσεις σε διάφορες χώρες που έχουν επίπεδα υποστήριξης που τους επιτρέπουν να διατηρούνται για μεγάλο διάστημα.

Στη Γαλλία ο Λεπέν δεν μπορεί να προσπαθήσει να πάρει την εξουσία τώρα, η πλειοψηφία του κόσμου κοιτάει προς αριστερές λύσεις. Και στη Γερμανία οι ναζιστικές οργανώσεις απέχουν πολύ απ' το να μπορούν να πάρουν την εξουσία στις εκλογές του καλοκαιριού. Οι σοσιαλδημοκράτες είναι που θα βγουν στο προσκήνιο, όχι η ακροδεξιά. Αλλά στο έτος 2002-2003 αν οι εργάτες είναι απογοητευμένοι, όπως, στο τέλος της δεκαετίας του 1970 είναι πολύ πιθανό οι φασιστικές οργανώσεις να μπουν στο κέντρο της πολιτικής σκηνής. Αν ο ένας στους τέσσερις ή στους πέντε εργάτες είναι άνεργοι δεν θα περιμένουν για πάντα να τους δώσει η α-

ριστερά τη λύση.

Αρα, εμείς έχουμε το ίδιο πρόβλημα μ' αυτό της δεκαετίας του 1960, πώς δηλαδή το κύμα αυτό της ριζοσπαστικοποίησης θα στραφεί στις επαναστατικές ιδέες. Όμως, αυτά που παίζονται σήμερα είναι πολύ σημαντικότερα από τη δεκαετία του 1960. Και το θέμα δεν είναι μόνο αν θα συμμετέχουμε στους αγώνες, αλλά σε κάθε αγώνα να βρίσκουμε άτομα, να τους συζητάμε, για ώρες αν χρειάζεται, για τη σημασία της ταξικής πολιτικής και των μαρξιστικών ιδεών.

Συχνά, κάποιοι λένε, λανθασμένα, ότι βάζουμε το κόμμα πάνω από την τάξη. Είναι λάθος τρόπος να εκφράζεις το πρόβλημα. Αν δεν κερδίσουμε αρκετούς εργάτες στην μαρξιστική πολιτική η ίδια η τάξη θα υποστεί μεγάλες ήττες σε 2-3 ή 5 χρόνια. Όταν η τάξη κινείται μπροστά ο καθένας μπορεί να φωνάζει συνθήματα. Αλλά το δικό μας καθήκον δεν είναι απλώς να φωνάζουμε συνθήματα αλλά να κερδίζουμε άτομα στις μαρξιστικές ιδέες έτσι ώστε να μπορεί η τάξη να αντιμετωπίζει τα εμπόδια και τις προδοσίες. Αρα η δουλειά μας ως επαναστάτες δεν είναι απλώς να φωνάζουμε, αλλά να συζητάμε και να κερδίζουμε ανθρώπους στις απόψεις μας. Έτσι, το έτος των αγώνων πρέπει να είναι και το έτος των μαρξιστικών ιδεών.

Ο μαρξισμός είναι η ενότητα της θεωρίας και της πράξης. Η θεωρία από μόνη ή η πράξη από μόνη της δεν έχουν νόημα. Για να υπάρχει αυτή η ενότητα πρέπει να διαβάσεις, να καταλάβεις τον μαρξισμό και μετά να βγεις και να τον εξηγήσεις απλά. Λέμε στην Αγγλία ότι πρέπει να είσαι σε θέση να εξηγήσεις πολύπλοκα ζητήματα σε δύο λεπτά σε μια συζήτηση μέσα σ' ένα λεωφορείο. Για να το κάνεις αυτό πρέπει να καταλαβαίνεις εσύ ο ίδιος τις ιδέες του μαρξισμού και για να το καταφέρεις αυτό χρειάζεται σίγουρα ν' αφιερώσεις περισσότερο χρόνο από ένα ή δύο λεπτά.

Θα πρέπει επίσης (και αυτό είναι το πιο δύσκολο) να μπορείς να είσαι μαζί με τον κόσμο στους αγώνες του ενώ ταυτόχρονα να μπορείς να διαφωνείς μαζί του και να τον συζητάς. Διάβαζα στην εφημερίδα, ότι η κυβέρνηση του Σημίτη προετοιμάζει μια μεγάλη επίθεση στο δημόσιο τομέα. Αυτό δεν σημαίνει ότι τέτοιες στιγμές οι ιδέες του μαρξισμού έχουν μικρότερη σημασία. Αντίθετα, ο μαρξισμός γίνεται πολύ πιο σημαντικό για να μπορούμε να συζητάμε και να κερδίζουμε εργάτες από διάφορους χώρους, έτσι ώστε ο επόμενος γύρος να είναι νικηφόρος.

Εχουμε ένα κόσμο να κερδίσουμε

Ο Μαρξ είναι επίκαιρος. Το παραδέχονται όλα τα αφιερώματα στα 150 χρόνια του Κομμουνιστικού Μανιφέστου. Το ζήτημα είναι να κάνουμε πράξη την επαναστατική στρατηγική του Μαρξ. Ο Πάνος Γκαργκάνας εξηγεί γιατί το μέλλον ανήκει στην εργατική επανάσταση.

Η επέτειος των 150 χρόνων από το Κομμουνιστικό Μανιφέστο έγινε αφορμή για να θυμηθούν οι εφημερίδες τον Μαρξ. Οι ίδιες εφημερίδες, που στις αρχές της δεκαετίας του 90 συναγωνίζονταν ποια θα κλείσει πρώτη τον Μαρξ και τον Ενγκελς στο "χρονοντούλαπο της ιστορίας", τώρα χαιρετίζουν τη δύναμη της γραφής και της σκέψης των συγγραφέων του Κομμουνιστικού Μανιφέστου. Διαπιστώνουν ότι μια νέα έκδοση στη Βρετανία πριν ένα χρόνο έγινε "μπεστ-σέλερ" με 60.000 αντίτυπα και ότι το φαινόμενο επαναλαμβάνεται στη Γαλλία φέτος με 30.000 αντίτυπα. Και έτσι η επικαιρότητα του Μαρξ για τον 21ο αιώνα διακηρύσσεται από το περιοδικό "Νιου Γιόρκερ" της Νέας Υόρκης μέχρι την "Καθημερινή" και τα "Νέα". Ενα από τα πιο εντυπωσιακά εγκώμια ήρθε από τον συγγραφέα Ουμπερτο Εκο, που έγραψε στο ιταλικό περιοδικό "Εσπρέσο" (και το αναδημοσίευσαν "τα Νέα"):

"(Το Κομμουνιστικό Μανιφέστο) αρχίζει με έναν φοβερό ήχο τυμπάνων, όπως η Πέμπτη του Μπετόβεν: "Ενα φάντασμα πλαγιέται πάνω από την Ευρώπη"... Υστερα μια εξιστόρηση σαν πέταγμα αετού, για τους κοινωνικούς αγώνες από τη ρωμαϊκή αρχαιότητα ως τη γέννηση της αστικής τάξης... Στο τέλος αυτής της ελεγείας, ιδού η δραματική ανατροπή: ο μάγος είναι πια ανήμπορος να κυβερνήσει τις υποχθόνιες δυνάμεις που ο ίδιος ελευθέρωσε. Ο νικητής πνίγεται στην υπερπαραγωγή του. Υποχρεώνεται να βγάλει μέσα από τα στήθια του, να ξεγεννήσει μέσα από τα σπλάχνα του, τους ίδιους του τους νεκροθάφτες: τους προλετάριους".

Ενα μανιφέστο, λοιπόν, που στέκεται δίπλα σε κορυφαία αριστουργήματα όπως η μουσική του Μπετόβεν και η δραματική ρητορική του Σαίξπηρ, όπως συμπεραίνει ο Εκο. Κι όμως, η λογοτεχνική αξία του Κομμουνιστικού Μανιφέστου χωρίς μπροστά στην πολιτική του δύναμη. Το καταπληκτικό με το Κομμουνιστικό Μανιφέστο είναι ότι η ανάλυση και οι διαπιστώσεις του για τη δυναμική του καπιταλισμού και τον ιστορικό ρόλο της εργατικής τάξης, έχουν ση-

μερα μεγαλύτερη ισχύ απ' όσο πριν 150 χρόνια.

Τότε, στις παραμονές των Επανάστασεων του 1848, μόλις αχνοφαινόταν στον ορίζοντα της ιστορίας ότι ο καπιταλισμός είναι ένα σύστημα που προκαλεί κολοσιαίες οικονομικές και κοινωνικές κρίσεις και ότι η δύναμη που

Γαλλία, Δεκέμβρης '95

Κομμουνιστικό Μανιφέστο

μπορεί να τον αλλάξει και μάλιστα με επαναστάσεις που θα επισκιάσουν κάθε ιστορικό προηγούμενο, είναι οι απλοί εργάτες. Σήμερα, αυτά τα τρία σημεία της μαρξιστικής στρατηγικής κουβαλούν τη σφραγίδα της επιβεβαίωσης ολόκληρου του αιώνα που τελειώνει.

Όταν ο Μαρξ έγραφε το Μανιφέστο, οι επαναστάσεις του 1848 δεν είχαν ξεσπάσει ακόμα. Σήμερα ξέρουμε ότι ο 20ος αιώνας σηματοδεύτηκε από την πάλη της εργατικής τάξης, από το μεγαλύτερο κύμα επαναστάσεων της ανθρώπινης ιστορίας το 1917 - 1923, από δραματικές κρίσεις όπως η δεκαετία του '30. Κανένα άλλο πολιτικό κείμενο αυτών των 150 χρόνων δεν μπορεί να συγκριθεί με το μεγαλείο του Κομμουνιστικού Μανιφέστου που συμπύκνωσε προφητικά τη δυναμική της ανθρώπινης κοινωνίας μέσα σε 50 σελίδες.

Ο καπιταλισμός έχει αλλάξει τρομερά από τα μέσα του 19ου αιώνα. Όταν ο Μαρξ και ο Ενγκελς έγραφαν το Μανιφέστο, η βιομηχανική καμινάδα ήταν πολύ σπάνιο φαινόμενο έξω από το ευρωπαϊκό τρίγωνο Μάντσεστερ-Λυόν-Λιέγη. Κι ακόμα και μέσα σ' αυτή την καρδιά του καπιταλισμού, καμιά επιχείρηση, κανένα μεμονωμένο κεφάλαιο δεν είχε το μέγεθος και τη δύναμη να δεσπόζει στην αγορά της χώρας του, πολύ περισσότερο στην παγκόσμια αγορά. Σήμερα, αντίθετα, έχουμε φτάσει την εποχή των πολυεθνικών που ελέγχουν την παραγωγή και κυριαρχούν στην αγορά από τον Καναδά μέχρι την Κίνα και από την Σουηδία μέχρι τη Χιλή, την Αυστραλία και τη Νότια Αφρική. Όμως, πίσω απ' αυτές τις διαφορές, ο καπιταλισμός παραμένει ένα σύστημα που οδηγεί σε κρίσεις, και μάλιστα σε κλίμακα ασύγκριτα μεγαλύτερη από τον 19ο αιώνα.

Γράφει το Μανιφέστο: "Στις κρίσεις ξεσπά μια κοινωνική επιδημία που σε κάθε προηγούμενη εποχή θα φαινόταν παραλογισμός, η επιδημία της υπερπαραγωγής. Η κοινωνία ξαφνικά βρίσκεται ριγμένη πίσω σε κατάσταση ατιμιαίας βαρβαρότητας. Θάλεγε κανείς ότι ένας λιμός, ένας γενικός πόλεμος ερήμωσης της έκοψε όλα τα μέσα ύπαρξης... Και γιατί; Γιατί η κοινωνία έχει πάρα πολλά μέσα ύπαρξης, πάρα πολλή βιομηχανία, πάρα πολύ εμπόριο... Οι αστικές σχέσεις έγιναν πάρα πολύ στενές για να περιλάβουν τα πλούτη που δημιουργήθηκαν απ' αυτές".

Στην αρχαιότητα και στη φεουδαρχική εποχή, οι κρίσεις, η πείνα και η εξόντωση ολόκληρων πληθυσμών, ήταν αποτέλεσμα λιψού ελέγχου της ανθρωπότητας πάνω στις δυνάμεις της φύσης. Αρκούσε μια φυσική καταστροφή για να καταδικάσει τους

αγρότες στην πείνα, γιατί η σοδεία δεν ήταν αρκετή ως την επόμενη χρονιά. Στην εποχή του καπιταλισμού, το πρόβλημα είναι διαφορετικό. Ο έλεγχος της ανθρώπινης κοινωνίας πάνω στις δυνάμεις της φύσης είναι πολύ μεγαλύτερος, η παραγωγή πολύ πιο άφθονη. Αυτό, όμως, που παραμένει λειψό είναι ο έλεγχος της μεγάλης πλειοψηφίας των ιδίων των παραγωγών πάνω σ' αυτή την πανίσχυρη παραγωγική μηχανή. Κι έτσι εμφανίζεται αυτή η παρανοική "επιδημία της υπερπαραγωγής", όπου από τη μια μεριά υπάρχουν βουνα από πορτοκάλια, λιμνες από λάδι ή ολόκληρα οικοδομικά συγκροτήματα που παραμένουν κλειστά και την ίδια στιγμή υπάρχουν εκατομμύρια άνεργοι, άνθρωποι χωρίς τροφή και στέγη.

Τέτοιες κρίσεις τον περασμένο αιώνα ήταν μικρής χρονικής διάρκειας και παροδικές. Οι ίδιες οι κρίσεις λειτουργούσαν σαν "κλαδευτήρι" που πέταγε στην άκρη μια σειρά επιχειρήσεις και άνοιγε το πεδίο για ν' ανθίσουν οι ανταγωνιστές τους στον επόμενο γύρο οικονομικής ανάκαμψης. Με μεγάλο κοινωνικό κόστος - τσακίζοντας τις ζωές των ανέργων, τα μεροκάματα και τις συνθήκες δουλειάς των εργαζόμενων και τα μικρομάγαζα των μικροαστών - ο καπιταλισμός ξανάπιανε το δρόμο της ανάπτυξης.

Ο καπιταλισμός κατάφερε ν' αναπτυχθεί αλλά δεν κατάφερε ν' απαλλαγεί από την τάση του να ρίχνει την κοινωνία "σε κατάσταση στιγμιαίας βαρβαρότητας". Αντίθετα, στον γερασμένο καπιταλισμό των κολοσιαίων επιχειρήσεων, οι κρίσεις έγιναν πολύ πιο μακρόσυρτες και το ξεπέρασμά τους πολύ πιο καταστροφικό. Αρκεί να σκεφτούμε την Μεγάλη Κρίση της δεκαετίας του 30 - που ονομάστηκε "Μεσάνυχτα του Αιώνα" με την τεράστια ανεργία, την άνοδο του φασισμού και τη σφαγή του δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου. Και σήμερα, η επικαιρότητα της κρίσης κυριαρχεί ξανά στις εξελίξεις, καθώς η Ευρώπη με τα 20 εκατομμύρια ανέργους κρατάει την αναπνοή της για το πού μπορούν να φτάσουν οι μετασεισμοί από τα Κραχ της Νοτιοανατολικής Ασίας.

Στο Κομμουνιστικό Μανιφέστο ο Μαρξ και ο Ενγκελς γράφουν: "Πώς ξεπερνά η αστική τάξη τις κρίσεις; Από το ένα μέρος καταστρέφοντας αναγκαστικά μάζες από παραγωγικές δυνάμεις. Από το άλλο, κατακτώντας καινούργιες αγορές και εκμεταλλευόμενη πιο βαθιά τις παλιές. Πώς λοιπόν; Προετοιμάζοντας πιο πολύπλευρες και πιο τεράστιες κρίσεις και ελαττώνοντας τα μέσα για να προλαβαίνει τις κρίσεις".

Να, λοιπόν, ο πρώτος λόγος γιατί το Μανιφέστο σήμερα είναι ακόμα πιο δραματικά επίκαιρο απ' όσο όταν γράφτηκε. Οι θυσίες και οι καταστροφές που απαιτεί ο καπιταλισμός για να βγει από τη σημερινή κρίση του, μπορεί να κάνουν τις προηγούμενες να μοιάζουν μικρά επεισόδια. Όμως, το Μανιφέστο επιβεβαιώνεται και στο δεύτερο σκέλος της στρατηγικής του: οι εργάτες σήμερα όχι μόνο έχουν περισσότερους λόγους να θέλουν την αλλαγή ενός επικίνδυνου συστήματος, αλλά έχουν και περισσότερες δυνατότητες να το πετύχουν.

Το 1848 η εργατική τάξη ήταν μια μικρή μειοψηφία του ανθρώπινου πληθυσμού σε παγκόσμιο επίπεδο. Επρεπε να διαθέτει κανείς τη μεγαλοφυΐα ενός Μαρξ για να διακηρύξει ότι οι εργάτες "έχουν να κερδίσουν ένα κόσμο ολόκληρο". Δεν ήταν το αριθμητικό μέγεθος της εργατικής τάξης εκείνης της εποχής που οδήγησε τον Μαρξ σ' αυτή τη διακήρυξη, αλλά η εκτίμησή του για την ιδιαίτερη θέση της εργατι-

Μπορείτε να
το βρείτε στο

**Μαρξιστικό
Βιβλιοπωλείο**

Αναξαγόρα 14Α,
Ομόνοια

κής τάξης στην παραγωγή και η πρόβλεψη του ότι η ανάπτυξη του καπιταλισμού κουβαλάει μαζί της την ανάπτυξη της εργατικής τάξης.

Στα 150 χρόνια που πέρασαν από το Μανιφέστο, η ανάλυση του Μαρξ για την εργατική τάξη έχει αμφισβητηθεί ξανά και ξανά. Άλλοτε με αντιλήψεις για "μικροαστικοποίηση" ολόκληρων τμημάτων της και άλλοτε με θεωρίες για "συρρίκνωσή" της ή "ξεπέρραμά" της μέσα από την προχωρημένη τεχνολογία. Σχεδόν μόνιμη ήταν η αμφισβήτηση αν αποτελεί ενιαία τάξη: στις αρχές του 20ου αιώνα εβλεπαν διασπαμμένη την εργατική τάξη οι αναλύσεις για διαχωρισμό της "εργατικής αριστοκρατίας" από την υπόλοιπη τάξη και στα τέλη του αιώνα λένε το ίδιο πράγμα τα ιδεολογήματα της "μεταβιομηχανικής κοινωνίας των 2/3".

Η πορεία των πραγμάτων δικαιώνει τον Μαρξ και σ' αυτό το ζήτημα. Ο καπιταλισμός απλώθηκε σε όλο τον πλανήτη και αναγκαστικά έκανε την εργατική τάξη πλειοψηφία στις περισσότερες χώρες. Η αριθμητική ανάπτυξη της εργατικής τάξης είναι ιλιγγιώδης. Το 1900 υπήρχαν 14,7 εκατομμύρια εργάτες στις ΗΠΑ, το 1970 είχαν φτάσει τα 55,3 εκατομμύρια. Στη δεκαετία του 1980 η Νότια Κορέα μόνη της είχε περισσότερους εργάτες απ' όσους υπήρχαν την εποχή του Μαρξ στη Βρετανία. Στη δεκαετία του 1990, η μαζική προλεταριοποίηση των αγρωτών στην Κίνα σήμαινε ότι η εργατική τάξη στις κινέζικες πόλεις μεγάλωνε με ρυθμό που προσθέτει μια ολόκληρη Κορέα κάθε χρόνο!

Αλλά και ποιοτικά η εξέλιξη της εργατικής τάξης την έκανε αντικειμενικά πιο δυνατή. Το προχώρημα της τεχνολογίας αναδεικνύει νέους κλάδους της εργατικής τάξης, αλλάζει τη σύνθεσή της, αλλά ταυτόχρονα ενισχύει τη συνολική συλλογική δύναμη που αντίκει από τη θέση της στην παραγωγή. Οι εργάτες όχι μόνο είναι περισσότεροι αριθμητικά, αλλά και από τα χέρια τους εξαρτάται η κίνηση μιας πολύ πιο παραγωγικής μηχανής. Οι σημερινοί βιομηχανικοί εργάτες έχουν ασύγκριτα ανώτερα επίπεδα παραγωγικότητας από τους "μουντζούρηδες" του 19ου αιώνα. Και γύρω από το βιομηχανικό προλεταριάτο σήμερα χρειάζονται τεράστια εργατικά κομμάτια που απασχολούνται στις υπηρεσίες για τη στήριξη και αναπαραγωγή αυτού του τρομερά παραγωγικού εργατικού δυναμικού. Οι εργαζόμενοι στην εκπαίδευση, στην υγεία, στον τουρισμό, στα μέσα μαζικής επικοινωνίας είναι αναπόσπαστα τμήματα της τάξης που ο Μαρξ τοποθέτησε σαν πρωταγωνιστή της κοινωνικής αλλαγής.

Ο Μαρξ δεν χρησιμοποίησε στατικά κριτήρια "στυλ ζωής", ειδικότητας ή μισθολογικού κλιμάκιου για να ορίσει την εργατική τά-

Στα οδοφράγματα του 1848 εγκαινιάστηκε η εποχή των εργατικών επαναστάσεων

ξη. Αντίθετα, στηρίχτηκε στο δυναμικό κριτήριο της ιδιαίτερης θέσης των εργατών στις παραγωγικές σχέσεις. Οι αλλαγές στον καπιταλισμό έχουν σημάνει αλλαγές στη σύνθεση της εργατικής τάξης, αλλά το δυναμικό κριτήριο του Μαρξ παραμένει ο καλύτερος οδηγός για να καταλάβουμε το ρόλο και τη δύναμη της εργατικής τάξης.

Είναι η τάξη των ανθρώπων που δεν έχουν άλλο τρόπο να επιβιώσουν παρά μόνο πηγαίνοντας

κάθε μέρα να προσφέρουν την εργασία τους. Σε εργοδότες που τους αμείβουν με μισθούς αρκετούς μόνο για να εξασφαλίσουν την επιβίωση της τρέχουσας και της μελλοντικής γενιάς των εργατών. Και σε συνθήκες όπου τα εργασιακά καθήκοντά τους αποφασίζονται από τα πάνω, από τις διευθυντικές ιεραρχίες των επιχειρήσεων, ενώ οι ίδιοι είναι υποχρεωμένοι να υφίστανται τους ρυθμούς αυτών των αποφάσεων. Αυτή η τάξη έχει κοινά συμφέροντα απέναντι στην εκμετάλλευση και την καταπίεση όλων των τμημάτων της από το κεφάλαιο και γι' αυτό ιστορικά έχει πάντοτε καταφέρει να τα συσπειρώσει στην κοινή πάλη, όπως πρόβλεπε το Κομμουνιστικό Μανιφέστο. Εβδομήντα χρόνια μετά τη συγγραφή του, τα Σοβιέτ της ρώσικης επανάστασης συσπειρώνουν σε ενιαία εργατικά συμβούλια ολόκληρη αυτή την τάξη, από τις εργάτριες ιματισμού μέχρι τους τερναδόρους και από τις πλύστρες μέχρι τους σιδηροδρομικούς. Δεν χωράει η παραμικρή αμφιβολία ότι μια σύγχρονη εργατική επανάσταση μπορεί να πετύχει το ίδιο με πολύ μεγαλύτερη δύναμη: από τις εργαζόμενες στο φασόν μέχρι τους πιλότους κι από τους νέους που βρίσκονται μεταξύ ανεργίας και μαύρης εργασίας μέχρι τους χειριστές των ηλεκτρονικών υπολογιστών στις πολυεθνικές.

Το δεύτερο μισό των 150 χρόνων από το Κομμουνιστικό Μανιφέστο είναι φορτωμένο με ακόμα περισσότερες εργατικές επαναστάσεις. Η κερηκτική δύναμη της εργατικής τάξης σε επαναστατικές συνθήκες φάνηκε το 1936 στη Γαλλία και την Ισπανία, το 1944 στην Ιταλία και στην Ελλάδα, το 1956 στην Ουγγαρία, το 1968-69 ξανά στη Γαλλία και την Ιταλία, το 1974 στην Πορτογαλία, το 1979 στην Περσία, το 1980 στην Πολωνία.

Από το Κομμουνιστικό Μανιφέστο έχουμε να αντλήσουμε όχι μόνο την εκτίμηση ότι τέτοιες εκρήξεις θα προκύψουν ξανά, αλλά και τη στρατηγική για να είναι νικηφόρες. Παρόλο που στην εποχή του Μαρξ και του Ενγκελς δεν είχαν εμφανιστεί ακόμα στο προσκήνιο οι πολιτικές δυνάμεις του ρεφορμισμού που τόσες φορές οδήγησαν στην ήτ-

Κομμουνιστικό Μανιφέστο

Βέλγιο 1995: Ο ενθουσιασμός της εργατικής τάξης σε κίνηση είναι μεταδοτικός

τα τις εργατικές επαναστάσεις, το Μανιφέστο έχει μέσα του την κεντρική αντιπαράθεση της επαναστατικής με τη ρεφορμιστική στρατηγική.

Αυτό συγκεντρώνεται σε δυο σημεία. Πρώτο στο χαρακτήρα του κράτους και δεύτερο στη σχέση πρωτοπορίας και τάξης.

Γράφει το Μανιφέστο.

"Η σύγχρονη κρατική εξουσία είναι μονάχα μια επιτροπή που διαχειρίζεται τις κοινές υποθέσεις της αστικής τάξης στο σύνολό της".

Εκεί όπου οι ρεφορμιστές βλέπουν "θεσμούς": Κοινοβούλιο, Δικαιοσύνη, Ενοπλες Δυνάμεις, Αστυνομία κλπ. και προτείνουν τη βελτίωση της θέσης των εργατών μέσα από τη δημοκρατική εκπροσώπησή τους στους "θεσμούς", ο Μαρξ βλέπει μια ενιαία κρατική μηχανή στην υπηρεσία του αντίπαλου ταξικού στρατόπεδου. Οι αυταπάτες πάνω σ' αυτό το ζήτημα έχουν κοστίσει πολύ ακριβά όλα αυτά τα 150 χρόνια.

Ηδη στις επαναστάσεις του 1848, η Γαλλική δημοκρατία που γεννήθηκε το Φλεβάρη είχε ονομαστεί "κοινωνική" επειδή στην κυβέρνηση συμμετείχαν για πρώτη φορά και δυο "υπουργοί των εργατών", σαν αναγνώριση του ρόλου της εργατικής τάξης στην εξέγερση. Αυτό όμως δεν εμπόδισε καθόλου τους αστούς να προχωρήσουν στη σφαγή των εξεγερμένων εργατών τον Ιούνιο του 1848.

Οι εργάτες δεν μπορούν ν' αλλάξουν την κοινωνία βάζοντας "δικούς τους υπουργούς" επικεφαλής των μηχανισμών του αστικού κράτους. Αυτή η στρατηγική καταλήγει είτε να στραφούν οι ίδιοι οι κοινοβουλευτικοί εκπρόσωποι κατά των εργατών, όπως έκανε η Σοσιαλδημοκρατία ξανά και ξανά από τη Γερμανία το 1919-23 μέχρι την Πορτογαλία το 1975. Είτε σε αποπλυσμό των εργατών που οδηγούνται στη σφαγή προδομένοι, όπως έγινε στην Ελλάδα της Βάρκιζας, στη Χιλή του Αλλιέντε με το πραξικόπημα Πινοσέτ το 1973 ή στην Πολωνία του Βαλέσα με το πραξικόπημα του Γιαρουζέλσκι το 1981.

Οι εργάτες είναι υποχρεωμένοι να οργανωθούν έτσι ώστε να ανατρέψουν το αστικό κράτος και το ζήτημα είναι πώς μπορεί να γίνει αυτό, τι είδους οργάνωση χρειάζεται.

Στην εποχή του Μαρξ και του Ενγκελς υπήρχαν οι αντιλήψεις της "συνομοτικής οργάνωσης" του Αύγουστου Μπλανκί και οι αντιλήψεις της "διαφωτιστικής οργάνωσης" των ουτοπιστών σο-

σιαλιστών σαν τον Φουριέ και τον Ουεν.

Η μια αντίληψη θεωρούσε ότι ήταν αρκετή η δράση μιας χούφτας εκπαιδευμένων επαναστατών, που έχοντας κατακτήσει την στρατιωτική τέχνη και τεχνική, θα μπορούσαν να οργανώσουν μια πετυχημένη εξέγερση.

Η δεύτερη αντίληψη πίστευε ότι η δύναμη του οράματος μιας νέας κοινωνίας μπορούσε να πείσει κάθε καλοπροαίρετο άνθρωπο, ακόμα κι από τις κυρίαρχες τάξεις.

Ο κοινός παρονομαστής και των δυο ήταν ο περιορισμός της εργατικής τάξης στο ρόλο

των κομπάρσων, που στηρίζουν τις ελπίδες τους στις ενέργειες των εκπροσώπων τους "να καθαρίσουν" για λογαριασμό τους- είτε με την παρέμβαση σαν "από μηχανής θεός", είτε με τις κατάλληλες συνεννοήσεις και συμμαχίες.

Από τότε, πολλές πολιτικές δυνάμεις έχουν επαναλάβει τέτοιες υποσχέσεις, άλλοτε τη μια άλλοτε την άλλη, μερικές φορές και τις δυο ταυτόχρονα. Στο ρόλο του "από μηχανής θεού" αναγορεύτηκαν ο Στάλιν και ο "κόκκινος" στρατός του, οι αντάρτικοι στρατοί του Τρίτου Κόσμου από τον Μάο μέχρι τον Τσε και τους Σαντινίστας, τα διαταξικά κινήματα της οικολογίας, του φεμινισμού ή της νεολαίας που ονομαστήκαν "νέες μητρες της αριστεράς" σαν υποκάστατα της εργατικής τάξης.

Το Κομμουνιστικό Μανιφέστο αντιπαράθετε σε όλες αυτές τις στρατηγικές υποκατάστασης μια μορφή επαναστατικής οργάνωσης που είναι κομμάτι της ίδιας της εργατικής τάξης και βάζει στόχο να την οδηγήσει να πάρει η ίδια την εξουσία.

Ενα κόμμα που είναι "το πιο αποφασιστικό τμήμα των εργατικών κομμάτων όλων των χωρών, το τμήμα που τα κινεί πάντα προς τα εμπρός" και ξεχωρίζει μονάχα γιατί προβάλλει "τα συμφέροντα που είναι κοινά σ' όλο το προλεταριάτο κι ανεξάρτητα από την εθνότητα" και εκπροσωπεί "πάντα τα συμφέροντα του κινήματος στο σύνολό του".

Αυτό το πετυχαίνει γιατί οι θεωρητικές θέσεις του "δεν στηρίζονται καθόλου σε ιδέες ή αρχές που εφευρέθηκαν ή ανακαλύφθηκαν από τούτο ή εκείνο τον αναμνηστικό του κόσμου" αλλά "αποτελούν μονάχα την γενική έκφραση πραγματικών σχέσεων της πάλης των τάξεων, που υπάρχει στην πραγματικότητα, της ιστορικής κίνησης που συντελείται μπρος στα μάτια μας". Ετσι μπορεί και προσφέρει στην "υπόλοιπη μάζα του προλεταριάτου τη σωστή αντίληψη για τις συνθήκες, για την πορεία και για γενικά αποτελέσματα του προλεταριακού κινήματος" και βάζει σαν σκοπό "την συγκρότηση του προλεταριάτου σε τάξη, ανατροπή της αστικής κυριαρχίας, κατάκτηση της πολιτικής εξουσίας από το προλεταριάτο".

Για όσους ειλικρινά χαιρετίζουν την επικαιρότητα του Κομμουνιστικού Μανιφέστου σήμερα, εδώ βρίσκεται η πρακτική αναγνώριση της επικαιρότητάς του: στην πάλη για να χτίσουμε σήμερα αυτό το κόμμα που παλεύει για την εργατική εξουσία.

Γυναίκες & Επανάσταση

Οι διακρίσεις σε βάρος των γυναικών δεν έχουν σταματήσει. Αλλά τα αφιερώματα στις 8 Μάρτη απομακρύνονται όλο και πιο πολύ από τις ριζοσπαστικές παραδόσεις της πάλης για την Απελευθέρωση των γυναικών. Η Μαρία Στύλλου θυμίζει τη σημασία της επαναστατικής πολιτικής.

Η εργατική τάξη και διεθνώς και στην Ελλάδα αποτελείται από γυναίκες και άντρες. Συνήθως μοιράζονται τις ίδιες δουλειές, δουλεύουν στον ίδιο χώρο, κάνουν βασικά τις ίδιες λειτουργίες. Όμως, παρόλο που η συμμετοχή τους στην παραγωγή είναι ίδια, οι γυναίκες αντιμετωπίζουν μια σειρά από διακρίσεις σε βάρος τους. Στις βιομηχανίες το μεροκάματο και ο μισθός τους φτάνει το 70% του μισθού των αντρών. Στο λιανικό εμπόριο φτάνει το 81% των αντρών.

Οι διακρίσεις δεν περιορίζονται μόνο στις αμοιβές. Περισσότερες γυναίκες απασχολούνται με ελαστικό ωράριο ή στη δουλειά με το κομμάτι-όπως το φασόν (το 70%-80% είναι γυναίκες). Το 70% των αναλφάβητων είναι γυναίκες, το 60% των ανέργων είναι γυναίκες. Μόνο 0,5% των εργαζόμενων γυναικών συμμετέχουν σε διευθυντικές θέσεις.

Στις αρχές του Φλεβάρη (5-7/2) η Γ' Πανελλαδική Συνδιάσκεψη Συνδικαλιστριών, ξαναεπιβεβαίωσε την παραπάνω εικόνα. Στην εισήγησή της η Φωτεινή Σιάννου (υπεύθυνη της γραμματείας Γυναικών της ΓΣΕΕ) κάνει τις παρακάτω αποκαλυπτικές παρατηρήσεις:

- Η ανεργία είναι μεγαλύτερη και από τα επίσημα στοιχεία. Εάν ήταν ελεύθερες οι γυναίκες που τώρα κρατάνε το σπίτι, να βγούνε έξω και να ζητήσουν δουλειά, τουλάχιστον 1 εκατομμύριο και πλέον, θα καταγράφονταν σαν άνεργες. -

- Το 26,5% των γυναικών εργάζονται λιγότερο από 30 ώρες την βδομάδα. Τις περισσότερες φορές όχι από

Εργάτριες
Ιμπεριαλισμού
σε
απεργία

δική τους επιλογή. "Υπάρχει σημαντική αλλαγή στις προσδοκίες, στις φιλοδοξίες, στη συμπεριφορά των γυναικών. Οι γυναίκες αγωνίζονται ν' αποκτήσουν περισσότερα και καλύτερα προσόντα. Ζητούν σταθερή και πλήρη απασχόληση. Διεκδικούν υψηλότερη αμοιβή. Παρά την υποβάθμιση των κοινωνικών υποδομών για την φροντίδα των παιδιών και τις τεράστιες ελλείψεις, αυξάνεται συνεχώς η συμμετοχή τους στην αγορά εργασίας." τονίζει η Φ. Σιάννου διαψεύδοντας έτσι την προπαγάνδα ότι οι διακρίσεις λειτουργούν θετικά για τις γυναίκες, ή ότι τις επιδιώκουν οι ίδιες.

- Η συμμετοχή των γυναικών στα συνδικαλιστικά όργανα, στις διοικήσεις σωματείων, ομοσπονδιών και εργατικών κέντρων είναι πάρα πολύ μικρή. Στα 2067 εκλεγμένα μέλη διοικήσεων, ομοσπονδιών και εργατικών κέντρων υπάρχουν μόνο 133 εκλεγμένες γυναίκες. Στα 45 μέλη της διοίκησης της ΓΣΕΕ υπάρχουν μόνο 3 γυναίκες.

έτος στις 8 Μάρτη, συμπληρώνονται 90 χρόνια από τις μεγάλες απεργίες των εργατριών στις κλωστοϋφαντουργίες της Νέας Υόρκης που έγιναν η αφορμή για να καθιερωθεί η Διεθνής Μέ-

ρα των Γυναϊκών.

Η πρωτοβουλία ανήκε στην Κλάρα Τσέτκιν, στενή φίλη της Ρόζας Λούξεμπουργκ και μέλος του SPD (Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα Γερμανίας) στις αρχές του αιώνα. Η Τσέτκιν ήταν μπροστάρια στους αγώνες για τα δικαιώματα των γυναικών.

Το 1910 στη δεύτερη Διεθνή Συνδιάσκεψη Γυναϊκών στην Κοπεγχάγη, η Κλάρα Τσέτκιν πρότεινε:

"Σε συνενόηση με τις ταξικές, πολιτικές και συνδικαλιστικές οργανώσεις του προλεταριάτου σε όλες τις χώρες, οι σοσιαλιστριες γυναίκες όλων των χωρών, θα γιορτάζουν κάθε χρόνο την ημέρα των Γυναϊκών. Ο βασικός σκοπός θα είναι να βοηθήσει τις γυναίκες να αποκτήσουν το δικαίωμα της ψήφου. Αυτό το αίτημα θα πρέπει να συνδυαστεί με όλο το γυναικείο ζήτημα, έτσι όπως το αντιμετωπίζουν οι σοσιαλιστές. Η Μέρα των Γυναϊκών θα πρέπει να έχει διεθνή χαρακτήρα και να προετοιμάζεται με μεγάλη προσοχή". Αυτή η πρόταση έγινε δεκτή από το συνέδριο.

Στις 8 Μάρτη ήταν η ημερομηνία που το 1908 οι εργάτριες από τις κλωστοϋφαντουργίες της Ν. Υόρκης κατέβηκαν μαζικά σε απεργία. Οι περισσότερες ήταν μετανάστριες, δούλευαν πάνω από 14 ώρες την ημέρα και είχαν να υποστούν εκτός από τις άθλιες συνθήκες και τα σεξιστικά πειράγματα των προϊσταμένων τους. Κατέβηκαν σε μια τεράστια απεργία 20 χιλιάδες υφάντριες και ανάγκασαν τους εργοδότες να δεχτούν το συνδικαλισμό σ' αυτούς τους χώρους. Ήταν από τις πρώτες απεργίες γυναικών, που έγιναν παγκόσμια γνωστές και έγιναν το σύμβολο της πάλης των γυναικών για ισότητα.

Απεργίες εργατριών ξεσπούσαν στις αρχές του αιώνα σε όλες τις χώρες. Στην Ελλάδα η πρώτη απεργία έγινε το 1892 στο εργοστάσιο Ρετίνας στον Πειραιά.

"Χθες την πρωινή περί τα 50 κοράσια ανήκοντα εις το δεύτερο εργοστάσιο των αδελφών Ρετινά... συμφώνησαν να απόσχουν των εργασιών τους. Αίτιον της απεργίας των αυτών ήν ότι δι' εκάστον τόπι πανίου, ενώ μέχρι τούδε επιπλώνοντο προς 80 λεπτά τους αναγγέλλθη ότι εις το εξής θα πληρώνονται μόνο 65..." (Πηγή "Εφημερίς" 14.4.1892).

Η Ιρις Αυδή Καλκάνη, συγγραφέας του βιβλίου "Εκείνο το πρωί" περιγράφει πως εκείνοι οι πρώτοι αγώνες ανάγκασαν το κράτος να πάρει τα πρώτα μέτρα υπέρ των γυναικών.

"Με την εκβιομηχάνιση, ο πιο σημαντικός κλάδος είναι τα υφαντήρια, όπου δουλεύουν κατά τα 9/10 γυναίκες...

Από την πρώτη απεργία του 1892 και μετά έχουμε αλληπάλληλες απεργίες στα υφαντήρια. Το πρώτο αίτημα που κερδίζει το εργατικό κίνημα στην Ελλάδα είναι η μεσημβρινή διακοπή για τα υφαντήρια. Στα υφαντουργεία το 1918 έγιναν τα πρώτα δυνατά σωματεία. Ήταν τέτοια γιατί ήταν τα πρώτα μεικτά.

Το 1912 έχουμε την πρώτη προστατευτική νομοθεσία για τις γυναίκες που φτιάχνεται γιατί έχει αρχίσει να δυναμώνει το εργατικό κίνημα και υπήρχε και μια γενικότερη κατακραυγή στην κοινωνία για την εξαθλίωση των γυναικών (από την συνέντευξη της Ι.Α. Καλκάνη στο περιοδικό "Σοσιαλισμός από τα Κάτω" Νο 3).

Η Διεθνή Μέρα των Γυναϊκών άρχισε να γιορτάζεται παντού από το 1911 μέχρι το 1915 που την σταμάτησε ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος.

Επαναστατικές αλλαγές

Το 1917 ξαναγιορτάστηκε η Διεθνή Μέρα Γυναϊκών στη Ρωσία πυροδοτώντας το ξέσπασμα της Επανάστασης. Η Ρωσία ήταν ήδη μέσα στον πόλεμο. Αυτό σήμανε σφαγείο στο μέτωπο και πείνα στις πόλεις. Οι γυναίκες πάλευαν απγνωσμένα να εξασφαλίσουν τα προς το ζην.

Τον Γενάρη του '17 η αστυνομία περιέγραφε την κατάσταση ως εξής: "οι μάνες, εξαντλημένες από την ορθοστασία στις ουρές έξω από τα μαγαζιά, βασανισμένες να βλέπουν τα πεινασμένα και άρρωστα παι-

Οι καθαρίστριες της Αθήνας σε διαδήλωση

διά τους, είναι πολύ πιο κοντά στην επανάσταση από τους κυρίους Μιλούκοφ, Ρόντιτσοφ και σία. Και σίγουρα είναι πιο επικίνδυνες γιατί απειροσύνει τον πιο εύπλαστο υλικό που θα αρκούσε ένας μόνο σπινθήρας για να ξεσπάσει η πυρκαγιά".

Η επανάσταση του '17 στην Πετρούπολη πράγματι άρχισε από τις γυναίκες. Στις 22 Φλεβάρη, με το παλιό ημερολόγιο, μια ομάδα γυναικών συναντήθηκε για να συζητήσει το γιορτασμό της Ημέρας των Γυναϊκών.

Την επόμενη μέρα στους δρόμους της Πετρούπολης συναντήθηκαν εργάτριες απ' όλα τα εργοστάσια που σε μια τεράστια διαδήλωση ήτσαν ψωμί και ειρήνη. Ήταν η θρυαλίδα που μέσα σε λίγες μέρες άστρεψε τον Τσάρο και την κυρίαρχη τάξη που τον στηρίζει.

Η Οκτωβριανή Επανάσταση άνοιξε ένα καινούργιο κόσμο για τις γυναίκες.

Να πώς περιγράφει αυτή την περίοδο ένας μπολσεβίκος που πήρε έσορος στα γεγονότα:

"Η ίδια η μπολσεβίκικη απελευθέρωση προχώρησε με τρία αλληλεπιδρώντα κύματα, που το καθένα χαρακτηριζόταν από διαφορετική ατεύθυνση ανάμεσα στα φύλα. Το πρώτο κύμα είναι ο καταγισμός τού βασικά νομοθετήματα των χρόνων 1917-20, τα οποία έδωσαν στις γυναίκες ξαφνικά όλα τα πολιτικά και νομικά δικαιώματα."

Κατοχυρώθηκε το δικαίωμα των γυναικών να ψηφίζουν και να εκλέγονται σε δημόσια αξιώματα. Ο πολιτικός γάμος. Το δικαίωμα να κρατούν οι γυναίκες το όνομά τους μετά το γάμο. Το ίδιο το διαζύγιο έπαυσε να είναι μια πολύπλοκη διαδικασία, αφού αρκούσε μια απλή αίτηση ενός από τους δύο ενδιαφερόμενους για να εκδοθεί.

Επίσης πάρθηκαν μέτρα για την προστασία της μητρότητας: άδεια μητρότητας και θηλασμού 2 μήνες πριν και 2 μήνες μετά τη γέννα, πλήρης αποδοχές. Η εργατική νομοθεσία απαγόρευσε τη νυχτερινή εργασία των γυναικών, καθώς και την απασχόλησή τους σε βαριά και υθγεινά επαγγέλματα.

Για πρώτη φορά παγκόσμια, νομιμοποιήθηκε η δωρεάν έκτρωση, πλήρη κάλυψη στα δημόσια νοσοκομεία.

"Το δεύτερο κύμα, που ιστορικά ταυτίζεται με την Ζενοντέλ (τη γυναικεία οργάνωση των μπολσεβίκων), ήταν πιο σημαντικό από άποψη απελευθέρωσης των γυναικών, ήταν οι συνειδητές και επίπονες στάσεις εκατοντάδων πολιτικοποιημένων γυναικών να μεταφέρουν τις

ιδέες, τα προγράμματα για την αυτοπεποίθησή τους μέσα στο ρεύμα της προλεταριακής και αγροτικής Ρωσίας... Σήμαινε ότι βάλθηκαν να διδάσκουν, να προτρέπουν, να ενθαρρύνουν τους αδασίς, τους καθυστερημένους και τους μολυβωμένους άντρες και γυναίκες χρησιμοποιώντας το πιο σημαντικό εργαλείο της ριζοσπαστικής προπαγάνδας: το μήνυμα και την πεποίθηση ότι η επανάσταση έχει σημασία για την καθημερινή ζωή".

Μέσα στα πρώτα χρόνια της Επανάστασης η ζωή των γυναικών άλλαξε δραματικά. Κατακτήσεις που ακόμα και σήμερα δεν υπάρχουν μέσα στον καπιταλισμό.

Όλες αυτές οι κατακτήσεις ανατράπηκαν με τη σταλινική αντεπανάσταση. Ο σταλινισμός σήμαινε ένα τρομακτικής έκτασης πσιωγούρισμα για τις γυναίκες και σε υλικό και σε ιδεολογικό επίπεδο. Το πρότυπο του σταλινισμού, η "Νέα Σοβιετική Οικογένεια", δεν ήταν τίποτε άλλο παρά η επιστροφή της παλιάς οικογένειας, με ότι αυτό σήμαινε για τις γυναίκες.

Η ίδια η Ζενοντέλ άρχισε να δέχεται επιθέσεις από τη σταλινική γραφειοκρατία για "μικροαστικές αποκλίσεις" και το 1930 διαλύθηκε. Η προστατευτική νομοθεσία για τις γυναίκες καταργήθηκε επίσημα. Τώρα βασικός σκοπός της ζωής για τις γυναίκες ανακηρύσσεται η αναπαραγωγή. Το 1934 η ομοφυλοφιλία τιμωρούνταν με βετή φυλάκιση. Το 1936 απαγορεύεται η έκτρωση, με εξαίρεση πολύ σοβαρούς λόγους υγείας. Ανάμεσα στο 1935 και 1936 το διαζύγιο ξαναγίνεται μια πολύπλοκη διαδικασία, ενώ στην εκπαίδευση επιβλήθηκε ξανά ο διαχωρισμός σε σχολεία θηλέων και αρρένων.

Γκεμίζοντας τις προκαταλήψεις

Μετά τον πόλεμο οι γυναίκες μπήκαν μαζικά στην παραγωγή και στα πανεπιστήμια. Ο καπιταλισμός δεν γεννάει μόνο τους άντρες νεκροθάφτες του αλλά και τις γυναίκες. Στην Ελλάδα τη δεκαετία του '60, όχι μόνο μαζικοποιήθηκαν τα πανεπιστήμια αλλά σπάσανε και τα μονοπώλια των "αντρικών σχολών". Το Πολυτεχνείο, η Ιατρική, η Νομική, από σχολές με πλειοψηφία άντρες, γέμισαν με μαχητικές φοιτήτριες. Στην δεκαετία του '70 οι γυναίκες, όχι μόνο γκεμίζοντας ένα προς ένα τα αντροκρατούμενα κάστρα, αλλά παλεύ-

ουν και εξασφαλίζουν μια σειρά από δικαιώματα. Στην Ελλάδα αναγνωρίζεται και κατοχυρώνεται συνταγματικά (με το σύνταγμα του '75) η ισότητα των δύο φύλων. Η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ αναγκάζεται να τροποποιήσει το οικογενειακό δικαίωμα που μέχρι τότε αναφερόταν στη γυναικεία σαν εξάρτημα του άντρα. Αναγνωρίζει τον πολιτικό γάμο, κατοχυρώνει το δικαίωμα της γυναίκας να δίνει το δικό της όνομα στα παιδιά της, διευκολύνει το διαζύγιο. Αποπαικωποιεί τις εκτρώσεις μέχρι τον τρίτο μήνα, καθιερώνει την ίση αμοιβή για ίση απασχόληση.

Τίποτα από τα παραπάνω δεν χαρίστηκε. Στη μεταπολίτευση, το '74, το εργατικό κίνημα βγήκε μπροστά με φοβερή ορμή και αυτοπεποίθηση. Αποτελείται από καινούργιους εργάτες και εργάτριες που στην πλειοψηφία τους πολιτικοποιήθηκαν με τις εμπειρίες του '65, τη σύγκρουση με τη Χούντα, τον Μάη του '68 και το Πολυτεχνείο του '73.

Οι γυναίκες στην Ελλάδα της δεκαετίας του '70 δεν διεκδικούν μόνο οικονομική ισότητα, αλλά συγκρούονται και με τη σεξιστική ιδεολογία που επικρατούσε. Διεκδικούν το δικαίωμα να αποφασίζουν για τον εαυτό τους και τις σχέσεις τους. Για το δικαίωμα στην αντισύλληψη, στην έκτρωση, στην σεξουαλικότητα κατά τις προτιμήσεις τους. Εσπασαν τα ταμπού που μέχρι τότε αναγνώριζαν σαν σχέσεις μόνο τις ετεροφυλικές. Οι εκδιδόμενες οργάνωσαν μεγάλη συγκέντρωση σε θέατρο και μίλησαν για τα προβλήματά τους.

Στη δεκαετία του '70 δημιουργήθηκαν πολλές κινήσεις και ομάδες γυναικών. Τα ρεφορμιστικά κόμματα δημιούργησαν το καθένα τη δική του οργάνωση. Η ΕΓΕ (Ενωση Γυναικών Ελλάδος) ήταν η γυναικεία οργάνωση του ΠΑΣΟΚ, η ΚΔΓ (Κίνηση Δημοκρατικών Γυναικών) του ΚΚΕ εσ., η ΟΓΕ (Ομοσπονδία Γυναικών Ελλάδος) του ΚΚΕ. Ταυτόχρονα δημιουργήθηκαν και πολλές ομάδες γυναικών με αναφορά το χώρο της εξεκοινοβουλευτικής αριστεράς.

Στις αρχές του '80 η κυρίαρχη άποψη μέσα σε πολλές γυναικείες οργανώσεις ήταν ότι η απελευθέρωση των γυναικών μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσα στο υπάρχον σύστημα. Ιδιαίτερα μετά τις νομοθετικές αλλαγές της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ, η ΕΓΕ θριαμβολογούσε και οι υπόλοιπες θεωρούσαν ότι έχασαν κάθε περιεχόμενο. Αναπτύχθηκαν τότε, δύο τάσεις μέσα στις γυναικείες ομάδες στην Ελλάδα. Η ΕΓΕ, η ΚΔΓ και κάποιες αυτόνομες ομάδες μπήκαν στους κρατικούς μηχανισμούς και θεσμούς για να ολοκληρώσουν το έργο της κυβέρνησης. Συνεργάστηκαν με την Γενική Γραμματεία Γυναικών, δημιουργήματα του ΠΑΣΟΚ, που έπαιξε ρόλο ανοιγμάτων προς τις γυναικείες οργανώσεις.

Η ευφορία δεν κράτησε για πολύ. Το 1985 αρχίζει η επίθεση. Αρχίζουν να κλείνουν τα πρώτα εργοστάσια και να χτυπιούνται τα συνδικαλιστικά δικαιώματα. Προηγούμενες κατακτήσεις εξαφανίζονται. Ολόκληρα κομμάτια εργατών βγαίνουν στην ανεργία. Εργοστάσια, τράπεζες, υπηρεσίες που απασχολούσαν γυναίκες προχωράνε σε απολύσεις. Το πρώτο κύμα ανασυγκρότησης του κεφαλαίου για να αντιμετωπίσει την κρίση έχει σαν θύματά του πολλές εργάτριες. Το καλοκαίρι του 1984 οι τηλεφωνήτριες του ΟΤΕ απεργούν ενάντια στη διοίκηση που τις αναγκάζει σε "εθελούσια έξοδο".

Σε μια σειρά από κλωστοϋφαντουργίες στη Θεσσαλονίκη και στην Αθήνα (στη Ράινερ στη Θεσσαλονίκη, την Ευρωντρές στο Καματερό) οι εργάτριες προχωράνε σε καταλήψεις. Στη Σίτι Μπανάκ και στην Τσιζί Μανχάταν ο περιορισμός του προσωπικού αρχίζει με τις απολύσεις των εργαζόμενων μητέρων. Η απεργία στην Τσιζί Μανχάταν ξεπέρασε τις 100 μέρες. Στο τέλος το σωματείο δέχτηκε τις απολύσεις γιατί τόσο η ΓΣΕΕ όσο και οι διάφορες γυναικείες οργανώσεις τους άφησαν να παλεύουν μόνοι τους.

Τα κλεισίματα και οι απολύσεις εκείνη την περίοδο διευκόλυναν την είσοδο του φασόν και του ελαστικού ωραρίου. Για χιλιάδες γυναίκες

Εργάτριες Ιματισμού στην ιστορική απεργία του 1908 στη Ν. Υόρκη

αυτός ήταν ο μόνος δρόμος για να ξαναβρούνε δουλειά. Πολύ χειρότερη και χωρίς συνδικαλισμό.

Στη δεκαετία του '90, το ξήλωμα των κατακτήσεων απλώθηκε στο ασφαλιστικό. Καταργήθηκε το δικαίωμα των γυναικών με παιδιά να παίρνουν μειωμένη σύνταξη μόλις συμπληρώνουν τη δεκαπενταετία. Κι αυτή η επίθεση πέρασε αμαχητί. Συνδικαλιστικές και γυναικείες οργανώσεις είχαν "δυσκολίες" να το κοντράρουν, επειδή το θεωρούσαν ένα βήμα "προς την ισότητα".

Τα τελευταία χρόνια οι περικοπές και η συρρίκνωση του κράτους πρόνοιας έχουν ξαναφέρει τις γυναίκες μπροστά στο δίλλημα του πώς να συνδυάζουν δυο δουλειές ταυτόχρονα, έξω και μέσα στο σπίτι. Και αυτές οι δυο δουλειές με τις χειρότερες δυνατές συνθήκες.

Η καταπίεση στον καπιταλισμό

Η καταπίεση των γυναικών δεν είναι "απόρροια" των αντιλήψεων των αντρών, ούτε της αποτυχίας των γυναικών να παίξουν το ρόλο τους όπως πρέπει. Είναι λάθος η αντίληψη που προσπαθούν να μας περάσουν ότι "τά 'θελε και τά 'παθε". Οτι το πρόβλημα της καταπίεσης είναι πρόβλημα προσωπικής ή μη επιτυχίας της κάθε γυναίκας. Μας λένε ότι υπάρχουν γυναίκες πετυχημένες, προβάλοντάς μας σαν πρότυπο γυναίκες της κυρίαρχης τάξης και διάφορες άλλες. Τους απαντάμε ότι ένας κούκος δεν φέρνει την άνοιξη. Η καταπίεση των γυναικών έχει τις ρίζες της στην ταξική κοινωνία. Η οικογένεια στον καπιταλισμό είναι το κέντρο απ' όπου ξεκινάει η καταπίεση.

Ενώ η παραγωγή μέσα στον καπιταλισμό είναι κοινωνικοποιημένη, η αναπαραγωγή είναι εξατομικοποιημένη, περιορίζεται μέσα στην οικογένεια και στηρίζεται στο μεγαλύτερο μέρος πάνω στις γυναίκες. Το μεγάλο μωσαϊκό των παιδιών, η φροντίδα τους, η εκπαίδευσή τους μέχρι τα 6 τώρα πια, η υγεία τους, γίνονται όλα μέσα στην οικογένεια.

Ιδιαίτερα σήμερα, σε περίοδο κρίσης, αυτό που επιδιώκουν οι καπιταλιστές είναι το χαμηλό εργατικό κόστος. Αρα όλο και περισσότερες από τις λειτουργίες ανάπτυξης και διαμόρφωσης των εργατών περιορίζονται μέσα στην ίδια την οικογένεια. Αυτό συνοδεύεται και από ιδεολογικές επιθέσεις ενάντια στις γυναίκες. Αντιλήψεις που λένε ότι ο ρόλος των γυναικών είναι μέσα στο σπίτι για να μεγαλώνουν τα παιδιά τους.

Δεν είναι πραγματική η εικόνα ότι οι γυναίκες εγκαταλείπουν την παραγωγή και γυρίζουν στο σπίτι. Τουναντίον, τώρα πια δουλεύουν διπλοβάρδιες συνδυάζοντας και τα δυο. Είναι, όμως, μια επίθεση που λύνει τα χέρια στους εργοδότες και για χαμηλότερους μισθούς και για απολύσεις και για να εφαρμόζουν τη δουλειά με το κομμάτι και την part time απασχόληση.

Όσο θα υπάρξει καπιταλισμός, ένα σύστημα που στηρίζεται στην εκμετάλλευση της εργατικής τάξης, η απελευθέρωση των γυναικών θα συνεχίζει να είναι άπιαστη.

Οι καπιταλιστές δεν είναι αυτοί που θα σπάσουν τα δεσμά της γυναικείας καταπίεσης. Και μαζί τους, βέβαια, ούτε οι σοσιαλδημοκρατικές κυβερνήσεις. Τις παραχωρήσεις που αναγκάστηκε να δώσει το ΠΑΣΟΚ στην πρώτη πενταετία, τις έχει πάρει ήδη πίσω και με το παραπάνω.

Αυτό βάζει το ερώτημα του πώς μπορούμε να προχωρήσουν τα πράγματα, του ποια μπορεί να είναι η διέξοδος. Σ' αυτό υπάρχουν διαφορετικές απαντήσεις από τις φεμινίστριες και τους ρεφορμιστές και διαφορετικές από τους επαναστάτες.

Στις αρχές του αιώνα οι φεμινιστικές οργανώσεις υποστήριζαν ότι το δικαίωμα ψήφου για τις γυναίκες έπρεπε να δίνεται μόνο σ' ένα μικρό κομμάτι μορφωμένων γυναικών. Οι υπόλοιπες -οι εργάτριες- δεν χρειάζονταν την ψήφο, αλλά τη φιλανθρωπία των φεμινιστικών οργανώσεων που τα μέλη τους τότε ήταν γυναίκες της αστικής τάξης. Απέναντι σ' αυτές τις απόψεις η Κλάρα Τσέκιν και οι σοσιαλιστριες πάλευσαν για να αποκτήσουν όλες οι γυναίκες το δικαίωμα να ψηφίζουν, αλλά πολύ περισσότερο για να οργανωθούν στα συνδικάτα και τα σοσιαλιστικά κόμματα.

Η Ελιζαμπεθ Γκέρλυ Φλυν - οργανώτρια των IWW (Βιομηχανικοί Εργάτες του Κόσμου) εξηγούσε πως "τα παλιά συνδικάτα ποτέ δεν αντιμετώπισαν τις γυναίκες σαν κομμάτι της απεργίας... κι ενώ οι άντρες είχαν τη χαρά της μάχης, οι γυναίκες δεν άξιζαν ούτε δύο κουβέντες πάνω στο γιατί παλεύουμε".

Οι γυναίκες μπορεί να είναι το πιο μαχητικό ή το πιο συντηρητικό στοιχείο σε μια απεργία", συνέχιζε η Φλυν, "εξαρτάται από το εάν έχουν καταλάβει τους στόχους τους".

Οι IWW έχουν κατηγορηθεί ότι βάζουν τις γυναίκες μπροστά. Η πραγματικότητα είναι ότι οι IWW δεν τις κρατάνε πίσω και γι' αυτό οι ίδιες πηγαίνουν μπροστά".

Η Κλάρα Τσέκιν έγραφε στην "Ισότητα" (εφημερίδα του SPD για τις γυναίκες): "Ο απελευθερωτικός αγώνας της εργαζόμενης γυναίκας δεν μπορεί να είναι, όπως ισχύει για τις αστές, ένας αγώνας ενάντια στους άντρες της τάξης τους. Ο τελικός στόχος αυτού του αγώνα είναι η πάλη για την πολιτική εξουσία της εργατικής τάξης".

Σήμερα, χιλιάδες νέες γυναίκες που βγαίνουν στην παραγωγή ξαναγνωρίζουν την εκμετάλλευση, τις σεξιστικές διακρίσεις και τις ανισότητες. Δεν φτάνει μόνο να διαπιστώνει κανένας το βάθος της αδικίας και να το καταγγέλει, ούτε πολύ περισσότερο, να υποστηρίζει τη δυνατότητα της προσωπικής επιτυχίας και ανέλιξης με πρότυπα κάποιες γυναίκες της κυρίαρχης τάξης.

Χρειάζεται να κερδίσουμε όλες αυτές τις γυναίκες στην προοπτική του σοσιαλισμού. Το κίνημα για τη Γυναίκα Απελευθέρωση του '60, γεννήθηκε σε μια περίοδο που ο καπιταλισμός βρισκόταν σε άνθιση και γι' αυτό μπορούσε να κάνει παραχωρήσεις. Τότε έμοιαζε ότι δεν χρειαζόταν η ανατροπή του για να κερδίσουν οι εργάτες. Τώρα αυτός ο δρόμος είναι πια κλειστός. Τώρα η μόνη προοπτική για όλες τις γυναίκες είναι αυτή που ισχύει για όλη την εργατική τάξη. Η ανατροπή του καπιταλισμού και η αντικατάστασή του με ένα σύστημα που θα προγραμματίζει με βάση τις ανάγκες των πολλών και όχι τις τσέπες των λίγων.

Ο αιώνας των σφαγών

Η συμφωνία του Γραμματέα του ΟΗΕ με τον Σαντάμ Χουσεΐν σταμάτησε στο παρά πέντε το νέο βομβαρδισμό του Ιράκ. Ο Αλεξ Καλλίνικος εξηγεί το πώς οι ανταγωνισμοί ανάμεσα στα κράτη οδηγούν σε στρατιωτικές επεμβάσεις και πολέμους

Τα πραγματικά κίνητρα της αμερικάνικης απειλής επέμβασης στο Ιράκ είναι κρυμμένα. Η άποψη ότι ο στόχος της επέμβασης είναι να μειώσει δραστικά τη δυνατότητα του Σαντάμ να έχει, να αποκρύπτει και να αναπαράγει όπλα μαζικής καταστροφής δεν θα ξεγελούσε ούτε ένα παιδί πέντε χρονών - παρόλο που φαίνεται ότι έπεισε τον "ηθικό" υπουργό εξωτερικών του Μπλερ, τον Ρόμπιν Κούκ. Το Ισραήλ είναι γνωστό ότι κατέχει εκατοντάδες πυρηνικές κεφαλές με τη δυνατότητα να χτυπήσει οπουδήποτε στη Μέση Ανατολή. Όπως δήλωσε ακόμα και ο Χόσνι Μουμπάρακ, ο δουλικός προς τη δύση πρόεδρος της Αιγύπτου, "Οι ισραηλινοί έχουν όπλα μαζικής καταστροφής και οι Αμερικάνοι δε λένε τίποτα".

Ούτε είναι σωστό να δούμε τις απειλές στο Ιράκ σαν ένα αντιπερισπασμό του Κλίντον εξαιτίας της αμηχανίας του για τη Μόνικα Λεβίνσκι. Οι Ρεμπουλικάνοι επικριτές του Κλίντον θέλουν την επέμβαση πολύ περισσότερο από τον Λευκό Οίκο. Είναι καλύτερο να στρέφουμε την προσοχή μας στο ζήτημα των σπέραντων αποθεμάτων πετρελαίου στον Κόλπο.

Η συζήτηση για το πετρέλαιο μας φέρνει κοντά στην καρδιά του ζητήματος - στην αλληλεξάρτηση ανάμεσα στην οικονομική και την στρατιωτική εξουσία στο σύγχρονο κόσμο. Η τελευταία θεωρία είναι ότι ζούμε στην εποχή της "παγκοσμιο-

ποίησης". Μας λένε ότι το κεφάλαιο έχει απελευθερωθεί από τα εθνικά όρια και μπορεί να ταξιδεύει ελεύθερα στον κόσμο ψάχνοντας για νέα κέρδη. Ότι το εθνικό κράτος έχει γίνει ένας αναχρονισμός σε μια περίοδο που ο σημαντικός πλούτος και η εξουσία δεν βρίσκονται μέσα στα σύνορα αλλά τα διασχίζουν.

Μία βασική δυσκολία σε αυτήν την ανάλυση είναι ότι αγνοεί το γεγονός ότι η ικανότητα του υποθετικά άχρηστου έθνους κράτους να σκοτώνει, έχει αυξηθεί δραματικά. Τα μεγαλύτερα κράτη έχουν αναπτύξει συστήματα συμβατικών όπλων με μεγάλη καταστροφική δυνατότητα. Πριν από δύο χρόνια, ο σύμβουλος του Λευκού Οίκου Τζόζεφ Νάι και ο Ναύαρχος Γουίλιαμ Οουενς υποστήριξαν σε ένα άρθρο στο "Foreign affairs" ότι οι ΗΠΑ "κυριαρχούν σε σημαντικές αναπτυσσόμενες τεχνολογίες επικοινωνιών και πληροφόρησης - χαρτογράφηση και κατασκοπεία από το διάστημα, άμεση αναμετάδοση, γρήγορος κομπιούτερ - και έχουν την απaráμιλλη δυνατότητα να ενοποιούν περιπλοκα συστήματα πληροφορικής".

Ο Νάι και ο Οουενς υποστηρίζουν ότι το προβάδισμα στην πληροφορική είναι ένα πάρα πολύ μεγάλο πλεονέκτημα των ΗΠΑ, που τους δίνει τη δυνατότητα να κάνουν "πληγμاتا ακριβείας", "την ικανότητα να χρησιμοποιούν θανατηφόρες δυ-

νάμεις, με τη μεγαλύτερη ταχύτητα, βάθος βολής και ακρίβεια...Όσοι επιζητούν μια στρατιωτική σύγκρουση με τις ΗΠΑ, θα αποκρούνται χωρίς μεγάλο ρίσκο και απώλειες για τις ΗΠΑ". Οι δυο αμερικανοί αξιωματούχοι καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι "Το πρώιμο τέλος του Αμερικάνικου Αιώνα έχει διακηρυχτεί από πολλούς που μιλάνε για παρακμή των ΗΠΑ. Στην πραγματικότητα ο 21ος αιώνας και όχι ο 20ος θα αποδειχθεί ο αιώνας της μεγαλύτερης Αμερικάνικης υπεροχής".

Αυτήν την ανάλυση πρέπει να την κριτικάρουμε. Τα "πληγμاتا ακριβείας" δεν μπορούν να αλλάξουν βασικές στρατιωτικές τακτικές. Η εισβολή και η κατάληψη μιας χώρας απαιτούν μεγάλους αριθμούς επίγειων στρατευμάτων και απαιτούν μεγάλες απώλειες. Γι'αυτόν τον λόγο οι Αμερικάνοι δε βάδισαν στη Βαγδάτη και δεν ανέτρεψαν τον Σαντάμ παρόλο που ο στρατός τους τον νίκησε στο Νότιο Ιράκ το Φλεβάρη του 1991. Για τον ίδιο λόγο οι δυνάμεις του ΝΑΤΟ δεν εγκαταστάθηκαν στη Βοσνία, παρά μόνο αφού είχαν βοηθήσει τον κροατικό στρατό να κάνει τη βρωμοδουλειά στις μάχες εδάφους κατά των Σέρβων. Παρόλα αυτά, παραμένει γεγονός ότι οι ΗΠΑ είναι αποφασισμένες να διατηρήσουν τη θέση τους σαν η μεγαλύτερη δύναμη του κόσμου συντηρώντας την στρατιωτική τους υπεροχή σε σύγκριση με άλλες χώρες.

Για να καταλάβουμε το ρόλο της στρατιωτικής δύναμης στον κόσμο σήμερα πρέπει να ανατρέξουμε στη μαρξιστική θεωρία του Ιμπεριαλισμού. Αυτή εκφράστηκε για πρώτη φορά ολοκληρωμένα από τον Λένιν και τον Μπουχάριν στη διάρκεια του 1ου Παγκοσμίου Πολέμου. Προσπάθησαν να εξηγήσουν την κατάρρευση της Βικτωριανής ειρήνης στο σφαγείο του 1914-18. Για να το καταφέρουν, ανέτρεξαν σε μαρξιστές όπως η Ρόζα Λούξεμπουργκ και ο Ρούντολφ Χίλφερντινγκ αλλά και στον φιλελεύθερο οικονομολόγο Χόμψον.

Η θεωρία του ιμπεριαλισμού συχνά παρουσιάζεται λανθασμένα ότι αναφέρεται μόνο στην κυριαρχία των πλουσίων κρατών πάνω στον Τρίτο Κόσμο. Στην πραγματικότητα είναι μια πολύ πιο ευρεία θεωρία που αναλύει τα αίτια των στρατιωτικών και πολιτικών αντιπαλοτήτων ανάμεσα στα κράτη και έρχεται να υπογραμμίσει τις θεμελιώδεις αλλαγές στον καπιταλισμό σαν οικονομικό σύστημα. Ο ιμπεριαλισμός είναι μια συγκεκριμένη φάση στην ανάπτυξη του καπιταλισμού - αυτό που ο Λένιν έλεγε το "ανώτατο στάδιο του καπιταλισμού".

Ο Μάρξ υποστηρίζει στο "Κεφάλαιο" ότι υπάρχει η τάση στον καπιταλισμό για συγκέντρωση και συγκεντρωποίηση του κεφαλαίου. Ο ανταγωνισμός ανάμεσα στους καπιταλιστές, τους σπρώχνει να κάνουν επενδύσεις, να εξαπλώνουν τις επιχειρήσεις τους για να παράγουν πιο φθηνά. Τα κέρδη των μεμονωμένων καπιταλιστών δείχνουν να ανεβαίνουν. Την ίδια στιγμή, στη διάρκεια της οικονομικής κρίσης, οι πιο αδύνατες επιχειρήσεις πτωχεύουν και οι περιουσίες τους περνούν στους ανταγωνιστές τους. Με τον καιρό, ολόκληροι τομείς ή και ολόκληρες οικονομίες καταλήγουν να κυριαρχούνται από ένα μικρό αριθμό τεράστιων εταιρειών.

Αυτή η τάση συνοδεύεται από ευρύτερες αλλαγές στη φύση του καπιταλισμού, που γίνεται όπως έλεγε ο Χίλφερντινγκ, πιο "εθνικά οργανωμένος" με αυξανόμενη συνεργασία ανάμεσα στα μεγάλα κεφάλαια. Ο Χίλφερντινγκ ήταν αυτός που μίλησε για την τάση στη Γερμανία και τις ΗΠΑ για ανάπτυξη του "Χρηματιστικού Κεφάλαιου" - την ανάπτυξη στενών δεσμών ανάμεσα σε βιομηχανικές εταιρείες και μεγάλες τράπεζες επενδύσεων.

Ακόμα πιο αποφασιστική, όπως τονίζει ο Μπουχάριν ήταν η αυξανόμενη τάση για συγχώνευση του ιδιωτικού κεφαλαίου με το κράτος, καθώς το κράτος ανέλαβε το καθήκον της υποστήριξης, του συντονισμού, της ρύθμισης και μερικές φορές ακόμα και της αντικατάστασης των μεγάλων

εταιρειών.

Όσο περισσότερο η παγκόσμια οικονομία άρχιζε να κυριαρχείται από αυτό που ο Μπουχάριν αποκαλούσε "κρατικοκαπιταλιστικά τράστ", όλο και περισσότερο άλλαζε η μορφή του ίδιου του καπιταλισμού. Καταρχήν, έγινε σταδιακά παγκόσμια, με τις μεγαλύτερες οικονομίες να μάχονται για την πρόσβαση σε αγορές, επενδυτικούς τομείς και πρώτες ύλες. Η γρήγορη εξάπλωση των ευρωπαϊκών αποικιακών αυτοκρατοριών στο δεύτερο μισό του 19ου αιώνα, ήταν μια συνέπεια αυτών των προσπαθειών. Όμως, ο ανταγωνισμός ανάμεσα στα κεφάλαια πήρε πια τη μορφή στρατιωτικοπολιτικών ανταγωνισμών ανάμεσα σε κράτη.

Έχοντας αυτά υπόψη, μπορεί κανείς να καταλάβει αυτό που ο ιστορικός Άρνο Μάγιερ αποκαλούσε "Ο τριακονταετής πόλεμος της γενικευμένης κρίσης του 20ου αιώνα" - τους δύο Παγκόσμιους Πολέμους 1914-18 και 1939-45, και τη μεγάλη κρίση της δεκαετίας του '30 που μεσολάβησε. Αντίπαλες ιμπεριαλιστικές δυνάμεις πολέμησαν, όπως επεσήμανε ο Λένιν, για το ξαναμόρισμα του κόσμου. Οι συγκρούσεις ανάμεσα τους δυνάμωσαν την τάση για στρατιωτικοποιημένο κρατικό καπιταλισμό. Η ανάγκη για να οργανωθούν οικονομίες προσαρμοσμένες στον πόλεμο χρειαζόταν εθνικό σχεδιασμό των εθνικών οικονομικών πηγών. Η ύφεση του 1930 ενθάρρυνε το κράτος να εισχωρήσει εκεί όπου η αγορά είχε αποτύχει.

Το τίμημα που πληρώθηκε από την ανθρωπότητα για αυτές τις ενδοϊμπεριαλιστικές διαμάχες υπολογίζεται σε τουλάχιστον 55 εκατομμύρια νεκρούς στον 2ο Παγκόσμιο Πόλεμο, συνυπολογίζοντας και τα 6 εκατομμύρια εβραίων που εξοντώθηκαν από τους Ναζί, όπως επίσης και το λοιμό στην Βρετανοκρατούμενη Βεγγάλη όπου 2 με 3 εκατομμύρια άνθρωποι πέθαναν.

Η μεταπολεμική περίοδος δεν σήμανε το τέλος του ιμπεριαλισμού. Οι πιο αδύναμες ευρωπαϊκές δυνάμεις αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τις αποικίες τους, αν και αυτό δούλεψε προς όφελος των αμερικανικών πολυεθνικών που ήθελαν να κυριαρχήσουν στον κόσμο. Οι ενδοϊμπεριαλιστικές διαμάχες συνεχίστηκαν στον Ψυχρό Πόλεμο ανάμεσα στα μπλόκ των δυο υπερδυνάμεων, των ΗΠΑ, και της Σοβιετικής Ένωσης. Οι στρατιωτικές δαπάνες έφτασαν σε όρια απίστευτα για ειρηνική περίοδο καθώς οι δύο πλευρές μίηκαν σε ένα εξοπλιστικό ανταγωνισμό που συσσωρεύσε ένα τεράστιο αριθμό πυρηνικών όπλων.

Στην πραγματικότητα η σύγκρουση Ανατολής-Δύσης ήταν άνιση. Μέσα στο Δυτικό μπλόκ δεν ήταν μόνο οι ΗΠΑ αλλά και οι περισσότερες μεγάλες οικονομίες του κόσμου. Κάτω από την πυρηνική ομπρέλλα που παρείχε η Ουάσιγκτον, οι Ιάπωνες και οι Δυτικοευρωπαίοι μπορούσαν να συγκεντρώνουν τις επενδύσεις τους σε βιομηχανίες που δεν είχαν σχέση με τον πόλεμο και να αυξάνουν τους ρυθμούς ανάπτυξης και τις εξαγωγές. Και εκεί ήταν το σημείο τριβής. Στα τέλη της δεκαετίας του '60, την ανταγωνιστικότητα των ΗΠΑ άρχισαν να υποσκάπτουν οι οικονομικές επιτυχίες των συμμάχων τους. Η αυξανόμενη οικονομική αστάθεια - καθρεφτισμένη στην πτώση του δολλάριου σε σχέση με το γερμανικό μάρκο και το γιεν - οδήγηε σε μια νέα φάση οικονομικής κρίσης.

Στη νέα αυτή περίοδο κρίσης, η ανάπτυξη των πολυεθνικών επιχειρήσεων δεν έχει εξαφανίσει το ρόλο του κράτους. Κάθε μεγάλη νομισματική ή χρηματιστηριακή κρίση συνοδεύεται από αποφασιστικές παρεμβάσεις των μεγάλων δυνάμεων - κύρια των ΗΠΑ - για τη σταθεροποίηση των αγορών. Η Κεντρική Τράπεζα και το Υπουργείο Οικονομικών των ΗΠΑ ήταν σημαντικοί παράγοντες στο σταμάτημα του κράχτη τον Οκτώβρη του 1987, στη διάσωση της Μεξικάνικης οικονομίας το 1994-5 και στις προσπάθειες να συγκρατηθεί η κατάρρευση των οικονομιών της Ανατολικής Ασίας όλο τον προηγούμενο χρόνο.

Ο εθνικά οργανωμένος, διευθυνόμενος από το κράτος καπιταλισμός είναι πολύ μακριά από το να έχει πεθάνει. Η άρχουσα τάξη των ΗΠΑ χρησιμοποιεί συστηματικά την κρατική και τη στρατιωτική δύναμή της για να επιβεβαιώσει την πολιτική της κυριαρχία στο δυτικό καπιταλισμό. Αυτό συνέβαινε ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του '80, όταν ο Ρήγκαν επεδίωκε να κλιμακώσει αυτό που ονομάστηκε "δευτέρος Ψυχρός Πόλεμος για να αποθαρρύνει τους γιαπωνέζους και τους ευρωπαίους συμμάχους από το να έχουν πιο ανεξάρτητη εξωτερική πολιτική και πιο στενούς οικονομικούς δεσμούς με το Ανατολικό μπλόκ. Αλλά αυτή η τάση εκφράστηκε καλύτερα μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης.

Το τέλος του Ψυχρού Πολέμου άνοιξε μια περίοδο πιο ρευστών σχέσεων ανάμεσα στις μεγάλες δυνάμεις. Η ενωμένη Γερμανία επιβεβαιώθηκε σαν παγκόσμια δύναμη πιέζοντας για μια δυνατή Ευρωπαϊκή Ένωση και κοντράροντας τις ΗΠΑ π.χ. στην κρίση της Γιουγκοσλαβίας. Η δεκαετία του 1980 σήμανε για την Ιαπωνία μια ασταμάτητη διεύρυνση των εξα-

γωγών και επενδύσεων έξω από τα σύνορά της. Αυτό προκάλεσε ένα φόβο στις ΗΠΑ, ώστε δύο Αμερικάνοι συγγραφείς επισημαίνοντας την ανάπτυξη της Ιαπωνικής στρατιωτικής δύναμης και το αδύνατισμα των ψυχοπολεμικών συμμαχιών προέβλεψαν "Τον επερχόμενο πόλεμο με την Ιαπωνία".

Στη δεκαετία του 1990 οι ΗΠΑ πήραν μια σειρά από πρωτοβουλίες χρησιμοποιώντας την πολιτικοστρατιωτική τους δύναμη για να αναγκάσουν την Ιαπωνία και τους δυτικοευρωπαίους καπιταλιστές να αναγνωρίζουν την πρωτοκαθεδρία τους. Ο πόλεμος στον Κόλπο το 1991 έγινε για να επαναφέρει τα αποθέματα του πετρελαίου του Κόλπου στον έλεγχο των δυτικών. Ήταν όμως επίσης ένα σιωπηρό σινιάλο στη Γερμανία και την Ιαπωνία -οι οποίες δε συμμετείχαν στην επέμβαση- ότι η ασφάλεια των αποθεμάτων του εισαγόμενου πετρελαίου από τα οποία εξαρτώνται οι οικονομίες τους, παρέχονται από τη στρατιωτική δύναμη των ΗΠΑ.

Το ίδιο μήνυμα έστειλε ο Κλίντον στους Ευρωπαίους καπιταλιστές με τον τρόπο που επέβαλε τη "λύση" στη Βοσνία με τη Συμφωνία του Ντέιτον.

Η επέκταση του ΝΑΤΟ στην Ανατολική Ευρώπη είναι άλλο ένα παράδειγμα της ίδιας στρατηγικής. Γράφοντας πρόσφατα στον Ομπσέρβερ, ο Γκόρ Βιντάλ περιέγραψε αυτήν την τακτική του Κλίντον, σαν μια παράλογη προσπάθεια να συγκροτήσει μια "συμβολική αυτοκρατορία" και να στηρίξει τις αμερικάνικες βιομηχανίες όπλων. Στην πραγματικότητα η επέκταση του ΝΑΤΟ υπηρετεί δύο στόχους.

Πρώτον, είναι σχεδιασμένη για να "στριμώξει" τη Ρωσία φέρνοντας το ΝΑΤΟ στα σύνορά της. Αυτό εν δυνάμει είναι μια πολύ επικίνδυνη κίνηση, αφού μια διαμάχη στα σύνορα ανάμεσα στην Πολωνία και στην αναζωογονημένη Ρωσία θα μπορούσε να σύρει τις ΗΠΑ σε ένα πόλεμο με ένα κράτος που εξακολουθεί να είναι η δεύτερη μεγαλύτερη πυρηνική δύναμη.

Δεύτερον, η τακτική αυτή, είναι ένας τρόπος για τις ΗΠΑ να επαναβεβαιώσουν την πολιτική τους κυριαρχία στην Ευρώπη, σε μια περίοδο που αυτή η κυριαρχία μπορεί να μπει σε αμφισβήτηση από τη Γερμανία και την Γαλλία.

Έχοντας αυτά υπόψη μπορεί κανείς να καταλάβει πιο εύκολα τη διαμάχη στον Κόλπο. Όπως παρατήρησε πρόσφατα η Γκάρντιαν "Η πίεση των ΗΠΑ στρέφεται προς τη Ρωσία, τη Γαλλία, την Κίνα και τα μεγάλα αραβικά κράτη όσο και στο ίδιο το Ιράκ".

Πέρα από τη βαναυσότητα και τον κυν-

Διαδήλωση στο Λονδίνο ενάντια στα σχέδια Κλίντον - Μπλερ

σμό αυτής της τακτικής, έχει λίγες πιθανότητες να πετύχει. Η θέση των ΗΠΑ στη Μέση Ανατολή είναι σαφώς πιο αδύνατη πολιτικά σε σχέση με το 1991. Η πιο σημαντική αιτία γι' αυτό είναι η αποτυχία της ειρηνευτικής διαδικασίας, και η συνεχιζόμενη υποστήριξη του Κλίντον στην Ισραηλινή κυβέρνηση. Ο Νεντανιάχου, παραβιάζει σκανδαλωδώς τις δεσμεύσεις από τη συμφωνία του Οσλο και συνεχίζει να πιέζει χτίζοντας νέους οικισμούς στην Παλαιστινιακή γη.

Υπάρχουν, βέβαια, και άλλοι παράγοντες. Η στρατιωτική συμφωνία ανάμεσα στην Τουρκία και το Ισραήλ, που έγινε με τις ευλογίες των ΗΠΑ έχει ανησυχήσει όλους τους ηγέτες της Αραβίας και ιδιαίτερα τον Ασαντ στη Συρία. Ο Ασαντ και ο Σαντάμ αποτελούν τις δύο εχθρικές αντιμαχόμενες πλευρές του Μπάσθ, του Αραβικού εθνικιστικού κόμματος. Τα συριακά στρατεύματα πολέμησαν το 1991 δίπλα στους Αμερικανούς. Αλλά ο Ασαντ είναι τόσο ανήσυχος από το φόβο μιας στρατιωτικής περικύκλωσης από την Τουρκία και το Ισραήλ ώστε αναφέρεται ότι είχε μυστική συνάντηση με το Σαντάμ για να συζητήσουν τη συμφωνία.

Το τελικό αποτέλεσμα όλων αυτών των εξελίξεων ήταν να δημιουργηθεί μια κατάσταση πραγμάτων όπου κανένα αραβικό καθεστώς δεν ήταν έτοιμο να υποστηρίξει την απειλή των ΗΠΑ για επίθεση στο Ιράκ και ακόμα και μερικοί δυτικοφιλοί ηγέτες ήταν στα λόγια κριτικοί σ' αυτήν την τακτική. Ο Μουμπάρακ, για παράδειγμα, φοβάται ότι μια επίθεση στο Ιράκ όχι μόνο θα απομονώσει ακόμα περισσότερο τις ΗΠΑ, αλλά μπορεί να προκαλέσει μεγάλη αντίδραση στις δυτικές δυνάμεις "σε ολόκληρο τον Αραβικό και Ισλαμικό κόσμο... Αυτό είναι πολύ επικίνδυνο" είπε στους Φαϊνάνσιαλ Τάιμς. "Δεν μπορώ να σταθώ ενάντια στο βάρος

της λαϊκής θέλησης... υπάρχουν εξτρεμιστές που περιμένουν να δράσουν."

Ο Μουμπάρακ, όπως και άλλοι Αραβες ηγέτες, φοβάται ότι αν η Δύση καταφέρει να συντρίψει τον Σαντάμ αυτό θα σημάνει τη διάλυση του Ιράκ. Η χώρα που δημιουργήθηκε από τον Βρετανικό Ιμπεριαλισμό μετά τον 1ο Παγκόσμιο Πόλεμο, είναι ένα εθνικό και θρησκευτικό μωσαϊκό από Κούρδους στο βορρά, Σουνίτες μουσουλμάνους στη μέση, και Σίιτες στο νότο. Ο Μουμπάρακ προειδοποιεί ότι τυχόν κατάρρευση του Ιράκ θα σημάνει "συνεχιζόμενη βία και συνεχιζόμενους πολέμους". Ήταν ο φόβος ενός τέτοιου σεναρίου που έκανε τους ηγέτες της Σαουδικής Αραβίας να πιέσουν τις ΗΠΑ να αφήσουν τον Σαντάμ στην εξουσία στο τέλος του πολέμου το 1991.

Ετσι, παραδόξως, μια στρατιωτική επιχείρηση σχεδιασμένη να επαναβεβαιώσει την δύναμη των ΗΠΑ, στην πράξη δείχνει τα όρια της. Ο εικοστός αιώνας ήταν ο αιώνας του ιμπεριαλισμού. Στη διάρκειά του δεν είδαμε μόνο την φρίκη που προκάλεσαν οι μεγάλες δυνάμεις αλλά και τις ήττες που είχαν όταν αντιμετώπισαν μαζική αντίσταση. Η Βρετανία στην Ιρλανδία, οι ΗΠΑ στο Βιετνάμ, η Ρωσία στο Αφγανιστάν, ο ένας μετά τον άλλο οι ιμπεριαλιστές ανακάλυψαν αυτή την αλήθεια.

Ο Λένιν συνειδητοποίησε στη διάρκεια του 1ου Παγκοσμίου Πολέμου ότι τα εθνικά κινήματα ενάντια στον ιμπεριαλισμό μπορούν να αδυνατίζουν το καπιταλιστικό σύστημα και γι' αυτό να βοηθάνε στη δημιουργία των συνθηκών για μια σοσιαλιστική επανάσταση. Αυτή η αλήθεια ισχύει και σήμερα καθώς αυτός ο αιματηρός αιώνας τελειώνοντας υπόσχεται και άλλες σφαγές. Μόνο όταν ξεφορτωθούμε τον καπιταλισμό, την αιτία για την ατελείωτη σύγκρουση για κυριαρχία ανάμεσα στις μεγάλες δυνάμεις, μπορούμε να ελπίζουμε να δούμε ένα τέλος σ' αυτό το μακελειό.

Του χάρισαν τη νίκη

**Ο Κληρίδης ξαναβγήκε πρόεδρος παρά τη μαζική αγανάκτηση εναντίον του.
Ο Ντίνος Αγιωματίτης εξηγεί πώς έγινε αυτό και τι σημαίνει για τη συνέχεια.**

Η νίκη του Κληρίδη στις πρόσφατες προεδρικές εκλογές στην Κύπρο, ήταν σίγουρα μια δυσάρεστη εξέλιξη για όσους περίμεναν ότι μια κυβέρνηση, που την προηγούμενη πενταετία συγκέντρωσε το θυμό και την αγανάκτηση τόσο κόσμου, θα έφτανε στο τέλος της. Προσδοκίες απόλυτα δικαιολογημένες αφού ο Ιακώβου, που ήταν ο βασικός αντίπαλος του Κληρίδη υποστηριζόταν από τα κόμματα της αντιπολίτευσης που είχαν συγκεντρώσει στο πρώτο γύρο των βουλευτικών εκλογών ένα ποσοστό που έφτανε το 54%.

Αν ο Κληρίδης κατάφερε, τελικά, να κερδίσει τις εκλογές, αυτό το χρωστά στην ανοιχτή υποστήριξη που είχε από τα ΜΜΕ, την ελληνική κυβέρνηση, τους αμερικανούς αλλά πάνω απ' όλα το χρωστά στις μανούβρες των ηγεσιών των κομμάτων της αντιπολίτευσης.

Ο Βασιλείου, που στις προεδρικές εκλογές του 1988 κέρδισε τον Κληρίδη με την υποστήριξη του ΑΚΕΛ και το 1993 ήταν ο βασικός αντίπαλός του πάλι, στο δεύτερο γύρο υποστήριξε ανοιχτά τον Κληρίδη. Αφού για πέντε χρόνια ασκούσε έντονη κριτική στην κυβέρνηση και χαρακτηριζε την πενταετία Κληρίδη σαν "χαμένη πενταετία", στο τέλος στράφηκε ανοιχτά υπέρ του. Αυτό προκάλεσε την αντίδραση όχι μόνο του ΑΚΕΛ αλλά και των ίδιων των οπαδών του που τελικά δεν τον ακολούθησαν αφού το 67% απ' αυτούς υ-

ποστήριξαν Ιακώβου στο δεύτερο γύρο.

Η "σοσιαλιστική" ΕΔΕΚ του Λυσσαρίδη που υποστήριζε ότι η κυβέρνηση Κληρίδη "θα πρέπει να έχει ημερομηνία λήξης" αποκολούθησε μια παρόμοια στάση και στο δεύτερο γύρο υποστήριξε ψήφο κατά συνείδηση. Στη πραγματικότητα όμως το μεγαλύτερο μέρος της ηγεσίας του κόμματος δούλεψε για την εκλογή Κληρίδη. Κάτι που δεν μπορεί να είναι άσχετο με την προτίμηση που έδειξε ανοιχτά η ελληνική κυβέρνηση στον Κληρίδη. Παρόλα αυτά, η απόφαση της ηγεσίας της ΕΔΕΚ δέν φαίνεται να έπεισε τους οπαδούς του κόμματος που στην πλειοψηφία τους, 57%, ψήφισαν Ιακώβου στο δεύτερο γύρο.

Ωστόσο αυτές οι μανούβρες ήταν αρκετές για να δώσουν την νίκη, έστω και με οριακή πλειοψηφία 50,8% στον Κληρίδη.

Την μεγαλύτερη ευθύνη όμως γι' αυτή την εξέλιξη, την έχει η ηγεσία του ΑΚΕΛ που με την πολιτική της άνοιξε το δρόμο για τέτοιες μανούβρες και επέτρεψε στον Κληρίδη να φτάσει σε μια δεύτερη πενταετία.

Το ΑΚΕΛ για πέντε χρόνια ακολούθησε ταχτική αναμονής και ήπιας αντιπολίτευσης, προβάλλοντας το επιχείρημα ότι η κυβέρνηση του Κληρίδη θα φθαρεί από μόνη της εξαιτίας της αντιλαϊκής πολιτικής της. Αντί να αξιοποιήσει την εργατική αγανάκτηση που προκαλούσε η πολιτική Κληρίδη και να της δώσει τη δυνατότητα να εκφραστεί αντ.κυβερνητικά, μέσα από

απεργίες και διαδηλώσεις, προσπαθούσε να την εκτονώσει και να την ελέγξει για να εξασφαλίσει εκλογικές συμμαχίες με δεξιούς παράγοντες και κόμματα. Αφησε έτσι τον Κληρίδη να έχει μια σχετικά ήρεμη διακυβέρνηση, χωρίς έντονες ταξικές συγκρούσεις, παρά τους αγώνες που εμφανίστηκαν αυτή την περίοδο.

Ο ίδιος ο υποψήφιος του ΑΚΕΛ, ο Ιακώβου, είχε υιοθετήσει θέσεις όπως το Εννιαίο Αμυντικό Δόγμα, τους εξοπλισμούς, την πορεία ένταξης στην Ε.Ε. και μια σειρά άλλες δεξιές προσαρμογές για να κερδίσει την υποστήριξη του ΔΗΚΟ, του κόμματος του Κυπριανού και της ΕΔΕΚ του Λυσσαρίδη. Στην ουσία ο Ιακώβου έμοιαζε ν' αντιγράφει τον Κληρίδη στα περισσότερα σημεία. Μόνο που ο Κληρίδης έπαιζε στο δικό του γήπεδο, το γήπεδο του εθνικισμού και έμοιαζε περισσότερο αξιόπιστη πρόταση από τον Ιακώβου.

Η επαναπροσέγγιση με τους τουρκοκύπριους είχε εξαφανιστεί κατά την προεκλογική περίοδο ακόμα και φραστικά.

Δυο μέρες πριν τον δεύτερο γύρο των εκλογών, δημιουργήθηκε μια μεγάλη δυναμική όταν πολύς κόσμος έβγαине από τον "ΑΣΤΡΑ", τον ραδιοσταθμό του ΑΚΕΛ, κατάγγελε τον Βασιλείου για τη στάση του, καλούσε τους οπαδούς του και τα μέλη της ΕΔΕΚ να ψηφίσουν Ιακώβου και οργάνωνε αυθόρμητες κινητοποιήσεις και πορείες σε όλες τις πόλεις. Ακόμη και τότε η ηγεσία του ΑΚΕΛ αντί να στηρίξει και

να αξιοποιήσει αυτή τη δυναμική και να την μετατρέψει σε μαζικά συλλαλητήρια, την έσπασε προβάλλοντας την ανάγκη για "ηπιότητα" γιατί φοβόταν ότι δεν θα μπορούσε να ελέγξει αυτή τη φοβερή δυναμική που δημιουργήθηκε. Όταν βέβαια οι εκλογές παίζονται σε δυο και τρεις χιλιάδες ψήφους, ακόμη και κάτι τέτοιο μπορεί να κρίνει το αποτέλεσμα. Είναι χαρακτηριστικό εξάλλου, ότι ανώτατα στελέχη του κόμματος του Κληρίδη παραδέχτηκαν ότι εκείνη η δυναμική τους στοίχισε σε ποσοστά και ότι αν υπήρχε χρόνος για να συνεχίσει πιθανόν να τους στοίχιζε και τις ίδιες τις εκλογές.

Το αποτέλεσμα των εκλογών καταγράφει ένα ακόμη αδιέξοδο της ρεφορμιστικής πολιτικής του ΑΚΕΑ. Καταγράφει το αδιέξοδο μιας πολιτικής που ακόμη και σε εκλογικό επίπεδο, που είναι το κέντρο γύρω από το οποίο κινείται η πολιτική του δεν μπόρεσε να πετύχει αυτό που υποσχόνταν τόσο καιρό. Η πολιτική των συμμαχιών με παραγοντες και ηγεσίες όπως ο Κυπριανού, ο Βασιλείου και ο Λυσσαρίδης έδειξε πόσο αδιέξοδη ήταν. Η δύναμη που μπορούσε να πετύχει την απαλλαγή από τον Κληρίδη, η δύναμη που μπορούσε να επιβάλει άλλες επιλογές στις ηγεσίες των κομμάτων της αντιπολίτευσης, η εργατική τάξη και οι αγώνες της έμειναν στο περιθώριο.

Η νίκη του Κληρίδη δεν σημαίνει με κανένα τρόπο και μια συντριπτική ήττα της εργατικής τάξης. Κάθε άλλο. Η οριακή πλειοψηφία με την οποία κέρδισε, παρά την υποστήριξη που είχε απ' όλους, κάνει την μεγάλη μάζα των απλών ανθρώπων να νοιώθουν ότι δεν έχουν να κάνουν με μια ισχυρή κυβέρνηση που θα μπορέσει να επιβάλει την θέλησή της εύκολα.

Η νέα κυβέρνηση Κληρίδη έχει να αντιμετωπίσει χοντρά ζητήματα όπως τις εξελίξεις στο κυπριακό και την οικονομική κρίση, την χειρότερη που αντιμετωπίζει εδώ και τρεις δεκαετίες ο ελληνοκυπριακός καπιταλισμός. Γι' αυτό τα αφεντικά ήθελαν μια ισχυρή κυβέρνηση. Τα αποτελέσματα όμως των εκλογών δεν αφήνουν πολλά περιθώρια για κάτι τέτοιο.

Για να κερδίσει τον δεύτερο γύρο των εκλογών ο Κληρίδης έδωσε τις πιο διαφορετικές υποσχέσεις και πέτυχε μια αντιφατική συμμαχία που υπερπεριλαμβάνει από τον "ενδοτικό" Ρολάνδο που ταχθηκε ενάντια στην άφιξη των S-300, μέχρι τον ακροδεξιό εθνικιστή Κουτσού που τάσσεται ενάντια στη λύση ομοσπονδίας και ζητά ενισχύση κράτος. Συμφώνησε με τον Βασιλείου που υποστηρίζει τις ιδέες Γκάλι

και την ίδια στιγμή υπογράφει μανιφέστο για την λύση του Κυπριακού με το Λυσσαρίδη που χαρακτηρίζει τις ιδέες Γκάλι καταστροφικές.

Όλες αυτές οι αντιθέσεις έχουν ήδη αρχίσει να φαίνονται. Ελάχιστες μόνο μέρες μετά το τέλος των εκλογών η κυβέρνηση αναγκάστηκε να παραδεχτεί ότι έγινε έντονο διάβημα από τους αμερικανούς για τους S-300 και την βάση της Πάφου με αποτέλεσμα να αναστείλουν τα εγκαίνια της που ήταν προγραμματισμένα για τις 25 του Μάρτη, ενώ ο Κληρίδης δηλώνει ότι δεν είναι απαραίτητοι οι S-300 για την προστασία της βάσης, την στιγμή που όλη του η προεκλογική εκστρατεία στηρίχτηκε στην αγορά των πυραύλων και το Δόγμα.

Η προηγούμενη θητεία του Κληρίδη άφησε ακόμα ανοιχτά μια σειρά από ζητήματα όπως την κατάργηση της ΑΤΑ, το νομοσχέδιο για την απαγόρευση των απεργιών στις υπηρεσίες κοινής ωφέλειας, τις ιδιωτικοποιήσεις, το πάγωμα των αυξήσεων και πολλά άλλα.

Τα προηγούμενα χρόνια η αντίσταση των εργατών δεν επέτρεψε στον Κληρίδη και τα αφεντικά να πετύχουν τους σκο-

Η επαναπροσέγγιση με τους τουρκοκύπριους είχε εξαφανιστεί κατά την προεκλογική περίοδο ακόμα και φραστικά.

πούς τους. Τώρα όλα αυτά ξαναβγαίνουν με πιο έντονο τρόπο. Οι ξενοδοχοί, ζητούν πάγωμα των συμβάσεων και υποβάλλουν και μια σειρά αντιπαθήματα που χτυπούν εργατικές κατακτήσεις όπως το ωράριο, τις συντάξεις, το δικαίωμα στην συνδικαλιστική οργάνωση και άλλα. Τα ίδια και οι εργολάβοι οικοδομών, οι βιομήχανοι και άλλοι.

Τα χρονικά περιθώρια έχουν στενέψει για τους ελληνοκύπριους καπιταλιστές. Το χτύπημα της εργατικής τάξης είναι μονόδρομος αν θέλουν να εξασφαλίσουν τους όρους για ένταξη στην Ε.Ε. και να διατηρήσουν την υπεροχή τους απέναντι στους τουρκοκύπριους.

Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι κυβέρνηση και εργοδότες θα βρουν την έντονη αντίσταση του εργατικού κινήματος σε αυτά. Οι εργάτες ακόμη και αυτοί που ψήφισαν Κληρίδη δεν έχουν καμιά όρεξη να παραχωρήσουν τα δικαιώματά τους για

χάρη των επιδιώξεων των ελληνοκύπριων καπιταλιστών. Ακόμη και τα δεξιά συνδικάτα που υποστήριξαν ανοιχτά Κληρίδη είναι σίγουρο ότι θα αντιδράσουν. Αυτό εξάλλου φάνηκε και στη διάρκεια της προηγούμενης πενταετίας όταν είδαμε σημαντικούς αγώνες από κομμάτια της εργατικής τάξης που παραδοσιακά στηρίζουν τη δεξιά, όπως οι εκπαιδευτικοί, οι γιατροί, οι εργαζόμενοι στις Κυπριακές Αερογραμμές.

Οι Κυπριακές Αερογραμμές είναι και σήμερα στο στόχαστρο της κυβέρνησης με ένα σχέδιο "εξυγίανσης" όπως το αποκαλούν όπου προβλέπει ότι θα απολυθούν πάνω από 400 άτομα. Αυτά όλα βέβαια δεν θα είναι εύκολο να περάσουν χωρίς αντιδράσεις.

Για να περιορίσει και να ελέγξει αυτές τις αντιδράσεις ο Κληρίδης έριξε το σύνθημα της κυβέρνησης εθνικής ενότητας ελπίζοντας να εξασφαλίσει μια διακυβέρνηση χωρίς ουσιαστική αντιπολίτευση. Βέβαια η κυβέρνηση που τελικά κατάφερε να σχηματίσει δεν είναι ούτε "εθνικής ενότητας", ούτε "οικουμενική" όπως ήθελε ο Λυσσαρίδης, αλλά μια αντιφατική και ασταθής κυβέρνηση.

Το πόσο μακριά θα πάει θα εξαρτηθεί από την αντιπολίτευση που θα βρει και κυρίως από τη στάση του ΑΚΕΑ. Μπορεί μετά την νίκη του Κληρίδη, ο Χριστόφιας να μίλησε για αντιπολίτευση με δυναμικό τρόπο αλλά είναι απίθανο αυτό να μεταφραστεί σε μια πολιτική σύγκρουσης με την κυβέρνηση και τις επιλογές της. Το πιο πιθανό είναι ότι το ΑΚΕΑ θα πάει δεξιότερα για να κερδίσει τους ψηφοφόρους που χρειάζεται για να εκλέξει τον επόμενο πρόεδρο. Να ξεκαθαρίσει δηλαδή πιο ανοιχτά ότι υποστηρίζει το Δόγμα, την πορεία ένταξης στην Ε.Ε. και να δείξει ότι μπορεί να είναι ένας αξιόπιστος διαχειριστής του ελληνοκυπριακού καπιταλισμού.

Είναι σίγουρο ότι το ΑΚΕΑ την επόμενη περίοδο δεν θα μπορέσει να δώσει προοπτική στους αγώνες που έρχονται και θα συνεχίσει να απογοητεύει την εργατική τάξη.

Ενα σημαντικό κομμάτι από αυτούς τους εργάτες, ιδιαίτερα μέσα στη νεολαία θα στραφεί αριστερά και θα ψάχνει απαντήσεις. Σ' αυτό τον κόσμο η Εργατική Δημοκρατία μπορεί να βρει ένα σημαντικό ακροατήριο και να το κερδίσει στην προοπτική του χτισίματος του Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος στην Κύπρο.

Ποιος χάρισε την εξουσία στους αστούς

■ Γρηγόρης Φαράκος: "Αρης Βελουχιώτης. Το Χαμένο Αρχείο - Αγνωστα Κείμενα. Η στάση της ηγεσίας του ΚΚΕ απέναντι στον Αρη Βελουχιώτη 1941-1945", Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, σελίδες 476, δραχμές 5.350

■ Διονύσης Χαριτόπουλος: "Αρης ο αρχηγός των ατάκτων", Εκδόσεις Εξάντας, σελίδες 483, δραχμές 7.300

■ "Η προσωπικότητα του Αρη Βελουχιώτη και η Εθνική Αντίσταση, ένα Επιστημονικό Συνέδριο", Εκδόσεις Φιλίστωρ, Σελίδες 307, δραχμές 3.900

Μέσα στον περασμένο χειμώνα κυκλοφόρησαν τρία βιβλία σχετικά με τον Αρη Βελουχιώτη. Το πρώτο και το πιο πολυδιαφημισμένο είναι ο πρώτος τόμος της βιογραφίας του από τον Διονύση Χαριτόπουλο "Αρης ο αρχηγός των ατάκτων" (εκδ. Εξάντας). Το άλλο εκδόθηκε με την επιμέλεια του Γρηγόρη Φαράκου -του πρώην γ.γ. του ΚΚΕ- με τίτλο "Αρης Βελουχιώτης Το Χαμένο Αρχείο-Αγνωστα Κείμενα. Η στάση της ηγεσίας του ΚΚΕ απέναντι στον Αρη Βελουχιώτη 1941-1945" (εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα). Επίσης κυκλοφόρησαν σε βιβλίο τα υλικά του συμποσίου που έγινε τον Ιούνιο του 1995 -τιμώντας τα 50χρονα του Αρη Βελουχιώτη- με τίτλο "Η προσωπικότητα του Αρη Βελουχιώτη και η Εθνική Αντίσταση, ένα Επιστημονικό Συμπόσιο" (εκδόσεις Φιλίστωρ).

Τα δυο πρώτα βιβλία ιδιαίτερα, έγιναν σε σύντομο χρονικό διάστημα μπεστ-σελερ. Το βιβλίο του Δ. Χαριτόπουλου πούλησε 50.000 αντίτυπα ενώ του Γρ. Φαράκου έχει κάνει μέχρι στιγμής τέσσερις εκδόσεις. Η ανταπόκριση δεν είναι κάτι παράξενο. Η ζωή και ο θάνατος του Αρη Βελουχιώτη είναι ταυτισμένα με την μεγαλύτερη ταξική σύγκρουση που έχει ζήσει η ελληνική κοινωνία: το κίνημα της Αντίστασης και η συντριβή του. Σήμερα, που ολοένα περισσότεροι εργαζόμενοι αναζητούν αριστερή προοπτική, η συζήτηση για αυτή την περίοδο ζωντανεύει με κάθε αφορμή.

Το ζήτημα είναι πόσο τα συγκεκριμένα βιβλία μπορούν να δώσουν απαντήσεις και για τα γενικότερα ζητήματα εκείνης της περιόδου -πως μπορούσε να νικήσει η Αντίσταση- αλλά και για τον ίδιο τον Αρη: ποιος ήταν, ποια ήταν τα πολιτικά ζητήματα που τον έφεραν σε σύγκρουση με την ηγεσία του ΚΚΕ.

Το βιβλίο του Δ. Χαριτόπουλου φιλοδοξεί να είναι ιστορική βιογραφία του Αρη. Δεν είναι ούτε το ένα ούτε το άλλο. Παρουσιάζει έναν Αρη κομμένο και ραμμένο στα μέτρα των σημερινών "ελληνοράδων",

ντύνει τον ίδιο και την Αντίσταση στην γαλανόλευκη. Χαρακτηριστικό απόσπασμα: "Αν πρέπει κάποιος να χαρακτηρίσει με μια μόνο λέξη τον Αρη αυτή είναι πατριδοπάτρης. Εκτιμούσε πολύ την προσωπική παληκαριά, λοιδορούσε τους πολιτικάντηδες βασιζότανε στην μπέσα και ήταν δύσπιστος ως παράλογα εχθρικός απέναντι σε οποιοδήποτε ξένο. Ο φασιστειώδης εθνισμός του ξεχύνεται πλέον ασυγκάλυπτος στους δημόσιους λόγους του, αδιαφορώντας για την τυχόν παρουσία κάποιου μέλους του κόμματος στο ακροατήριο." (σελ. 146) Λίγες σελίδες πριν μας μιλάει για την αδυναμία που έτρεφε ο Αρης στους παπάδες.

Είναι μια περιγραφή που δεν έχει καμιά σχέση με την πραγματικότητα. Όπως χαρακτηριστικά είπε ο ιστορικός Γιανουλόπουλος τέτοιες περιγραφές θα έφερναν στο μυαλό του Αρη τις ελληνοχριστιανικές προπαγάνδες του Μεταξά.

Για τον Χαριτόπουλο όλη η Αντίσταση διαδραματίζεται στα βουνά (ουσιαστικά στην Ρούμελη). Οι πρωτοφανείς εργατικοί αγώνες στις πόλεις απουσιάζουν (υπάρχει λιγότερη από μισή σελίδα για την Γενική Απεργία του Μάρτη του '43, όταν οι εργά-

τες της Αθήνας ακύρωσαν την πολιτική επιστράτευση και ανέτρεψαν την κυβέρνηση δοσιλόγων του Λογοθετόπουλου). Όμως, η εργατική τάξη με τους αγώνες της ήταν ο καταλύτης όλων των εξελίξεων εκείνης της περιόδου. Το Εργατικό ΕΑΜ ήταν η ραχοκοκαλιά των οργανώσεων της Αντίστασης. Οι αγώνες των εργατών πόλωσαν ταξικά την κοινωνία: Από την μια οι καπιταλιστές διχασμένοι ανάμεσα σε συνεργάτες των Ναζί και σε αυτούς που υπολόγιζαν στην στήριξη του αγγλικού ιμπεριαλισμού και από την άλλη η εργατική τάξη με τους φτωχούς αγρότες που στρέφονταν στα αριστερά. Δεν ήταν, λοιπόν, η γαλανόλευκη και οι παπάδες που έσπρωξαν τους αγρότες στις τάξεις του ΕΑΜ, του ΕΛΑΣ και του ΚΚΕ. Ο ΕΔΕΣ του Ζέρβα και άλλες ποικιλόφυμες οργανώσεις ήταν πολύ πιο συστηματικοί "χριστιανοπατριώτες" και όμως η απήχσή τους στις πλοσιές μάζες των εργατών και των αγροτών ήταν σχεδόν μηδαμινή.

Επειδή όλα αυτά απουσιάζουν από το συγκεκριμένο βιβλίο, οι σελίδες του γεμίζουν με ιστορίες και στιγμιότυπα για τον "Αρχηγό", το "παληκάρι". Η κόντρα του με την ηγεσία του ΚΚΕ εξηγείται απλοϊκά και χυδαία: Ο Αρης από την μια που ήθελε ένοπλο αγώνα επειδή ήταν "εθνιστής" λεβέντης, και οι "αμόρφωτοι", "δουλοί" ηγέτες που από τις πόλεις ήθελαν να κατευθύνουν τα πάντα. Το βιβλίο δεν καλύπτει καν την πιο κρίσιμη περίοδο της ζωής του Αρη, την κορύφωση της σύγκρουσής του με την ηγεσία του ΚΚΕ, από τον Οκτώβριο-Νοέμβριο του 1944 μέχρι τον τραγικό του θάνατο στις 16 Ιουνίου του 1945.

Σ' αντίθεση με το παραλήρημα του Χαριτόπουλου το βιβλίο του Γρ. Φαράκου ασχολείται με αυτά τα πολιτικά ζητήματα και προσπαθεί να δώσει συνολικότερες απαντήσεις. Το βιβλίο χωρίζεται σε δυο μέρη. Στο πρώτο ο συγγραφέας παρουσιάζει τις δικές του απόψεις χρησιμοποιώντας ένα πλούσιο υλικό από το προσωπικό του αρχείο. Το δεύτερο μέρος αποτελείται από τα

"μυστικά αρχεία", στην πραγματικότητα αρκετά άγνωστα κείμενα του Βελουχιώτη επιστολές στην Κ.Ε., μανιφέστα, ημερολόγια, αλλά και άλλα ντοκουμέντα που έχει στην κατοχή του ο Φαράκος.

Ο Φαράκος εντάσει τις διαφωνίες του Αρη στις γενικότερες αντιπαραθέσεις και διαφωνίες στο εσωτερικό του ΚΚΕ από την αρχή κιόλας του πολέμου. Για παράδειγμα ο Α. Τζήμας (ο Σαμαρεινιώτης, που ήταν στην τριμελή ηγεσία του ΕΛΑΣ με τον Βελουχιώτη και τον Σαράφη) έγραφε σε έκθεσή του στην Κ.Ε. του ΚΚΕ τον Δεκέμβριο του 1950, περιγράφοντας τις διάφορες τάσεις: "Τάση Αρη: Από κάθε άποψη σαφέστατη προοπτική. Εβλεπε την ανάγκη να βάλουμε ζήτημα εξουσίας. Γι' αυτό και το δημιουργούσε από την πρώτη στιγμή" (σελ. 35).

Στην πραγματικότητα, το ζήτημα της εξουσίας το έβαζε συνολικά το κίνημα με τη δυναμική του. Οι εργάτες και οι αγρότες που πύκνωσαν τις γραμμές του, πάλευαν για κάτι πολύ περισσότερο από το δώξιμο των φασιστικών στρατών κατοχής. Πάλευαν για μια νέα κοινωνία απαλλαγμένη από τη φρίκη της φτώχειας, της ανεργίας, της καταπίεσης που γέννησε τον φασισμό και τον πόλεμο.

Όμως, η πολιτική της ηγεσίας του ΚΚΕ αρνιόταν την προοπτική της κατάληψης της εξουσίας από τους εργάτες. Υποστήριζε την συμμαχία με τους αστούς στον "αντιφασιστικό πόλεμο", ενώ η προοπτική της ήταν οι "ομαλές δημοκρατικές εξελίξεις" δηλαδή η συμμετοχή στο αστικό κοινοβουλευτικό παιχνίδι μετά τον πόλεμο. Αυτή η πολιτική είναι η αιτία για όλους τους συμβιβασμούς στην διάρκεια της Αντίστασης,

την υπαγωγή του ΕΛΑΣ στις διαταγές του Συμμαχικού Στρατηγείου, τις Συμφωνίες του Λιβάνου και της Καζέρτας, την ίδια την Συμφωνία της Βάρκιζας.

Εντυπωσιακή είναι η έκθεση του Θ. Μακρίδη το καλοκαίρι του '46. Ο Μακρίδης (με το ψευδώνυμο Εκτορας) παλιός αξιωματικός και μέλος του ΚΚΕ θεωρούνταν ο επιτελικός "εγκέφαλος" του ΕΛΑΣ. Έγραφε, λοιπόν, για τον Αρη και την πολιτική του κόμματος στην διάρκεια της κατοχής:

"Η καθοδήγησης του ΕΑΜ και του ΚΚΕ παίζει εν ου πακτοίς, ταλαντευόμενη αδικαιολογήτως και ανευ αποχρώντος λόγου μεταξύ μιας θεαματικής και ανασταλτικής φρασεολογίας αδιαλλάκτου και ανευ ουσιαστικού περιεχομένου ('με τα πάνω' κατά την φρασεολογίαν του Αρη) και μιας εμπραγμάτου δουλικής υποταγής εις τα κελεύσματα των επισήμων και ανεπισήμων εκπροσώπων της βρετανικής κυβερνήσεως ('με τα κάτω' κατά την φρασεολογίαν του Αρη)" (σελ. 66, στο βιβλίο του Φαράκου).

Γίνεται καθαρό, ότι η διαφωνία του Αρη δεν εμφανίστηκε ξαφνικά με την Συμφωνία της Βάρκιζας. Για παράδειγμα, το καλοκαίρι του 1943 ο Αρης ήταν υπέρ του σχηματισμού κοινού βαλκανικού στρατηγείου με τους γιουγκοσλάβους και αλβανούς αντάρτες και ενάντια στην ένταξη στο αγγλικό Στρατηγείο Μέσης Ανατολής (σελ. 60). Η ηγεσία του ΚΚΕ έκανε ακριβώς την αντίστροφη επιλογή. Τον Σεπτέμβριο του 1943 έγραφε στην Κ.Ε. "Χειρότεροι από τους Αγγλους -ας μη βαυκαλιζόμεθα- δεν είναι ούτε οι ίδιοι οι Γερμανοί. Επιβάλεται δική μας αντίδραση σοβαρή." (σελ. 63).

Στις 17 Νοέμβρη 1944, ο Αρης καλεί την περίφημη Σύσκεψη των Καπετάντων των μεγάλων μονάδων του ΕΛΑΣ στη Λαμία, όπου προτείνει μέτρα για σύγκρουση με τους Αγγλους. Η διαφωνία του Αρη κορυφώνεται με την Συμφωνία της Βάρκιζας τον Φλεβάρη του '45. Όπως και πολλοί άλλοι, θεωρούσε ότι ο ΕΛΑΣ μπορούσε να συνεχίσει την μάχη μέχρι την νίκη, ότι η Συμφωνία είναι προδοσία.

Στο βιβλίο αποδεικνύεται με αδιάσειστα ντοκουμέντα και η βρόμικη στάση της ηγεσίας του ΚΚΕ και προσωπικά του Ζαχαριάδη απέναντι στον Αρη. Η Ολομέλεια της Κ.Ε. τον Απρίλη του '45, τον διέγραψε και η απόφαση ανακοινώθηκε εμπιστευτικά στις τοπικές καθοδηγήσεις. Παρά τις συνεχείς εκκλήσεις του για συζήτηση με το Π.Γ. τον αγνόησαν. Στις 16 Ιούνη, όταν ο Αρης αυτοκτονούσε περικυκλωμένος, ο Ριζοσπάστης δημοσίευσε την απόφαση διαγραφής

του, ένα αποκρουστικό υβρεολόγιο.

Ο Φαράκος πιστεύει ότι ο Αρης είχε άδικο στις πολιτικές του εκτιμήσεις. Ότι οι συσχετισμοί στο εσωτερικό αλλά και διεθνώς ήταν αρνητικοί. "...η σκληρή πραγματικότητα μειώνει το πάθος και την έξαρση, επέβαλε την ψύχραιμη στάση, υπέβαλε την λογική του συμβιβασμού." (σελ. 18).

Πιο συνολικά θέτει το ίδιο ζήτημα και ο Γ. Μαργαρίτης στην παρέμβασή του στο τρίτο βιβλίο με τα υλικά του Συμποσίου του 1995. "Ο έλεγχος και η διατροφή των πόλεων ερήμην της συμμαχικής εξωτερικής βοήθειας θα πίεζε αφόρητα την αγροτική βάση του ΕΛΑΣ χωρίς ταυτόχρονα να μπορεί -για μαθηματικά μεγέθη πρόκειται- να εξυπηρετήσει τις ανάγκες των πόλεων. Πιθανότατα θα ήταν μια κατάσταση που θα δυσχερανούσε τους πάντες και η εξουσία θα έφυγε από τα χέρια της Αντίστασης με εύκολο ή δύσκολο, πάντως με βασανιστικό τρόπο".

Όμως, η προοπτική της νίκης ήταν ρεαλι-

στική. Η γενικευμένη αποστροφή της βάσης του κινήματος απέναντι στην Συμφωνία της Βάρκιζας και την παράδοση των όπλων δεν ήταν μια συνασθηματική αντίδραση. Βασίζονταν στην βαθιά πεποίθηση ότι αφήσαμε την εξουσία να μας φύγει μέσα από τα χέρια. Αυτό που χρειαζόταν ήταν η πολιτική της εργατικής εξουσίας και της σοσιαλιστικής προοπτικής. Αν σήμερα, συζητάμε για την Αντίσταση και τον Αρη, είναι για να βγάλουμε τα ανάλογα συμπεράσματα ώστε την επόμενη φορά να είναι αυτή η προοπτική που θα επικρατήσει και όχι η λογική του συμβιβασμού.

Λεάνδρος Μπόλαρης

Η αλήθεια για την Αθηναϊκή Δημοκρατία

■ Σαιν Κρουά: "Ο ταξικός αγώνας στον αρχαίο ελληνικό κόσμο", Εκδόσεις Ράππα, σελίδες 840, δραχμές 9.000

"Η ιστορία όλων των ως τώρα κοινωνιών είναι η ιστορία ταξικών αγώνων. Ελεύθερος και δούλος, πατριός και πληβείος... καταπιεστές και καταπιεζόμενοι βρίσκονταν σε ακατάπαυστη αντίθεση μεταξύ τους έκαναν αδιάκοπο αγώνα. Πότε καλυμμένο, πότε ανοιχτό, έναν αγώνα που τελειώνει κάθε φορά μ' έναν επαναστατικό μετασχηματισμό ολόκληρης της κοινωνίας ή με την από κοινού καταστροφή των τάξεων που αγωνίζονταν".

150 χρόνια μετά το Κομμουνιστικό Μανιφέστο, στα σχολικά μαθήματα, στις ανακοινώσεις των επισήμων, αυτό που μαθαίνουμε είναι πως η αρχαιότητα ήταν μια ανεπαλήπτη περίοδος άνθισης του μεγαλύτερου πολιτισμού που έχει γνωρίσει ποτέ η ιστορία, γεννήτορας της δημοκρατίας, της φιλοσοφίας και του δυτικού πολιτισμού. Αυτά είναι εθνικιστικά ψεφματα.

Ευτυχώς, έχει εκδοθεί στα ελληνικά το βιβλίο του Μαρξιστή ιστορικού Σαιντ Κρουά με θέμα τους ταξικούς αγώνες στον αρχαίο κόσμο, στην Ελλάδα αλλά και στη Ρώμη. Αν και ο συγγραφέας είναι πανεπιστημιακός ιστορικός, δίνει με πολύ ζωντανό τρόπο την απόλυτη αναγκαιότητα του Μαρξισμού για την κατανόηση των αρχαίων κοινωνιών και εξηγεί πως οι γνωστές στιγμές της αρχαίας ιστορίας, η αθηναϊκή δημοκρατία, η άνοδος και η πτώση της Ρώμης, είναι προϊόντα ταξικού αγώνα.

Αν κανείς θέλει να μιλήσει σοβαρά για την Αρχαιότητα πρέπει να ξεκινήσει πρώτα απ' όλα από το γεγονός ότι μιλάμε για κοινωνίες πολύ φτωχές, με χαμηλή ανάπτυξη της τεχνολογίας, με την συντριπτική πλειοψηφία του πληθυσμού να ζει στην ύπαιθρο και τις πόλεις να παίζουν ένα παρασιτικό ρόλο. Τα πάντα βασιζόνταν στους ανθρώπινους μύς και το πλεόνασμα που παραγόταν μπορούσε να συντηρήσει μια αριθμητικά ελάχιστη μειοψηφία που ασχολούνταν με την πολιτική, τον πόλεμο, την τέχνη και τη φιλοσοφία.

Είχαμε λοιπόν, μια συνεχή σύγκρουση μεταξύ αυτής της τεράστιας πλειοψηφίας που δούλευε και της μειοψηφίας που επωφελούνταν.

Ως το 650 π.Χ. περίπου, κυριορχούσε πα-

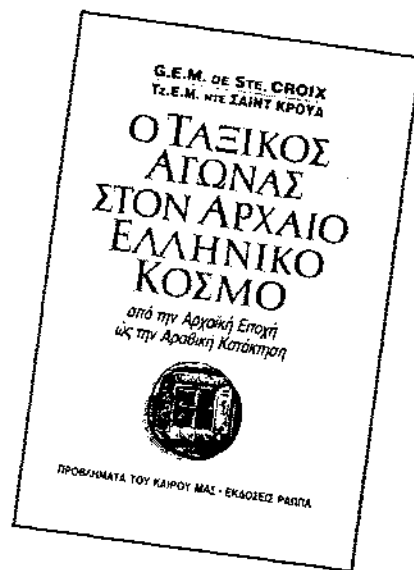
ντού η κληρονομική αριστοκρατία με όλη την πολιτική εξουσία στα χέρια της. Ο υπόλοιπος πληθυσμός στερούνταν κάθε πολιτικό δικαίωμα. Σιγά-σιγά η επέκταση των εμπορικών σχέσεων δημιούργησε μια ομάδα πλουσίων γαιοκτημόνων που δεν ανήκαν στις μεγάλες αριστοκρατικές οικογένειες. Παράλληλα, η αύξηση του πληθυσμού σε μια πολύ φτωχή κοινωνία μεγάλωσε την πίεση στους φτωχούς αγρότες. Οι "νέοι άνθρωποι" στηριζόμενοι στην πλειοψηφία του πληθυσμού προσπάθησαν να πάρουν ένα κομμάτι από την πολιτική εξουσία. Μετά από 150 χρόνια αναταραχής η κυριαρχία της κληρονομικής αριστοκρατίας είχε σπάσει παντού και τα δυο πολιτεύματα που κυριαρχούσαν ήταν η τιμοκρατική ολιγαρχία και η δημοκρατία.

Εδώ χρειάζεται προσοχή. Παρά τις προσπάθειες πολλών ιστορικών να παρουσιάσουν τον 5ο αιώνα ως την εποχή της Δημοκρατίας, η δημοκρατία, δηλαδή η ουσιαστική συμμετοχή των φτωχών στην πολιτική, δοκιμάστηκε σε πολλές πόλεις, προσωρινά επικράτησε σε κάποιες, αλλά μόνο στην Αθήνα εδραιώθηκε για σχεδόν 200 χρόνια. Η Αθήνα ήταν η πιο πλούσια και ισχυρή πόλη εκείνης της περιόδου και μπορούσε να στηρίξει οικονομικά τους θεσμούς που θα εκαναν τη δημοκρατία πραγματικότητα. Το

υπόβαθρο αυτής της εξέλιξης ήταν η ανάπτυξη του δουλοκτητικού τρόπου παραγωγής. Η Αθήνα ήταν η πόλη όπου η δουλεία επικράτησε μαζικά για πρώτη φορά, επιτρέποντας στους πλούσιους να εκμεταλλεύονται λιγότερο τους ελεύθερους φτωχούς αγρότες και άρα επιτρέποντας τη διατήρηση της δημοκρατίας. Χωρίς τη δουλεία δεν θα υπήρχε η Αθηναϊκή Δημοκρατία και χωρίς την Αθηναϊκή Δημοκρατία δεν θα είχαμε την πλήρη ανάπτυξη της δουλείας. Στις υπόλοιπες πιο φτωχές πόλεις, υπήρχαν ολιγαρχίες, οι φτωχοί δεν είχαν πολιτικά δικαιώματα και υπήρχαν λιγότεροι δούλοι.

Η Αθήνα σε αντίθεση με τις άλλες πόλεις και ιδιαίτερα την Σπάρτη ήταν παράγοντας ταραχής του συστήματος των πόλεων - κρατών γιατί για να διατηρηθεί η δημοκρατία χρειαζόταν η επέκταση, να βρίσκονται καινούργιες φόρου υποτελείς χώρες, καινούργιες πηγές δούλων κλπ. Το αποτέλεσμα ήταν ο πόλεμος μεταξύ των πόλεων κρατών, που ταυτόχρονα ήταν και εμφύλιος πόλεμος μέσα στις πόλεις μεταξύ πλουσίων και φτωχών. Μετά από ένα αιώνα συγκρούσεων που δεν κατέληξε πουθενά είχαμε γενική εξάντληση των πόλεων - κρατών. Το πρότυπο της Αθηναϊκής Δημοκρατίας δεν μπορούσε να μεταφερθεί στις άλλες πόλεις όπου δεν υπήρχε η ίδια οικονομική βάση και ταυτόχρονα η ισχύς της Αθήνας δεν ήταν τόσο μεγάλη ώστε να μεταπλάσει και τις άλλες πόλεις κατά την εκκώνα της.

Η Μακεδονία μπήκε σφίνα σ' αυτό το κενό. Ήταν μία από τις πρωτόγονες περιοχές, αλλά ήταν άφθαρτη από τις συγκρούσεις που είχαν εξαντλήσει τις πόλεις κράτη, είχε ορυχεία χρυσού για να την στηρίξουν οικονομικά και την υποστήριξη των ολιγαρχικών όλης της Ελλάδας που αναζητούσαν ένα ισχυρό χέρι για να βάλει τάξη. Η Μακεδονία ήταν αυτό το ισχυρό χέρι. Ο κοινωνικός πρωτογονισμός της, της επέτρεψε να φτιάξει τον πιο αποτελεσματικό στρατό εκείνης της εποχής που λειτουργούσε ως κατασταλτική μηχανή σ' όλη την Ελλάδα. Κυριάρχησε γρήγορα με ελάχιστη αντίσταση βοηθώντας τους ολιγαρχικούς να καταπνίξουν τη δημοκρατία εκεί όπου υπήρχε.

Από τις αρχές του 4ου αιώνα, πολλοί ολιγαρχικοί είχαν καταλήξει στο συμπέρασμα πως ένας κατακτητικός πόλεμος στην Ασία θα απορροφούσε τα πλήθη των φτωχών και εξεγερμένων που γέμιζαν τις πόλεις κράτη. Η εκστρατεία του Αλεξάνδρου έπαιξε προσωρινά αυτό το ρόλο αλλά δεν μπόρεσε να λύσει μόνιμα τα προβλήματα. Τα Μακεδονικά βασίλεια ποτέ δεν κατάφεραν να μεταφέρουν το δουλοκτητικό σύστημα στην Ανατολή, αναπαράγοντας σε μεγαλύτερη κλίμακα το αθηναϊκό πρότυπο κι έτσι οι κοινωνικές εντάσεις στην κυρίως Ελλάδα αναζωπυρώθηκαν, συνδυσάζομενες με εξεγέρσεις των πληθυσμών της Ανατολής ενάντια στη φορολογία των νέων κατακτητών.

Η Ρώμη έδωσε τη λύση στα προβλήματα των αρχουσών τάξεων της ανατολικής Μεσογείου. Η πορεία της Ρώμης στην αρχή έμοιαζε μ' αυτή των ελληνικών πόλεων. Κι εδώ στην αρχή είχαμε την κυριαρχία μιας κληρονομικής αριστοκρατίας που σε κάποιο σημείο βρέθηκε αντιμέτωπη με τους νεόπλουτους και τους φτωχούς που ήταν συσπειρωμένοι πίσω τους. Όμως, η ρωμαϊκή αριστοκρατία κατάφερε να αποφύγει να χάσει τη δύναμή της, ενσωμάτωσε τους νεόπλουτους, παραχώρησε κάποια τυπικά πολιτικά δικαιώματα στους φτωχούς και μπήκε σε μια διαδικασία κατακτήσεων. Απορρόφησε σιγά-σιγά όλες τις πόλεις της Ιταλίας, κάνοντας τις άρχουσες τάξεις τους Ρωμαίους πολίτες. Κάτι τέτοιο η Αθήνα δεν μπορούσε να το κάνει γιατί τα πολιτικά δικαιώματα των φτωχών της ήταν ουσιαστικά και δεν μπορούσαν να παραχωρηθούν σε

κανένα. Η Ρώμη ήταν μια δουλοκτητική κοινωνία αλλά η ισορροπία δυνάμεων ήταν στο εσωτερικό της πολύ διαφορετική απ' αυτή της Αθήνας. Μέσα σε 200 χρόνια περίπου η Ρώμη και η άρχουσα τάξη της κυριαρχούσε σε όλη τη Μεσόγειο. Οι άρχουσες τάξεις την υποδέχτηκαν σαν σωτήρα και τα πολιτικά δικαιώματα των φτωχών σε όλη την αυτοκρατορία καταργήθηκαν στην πράξη. Μετά από μια περίοδο σκληρών εμφυλίων πολέμων μέσα στην άρχουσα τάξη που συνοδεύτηκαν από τις μαζικότερες εξεγέρσεις δούλων της Αρχαιότητας, η Ρώμη έγινε μια απόλυτη μοναρχία.

Οι θεσμοί της Αυτοκρατορίας κάλυψαν τέλεια τις ανάγκες της άρχουσας τάξης σ' όλη την περιοχή της Μεσογείου. Έβαλαν τέλος στον ανταγωνισμό μεταξύ των μελών της που απειλούσε ν' ανοίξει ευκαιρίες στους από κάτω να εξεγερθούν κι έφτιαξε μια συγκεντρωτική διοίκηση που μπορούσε να κατευθύνει, όπου υπήρχε απειλή από τα κάτω, μια τρομερή στρατιωτική δύναμη.

Όμως το απώγειο της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας συνοδεύτηκε από το τέλος των επεκτατικών πολέμων. Στρατιωτικά δεν υπήρχαν άλλοι εύκολοι στόχοι κι έτσι η προμήθεια νέων δούλων σταμάτησε. Πλέον η συντήρηση των δούλων έγινε πιο ακριβή ενώ οι ελεύθεροι φτωχοί πολίτες είχαν χάσει τα δικαιώματά τους. Σιγά-σιγά οι Ρωμαίοι γαιοκτήμονες άρχισαν να μετατρέπουν τους φτωχούς σε δουλοπάροικους και να απελευθερώνουν τους δούλους τους. Μέσα στην αυτοκρατορία άρχισαν να εμφανίζονται τα έμβρυα ενός νέου συστήματος της φεουδαρχίας.

Η παρακμή του αρχαίου πολιτισμού οφειλόταν στην παρακμή του δουλοκτητικού τρόπου παραγωγής. Αυτός εμφανίστηκε εκεί που οι φτωχοί αποκτούσαν πολιτικά δικαιώματα μειώνοντας την εκμετάλλευσή τους και οι πλούσιοι μπορούσαν να αναζητήσουν αλλού εργατικά χέρια, χρησιμοποιώντας δούλους. Για να διατηρηθεί αυτή η ισορροπία χρειαζόνταν συνεχείς πόλεμοι που να φέρνουν νέους δούλους.

Η Ρώμη, επειδή παρήκμασε ο δουλοκτητικός τρόπος παραγωγής οδηγήθηκε στην κατάρρευση. Η στέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων των φτωχών σήμαινε ότι αναγκαστικά ο στρατός γινόταν μισθοφορικός. Ένας μισθοφορικός στρατός στο μέγεθος που χρειαζόταν για να καλύψει τα σύνορα της αυτοκρατορίας, σήμαινε μια τρομακτική αύξηση της φορολογικής εκμετάλλευσης. Αυτή έστρεφε τον πληθυσμό ενάντια στο κράτος και αποδυνάμωνε την οικονομική βάση. Η αποδυνάμωση της οικονομικής βάσης υπονόμεινε την άμυνα που στο τέλος υποχώρησε σε εξωτερικές επιθέσεις πολύ πιο αδύναμες από οτιδήποτε είχε αντιμετωπίσει με επιτυχία η Ρώμη πριν. Παράλληλα οι αγροτικές εξεγέρσεις σάρωναν την ύπαιθρο.

Μέσα από το βιβλίο του Σαιντ Κρουά μπορούμε επιτέλους να παρακολουθήσουμε όλη αυτή τη διαδρομή της ακμής και παρακμής της αρχαίας Αθήνας και Ρώμης, κατανοώντας τις κοινωνικές δυνάμεις που έπαιξαν ρόλο και αποφεύγοντας τα εθνικιστικά παραμύθια της προγονολατρείας.

Χρήστος Πετρόζος

Ενα καταπληκτικό λεύκωμα με αφίσες από τον Μάη του 1968 που κυκλοφορούν για πρώτη φορά στην Ελλάδα είναι η προσφορά των εκδόσεων Εργατική Δημοκρατία στα 30χρονα του Μάη. Όλη η ιστορία της εξέγερσης, εικονογραφημένη, ξετυλίγεται μέσα από τις 20 αυτές αφίσες που σχεδιάστηκαν από τους φοιτητές της καταλημμένης Σχολής Καλών Τεχνών του Παρισιού. Τυπώθηκαν με τη μέθοδο της μεταξοτυπίας και κυκλοφόρησαν τις μέρες της εξέγερσης σε πάνω από 200.000 αντίτυπα για να κολληθούν στους τοίχους των σχολών, των δρόμων και των καταλημμένων εργοστασίων.

Ο Μάης ξεκίνησε από μια φοιτητική εξέγερση για να μετατραπεί πολύ γρήγορα σε επαναστατική έκρηξη της εργατικής τάξης. Η επανάσταση δημιουργεί, η επανάσταση εμπνέει. Η ρήση του Μαρξ πως "ότι μοιάζει σταθερό εξανεμίζεται" ταιριάζει περισσότερο απ'οτιδήποτε άλλο στις μέρες του Μάη '68. Μέσα σε βδομάδες, μέρες, ώρες, οι ιδέες που φαινόταν ακλόνητες, αμφισβητούνται σθεθέμελα. Κι απ' την άλλη μεριά, οι ιδέες που έμοιαζαν κτήμα μόνο μιας χούφτας επαναστατών ξαφνικά απλώνονται και αγκαλιάζουν εκατοντάδες χιλιάδες κόσμο. Η χρησιμότητα των αφισών αυτού του λευκώματος είναι ότι μεταφέρουν με την πιο μεγάλη ζωτικότητα την τεράστια αυτή αλλαγή που συμβαίνει μαζικά και γρήγορα.

Η 5η Γαλλική Δημοκρατία του στρατηγού Ντε Γκωλ ήταν από τα πιο αυταρχικά καθεστώτα της Δύσης. Οι περισσότερες απεργίες μέχρι τότε αντιμετωπιζόνταν με την αστυνομία και τις συλλήψεις. Απέναντί του, το μεγαλύτερο κόμμα της αντιπολίτευσης εί-

Η τέχνη για την επανάσταση

■ Μάης '68 - Αφίσες από την επαναστατική έκρηξη
Εκδόσεις Εργατική Δημοκρατία, δραχμές 2.000

και το Κομμουνιστικό Κόμμα Γαλλίας. Ενα κόμμα ρεφορμιστικό που σαν στόχο είχε μόνο το εκλογικό του δυνάμωμα και τη συμμετοχή του σε μια κυβέρνηση συνασπισμού "των προοδευτικών δυνάμεων". Μέσα από την CGT, την μεγαλύτερη συνδικαλιστική ομοσπονδία, στην πραγματικότητα έλεγχε από τα πάνω ότι καμιά απεργιακή κινητοποίηση δεν θα ξεπερνούσε τα όρια της συμβολικής διαμαρτυρίας. Ο σκληρός αυταρχισμός από τη μια και η κυριαρχία του ρεφορμισμού από την άλλη έδιναν στη γαλλική κοινωνία την εικόνα μιας παθητικής στασιμότητας.

Όλα αυτά άλλαξαν σε μια νύχτα ή περίπου σε μια νύχτα. Όμως, όταν ο Ντε Γκωλ διέταζε την αστυνομία να καταστείλει την φοιτητική διαδήλωση στις 10 Μάη του 1968, ποτέ δεν φανταζόταν ότι θα πυροδοτούσε μια ολόκληρη επαναστατική έκρηξη. Η διαδήλωση που κάλεσαν τα συνδικάτα στις 13 Μάη ήταν η μεγαλύτερη που είχε γίνει στο Παρίσι από την εποχή της Απελευθέρωσης από τους ναζί το 1944. Από κει και πέρα τα γεγονότα πήραν τη μορφή χιονοστιβάδας. Το ένα μετά το άλλο τα εργοστάσια καταλαμβάνονταν από τους εργάτες και για δυο βδομάδες δεν υπήρχε χώρος που να μην απεργούσε, από τις συγκοινωνίες και τους ποδοσφαιριστές μέχρι τα νοσοκομεία και τα μπαλέτα του Φολί Μπερζέ. Η κυβέρνηση έμοιαζε παράλυτη και ο Ντε Γκωλ έφυγε για την Γερμανία όπου οι φήμες τον είχαν να ετοιμάζει πραξικόπημα με τη βοήθεια των γαλλικών στρατευμάτων που στάθμευαν εκεί.

Μέσα σε αυτό το επαναστατικό πανηγύρι, η γενική συνέλευση της καταλημμένης Σχολής Καλών Τεχνών αποφάσισε ότι θα έπρεπε να στηρίξει τους αγώνες με συγκεκριμένο τρόπο δημιουργώντας το Atelier Populaire, το Λαϊκό Εργαστήριο. Στις 15 του Μάη η γενική συνέλευση δήλωνε:

"Αναγνωρίζουμε ότι δεν μπορούμε να τραβήξουμε αυτόν τον αγώνα μόνοι μας. Η πάλη ενάντια στο ταξικό πανεπιστήμιο πρέπει να συνδεθεί οργανικά με την πάλη όλων των εργατών ενάντια στην καπιταλιστική εκμετάλλευση. Γι' αυτό αφιερώνουμε όλες μας τις δυνάμεις στον κοινό αγώνα..."

Οι αφίσες μπορεί να ζωγραφίστηκαν από καλλιτέχνες επαναστάτες, αλλά ο πραγματι-

κός δημιουργός τους ήταν η ίδια η επανάσταση. Ήταν η επανάσταση που έβαλε το σήμα των ναζιστικών SS πάνω στην ασπίδα του γάλλου ΜΑΤατζή. Που ενθουσίαζε τους εργάτες όταν έβλεπαν στους τοίχους των καταλημμένων εργοστασίων την αφίσα "το αφεντικό σε χρειάζεται, εσύ δεν τον χρειάζεσαι". Που έδωχνε την όποια καχυποψία απέναντι στους "ξένους εργάτες" και έκανε δημοφιλή αφίσες όπως "Σταματήστε τις απελάσεις των μεταναστών συντρόφων μας" ή "Η ενότητα των εργατών θα σπάσει τα σύνορα".

Ήταν η επανάσταση που έσπαγε μαζικά, όχι μόνο την κυρίαρχη ιδεολογία του γκωλικού καθεστώτος, αλλά και τις ρεφορμιστικές αυταπάτες. "Ρεφορμισμός = χλωροφόρμιο" ήταν η πιο φημισμένη αφίσα σύμβολο του Μάη και δεν ήταν μια αφίσα που στόλιζε κάποια φοιτητικά δωμάτια, ήταν το στολίδι στους τοίχους της καταλημμένης Ρενό Μπιγιανκούρ. Ακόμα κι όταν ο Μάης έσβηγε και ακολουθούσαν οι εκλογές οι αφίσες κρατούσαν το νήμα της επανάστασης: "Η ψήφος δεν αλλάζει τίποτα, ο αγώνας συνεχίζεται".

Αυτές οι αφίσες και μαζί τους και πολλές άλλες που έγιναν σύμβολο του Μάη δεν χάθηκαν. Είτε οι ιδιες, είτε παραφρασμένες, είτε οι ιδέες που κουβαλούσαν, είτε ακόμα και μόνο η ζωγραφιά τους, βρέθηκαν πολλές φορές κολλημένες στους τοίχους, σε πλακάτ, σε πικέτες. Κάθε φορά που οι εργάτες και οι φοιτητές κλιμάκωναν την πάλη τους, οι αφίσες του Μάη θύμιζαν την προοπτική του αγώνα.

Γι' αυτό δεν ξαφνιαστήκαμε όταν στο τελευταίο πανεκπαιδευτικό συλλαλητήριο είδαμε ότι οι καθηγητές της ΑΓ ΕΛΜΕ Ανατολικής Αττικής είχαν φωτοτυπίσει τέσσερις από αυτές τις αφίσες του Μάη και τις είχαν κάνει πλακάτ, ταιριάζοντας τα συνθήματα με τα συγκεκριμένα αιτήματά τους. Είναι η καλύτερη διαφήμιση αυτού του λευκώματος: ό,τι φέρνει την επικαιρότητα του Μάη, την επικαιρότητα της επανάστασης, στις διαδηλώσεις και στους αγώνες του σήμερα.

Αγοράστε το. Η τιμή είναι έκπληξη: μόνο 2000 δραχμές. Να είστε απόλυτα σίγουροι ότι θα σας φανεί πολύ σύντομα χρήσιμο:

Κώστας Πίτσας

Εχουμε τη δύναμη

Τζον Μόλινε: Η μελλοντική σοσιαλιστική κοινωνία", Εκδόσεις Εργατική Δημοκρατία, σελίδες 48, δρχαμές 1.000

Σήμερα, στην παραμονή του 21ου αιώνα ο σοσιαλισμός είναι πιο επίκαιρος παρά ποτέ. Είναι όμως εφικτός; Μπορεί η εργατική τάξη να οργανώσει μια τέτοια κοινωνία όπου τα προβλήματα που μας χροιάζει απλόχερα ο καπιταλισμός να βρουν τη λύση τους; Θα υπάρχει δημοκρατία ή θα είναι μια κοινωνία σαν αυτές που γνωρίσαμε στην Ανατολική Ευρώπη μετά την επικράτηση του Σταλινισμού; Πώς θα αναπτυχθεί η οικονομία, έτσι ώστε να εξαλειφθεί η ανεργία και η φτώχεια;

Ο Τζον Μόλινε καταφέρνει να δώσει -μόνο σε 48 σελίδες- μ' έναν απλό και ταυτόχρονα επιστημονικό τρόπο καταφατικές απαντήσεις. Δείχνει το πώς η ανθρωπότητα μπορεί στο σοσιαλισμό να απαλλαγεί από τα βασικά προβλήματα που την βαραίνουν στον καπιταλισμό. Ξεκαθαρίζει όμως ταυτόχρονα ότι η πραγματικότητα του σοσιαλισμού διαφέρει από κάθε δυνατή πρόβλεψη. Οι σοσιαλιστές δεν είναι προφήτες για να προβλέψουν ούτε ποια θα είναι η ημερομηνία της επανάστασης, ούτε ποιες θα είναι οι ειδικές οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες της εποχής αυτής. Μια σειρά από μέτρα που θα αφορούν τη μελλοντική σοσιαλιστική κοινωνία θα εναπόκεινται στους εργάτες του μέλλοντος να τα αποφασίσουν.

Το πρώτο βήμα προς τη σοσιαλιστική κοινωνία είναι να πάρουν οι εργάτες την πολιτική εξουσία. Να κτίσουν το δικό τους εργατικό κράτος. Σ' αντίθεση με την κοινοβουλευτική δημοκρατία στον καπιταλισμό, όπου η εξουσία ανήκει σ' ένα μικρό αριθμό ανεξέλεγκτων αφεντικών - π.χ. Βαρδινογιάννης, Λάτσης, Κόκκαλης - που κανείς δεν τους έχει εκλέξει, το εργατικό κράτος στηρίζεται στην άμεση δημοκρατία στους χώρους δουλειάς. Όλες οι αποφάσεις που αφορούν την κοινωνία και την οικονομία θα παίρνονται συλλογικά μέσα από το θεσμό των εργατικών συμβουλίων. Μέσα στα εργατικά συμβούλια μπορούν να λειτουργούν ελεύθερα όλα τα διάφορα πολιτικά κόμματα που θα αποδέχονται όμως το βασικό πλαίσιο της εργατικής δημοκρατίας.

Στο εργατικό κράτος θα υπάρχουν όλες οι προϋποθέσεις και οι διευκολύνσεις για να γίνει πραγματικότητα η μαζική συμμετοχή στα κοινά. Ο χώρος δουλειάς θα γίνει κέντρο δημοκρατικής συζήτησης και οργάνωσης της ζωής των εργατών. Οι εφημερίδες και τα ΜΜΕ από επιχειρήσεις που ελέγχονται από καπιταλιστές θα περάσουν στα χέρια της εργατικής τάξης. Θα καταργηθούν ο στρατός κι η αστυνομία που είναι οι καταπιεστικοί θεσμοί του αστικού κράτους και την θέση τους θα πάρουν οι εργατικές πολιτοφυλακές.

Στη μελλοντική σοσιαλιστική κοινωνία τα προβλήματα της οικονομίας που σήμερα μοιάζουν "άλυτα" - οι κρίσεις, η ανεργία κλπ - θα λυθούν από τους ίδιους τους εργάτες. Οι κρίσεις στον καπιταλισμό οφείλονται στο χάος που φέρνει ο ανταγωνισμός για το τυφλό κυνήγι του κέρδους. Στον σοσιαλισμό αυτό το χάος δεν θα υπάρχει αφού θα κυριαρχεί η συνεργασία των εργατών για να παράγουν με προτεραιότητα τις ανάγκες τους κι όχι τα κέρδη μιας μειοψηφίας. Οι αποφάσεις θα παίρνονται συλλογικά στους

χώρων και του καπιταλισμού ιδιαίτερα. Για παράδειγμα, θα είναι δυνατόν να χτυπηθεί η καταπίεση των γυναικών. Όχι μόνο με μια σειρά θεσμικές κατοχυρώσεις, αλλά με την κοινωνικοποίηση του νοικοκυριού και της φροντίδας των παιδιών - με παιδικούς σταθμούς, συλλογικά εστιατόρια κλπ - που θα δώσουν τη δυνατότητα στις γυναίκες να ελέγχουν το χρόνο τους και τη ζωή τους.

Η ίδια η φύση της εργασίας που σήμερα είναι από βαρετή ως εξοντωτική θα αλλάξει. Με τον εργατικό έλεγχο και την χρησιμοποίηση των τεχνολογικών εξελίξεων δεν θα υπάρξει μόνο ριζική μείωση του χρόνου εργασίας, αλλά και κατάργηση της αποσπασματικότητας και του κατακερματισμού πνευματικής και χειρωνακτικής εργασίας. Καθένας θα είναι ταυτόχρονα παραγωγός και προγραμματιστής της παραγωγής. Έτσι η εργασία θα γίνει για τον καθένα πηγή δημιουργίας, στην πραγματικότητα θα γίνει πρωταρχική ανάγκη ζωής.

Με τον ίδιο τρόπο θα χτυπηθούν - και τελικά θα εξαφανιστούν εντελώς - όλες οι προκαταλήψεις που καλλιεργούνται από την άρχουσα τάξη για να διασπάσουν τους εργάτες όπως ο ρατσισμός και ο εθνικισμός.

Μπορεί μια τέτοια σοσιαλιστική κοινωνία να επιβιώσει σε μια μόνο χώρα; Ο Μόλινε ξεκαθαρίζει ότι η απομόνωση της επανάστασης οδηγεί είτε στην ανατροπή, είτε στον εκφυλισμό της. Τονίζει ότι η σοσιαλιστική επανάσταση μπορεί και πρέπει να εξαπλωθεί. Η ορμή της θα δώσει έμπνευση σε όλα τα εργατικά κινήματα και θα δημιουργήσει παλληρροικά κύματα όπως μετά τον Οκτώβρη του '17. Η παγκόσμια επικράτηση της επανάστασης "θα σημαίνει ότι ο διεθνής σοσιαλισμός, η τιθάσευση των παραγωγικών πηγών όλου του κόσμου για τις ανάγκες και το όφελος της ενωμένης ανθρωπότητας, θα έχει γίνει πραγματικότητα". Θα σημαίνει ότι ο απίστευτος πλούτος που παράγει η εργασία δισεκατομμυρίων εργαζόμενων θα μπορεί να χρησιμοποιηθεί συντονισμένα για να λύσει κάθε πρόβλημα. Θα σημαίνει ότι τότε "η ανθρωπότητα θα μπορεί να γράψει στη σημαία της: από τον καθένα σύμφωνα με τις ικανότητές του, στον καθένα σύμφωνα με τις ανάγκες του" (Μαρξ).

Διαβάστε αυτό το μικρό βιβλίο και προτείνετε το στους συναδέλφους και τους φίλους σας. Δεν προσφέρει μόνο ένα όραμα για το οποίο αξίζει να παλέψει κανείς, αλλά εξηγεί γιατί είναι εφικτό να αλλάξουμε την κοινωνία και να κάνουμε το όραμα πράξη.

Γιώργος Ράγκος

χώρους δουλειάς και με βάση αυτές τις αποφάσεις θα υπάρχει ουσιαστικός κι όχι τυπικός προγραμματισμός από το εργατικό κράτος. Ο προγραμματισμός θα στηρίζεται στον εργατικό έλεγχο δηλαδή στη δυνατότητα των εργατικών συνελεύσεων να κρίνουν μέσα στο ίδιο το εργοστάσιο.

Το γεγονός ότι σε μια σοσιαλιστική κοινωνία θα εξασφαλιστούν οι υλικές προϋποθέσεις για την ικανοποίηση των άμεσων αναγκών των ανθρώπων, θα δώσει τη δυνατότητα να λυθούν και μια σειρά άλλα προβλήματα που είναι προϊόντα των ταξικών κοινο-

Χαμένες Ελπίδες

Γιούνγκ Τσανγκ: "Αγριόκυκνοι. Τρεις κόρες της Κίνας", Εκδόσεις Εστία, σελίδες 726, δραχμές 7.300

Οι "Αγριόκυκνοι" της Γιούνγκ Τσανγκ (με τον υπότιτλο "Τρεις κόρες της Κίνας") είναι ένα μυθιστόρημα που δίνει μια εικόνα της ζωής τριών γενιών στην Κίνα. Η δύναμή του είναι ο τεράστιος πλούτος από λεπτομερειακές περιγραφές που δίνουν ζωντανά όλη την περίοδο από τη δεκαετία του 20 μέχρι σήμερα.

Το βιβλίο ξεκινάει από την εποχή της Δυναστείας των Μαντσού, μια εποχή "αυθαιρεσίας" όπου οι τοπικοί πολέμαρχοι είχαν μεγάλη δύναμη. Η γιαγιά της Γιούνγκ Τσανγκ ήταν παλακίδα ενός πολέμαρχου, γιατί η οικογένειά της την είχε προσφέρει για να ανεβάσει την κοινωνική της θέση!

Αποχτάμε μια γεύση από την τρομακτική καταπίεση που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες στην Κίνα πριν από την επανάσταση. Ένα χαρακτηριστικό δείγμα είναι το δέσιμο των ποδιών τους για να μείνουν μικρά και κομψά.

Η μητέρα της Γιούνγκ μεγαλώνει σε συνθήκες γιαπωνέζικης κατοχής και εμφυλίου πολέμου ανάμεσα στο Κομμουνιστικό Κόμμα και τους εθνικιστές του Κουομίντανγκ.

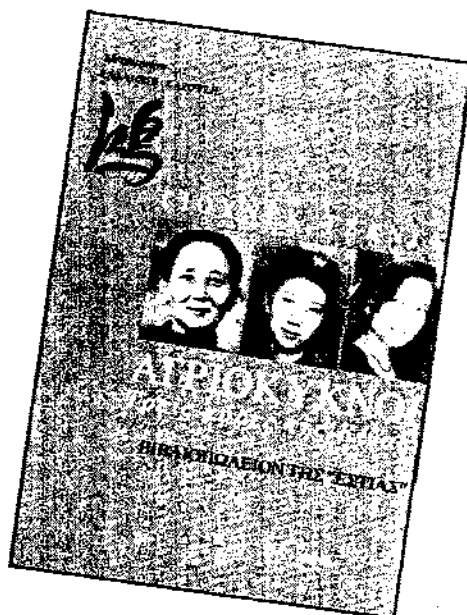
Ο ιδεαλισμός των κομμουνιστών, η αυτοπειθαρχία τους και η δράση τους για να εξασφαλίσουν διανομή τροφίμων και να οργανώσουν εκστρατείες με σύνθημα "Η Γη στους Αγρότες" εντυπωσιάζουν τη μητέρα της Γιούνγκ σε αντίθεση με τη διαφθορά του Κουομίντανγκ. Την κερδίζουν οι υποσχέσεις για τερματισμό των "εθίμων" όπως το δέσιμο των ποδιών των γυναικών. Ο πατέρας της Γιούνγκ εμφανίζεται σαν προσωποποίηση της αυταπάτης που χαρακτήριζε πολλά από τα στελέχη του Κομμουνιστικού Κόμματος. Δίνει μάχη για να πείσει τους αγρότες ότι η επανάσταση είναι αντίθετη με τις πρακτικές της οικογενειακής.

Όμως, ακόμα και σε εκείνο το αρχικό

στάδιο της επανάστασης, η γραφειοκρατία διατηρεί το προνόμιο να ελέγχει αν ο πατέρας και η μητέρα της Γιούνγκ επιτρέπεται να παντρευτούν και τους στερεί τη δυνατότητα να κοιμούνται μαζί επειδή δούλευαν σε διαφορετικά μέρη.

Το πιο αποκαλυπτικό κομμάτι του βιβλίου είναι οι περιγραφές για τις δεκαετίες '50-'70. Η εποχή του "Μεγάλου Αλματος προς τα Μπρος", όταν ο Μάο έβαλε μπροστά την προσπάθεια να φτάσει και να ξεπεράσει τη Δύση, σήμαινε τεράστιες θυσίες για τους εργάτες και αγρότες της Κίνας. Το καθεστώς έδωσε εντολή να φτιάχνουν μικρά χαλυβουργεία στα χωριά, για να ανεβάσει την παραγωγή ατσάλιου.

Η προσπάθεια τσάκισε τη αγροτική παραγωγή χωρίς να πετύχει τους στόχους

της. Στην επαρχία Σιτσουάν περίπου δέκα εκατομμύρια άνθρωποι (σχεδόν το 10% του πληθυσμού) πέθαναν γιατί επικράτησε λιμός.

Η Γιούνγκ περιγράφει πώς, γυρίζοντας από το σχολείο στο σπίτι, σταματούσε και έψαχνε στο δρόμο για να μαζέψει καρφιά. Όλα τα κουζινικά του σπιτιού δόθηκαν στο χαλυβουργείο και όλοι -ακόμα και οι εργαζόμενοι στο νοσοκομείο- ήταν υποχρεωμένοι να αφήνουν τις δουλειές τους για να προσφέρουν μια βάρδια στο χαλυβουργείο.

Η αποτυχία εκείνης της καταναγκαστικής συσσώρευσης οδήγησε στη διάσπαση της ηγεσίας του καθεστώτος. Ο Μάο προσπάθησε να ξαναπάρει τον έλεγχο καταγγέλοντας τους αντιπάλους τους σαν "οπαδούς τους καπιταλιστικού δρόμου". Το βιβλίο δίνει εικόνες για τη ζωή της νεολαίας την περίοδο της Πολιτιστικής Επανάστασης. Η Γιούνγκ περιγράφει το ταξίδι της στο Πεκίνο την εποχή της μεγάλης προσωπολατρίας του Μάο. Όταν το καθεστώς αποφάσισε να επιβάλει την τάξη, καταστέλοντας τις ανεξέλεγκτες ομάδες Ερυθροφρουρών, εκατομμύρια εργάτες δώχτηκαν από τις πόλεις για "επανεκπαίδευση" στην ύπαιθρο. Η οικογένεια της Γιούνγκ βρέθηκε διαλυμένη.

Το βιβλίο είναι πολιτικά πολύ αδύνατο. Η Γιούνγκ δεν μπορεί να καταλάβει πώς χάθηκε η επανάσταση και γιατί η Κίνα του Μάο πήρε το δρόμο του κρατικού καπιταλισμού. Στα μάτια της, ο Μάο είναι συνεχιστής των κινεζικών παραδόσεων, όπου οι ηγέτες επιδίωκαν την θεοποίηση τους. Τον βλέπει σαν ένα από τους παλιούς αυτοκράτορες με διαφορετικό προσωπείο. Αυτό την οδηγεί σε αυταπάτες για το ρόλο του Ντενγκ Χσιάο Πινγκ, σε σημείο ώστε να παραβλέπει τη σφαγή της πλατείας Τιενανμέν το 1989.

Για να μπορέσει να παρακολουθήσει κάποιος πολιτικά τις στροφές των εξελίξεων στην Κίνα από το 1920 μέχρι σήμερα, χρειάζεται ένα άλλο βιβλίο: το "Κίνα 1927-1997" που έχουν βγάλει οι εκδόσεις Εργατική Δημοκρατία. Εκεί υπάρχει η ανάλυση για την χαμένη εργατική επανάσταση της δεκαετίας του 1920, για το αγροτικό αντάρτικο του Μάο που νίκησε μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, για τα αδιέξοδα του καθεστώτος που προσπάθησε να χτίσει μια ισχυρή Κίνα στις πλάτες των εργατών παρόλο που ονομαζόταν "κομμουνιστικό". Οι εργάτες ποτέ δεν πήραν την εξουσία στην Κίνα και οι αγώνες τους χτυπήθηκαν άγρια και από τις δυο πτέρυγες της άρχουσας τάξης.

Παρά τις πολιτικές αδυναμίες της Γιούνγκ, όμως, το βιβλίο της δίνει στον αναγνώστη την αίσθηση για τα σκαμπανεβάσματα που πέρασαν αυτές οι τρεις γυναίκες στην Κίνα, για το πώς βίωσε ο κόσμος τις ελπίδες και τη διάψυσή τους.

Πάνος Γκαργκάνας

ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Απ' αυτό το τεύχος του περιοδικού καθιερώνουμε σελίδα γραμμάτων. Η διεύθυνση που μοπορείτε να τα στείλετε είναι: Περιοδικό "Σοσιαλισμός από τα Κάτω", Τ.Θ. 8161 - 100 10 ΑΘΗΝΑ

Ο Τρότσκι και η Διεθνής

Διαβάζοντας το άρθρο για την Γ' Διεθνή του τελευταίου τεύχους του περιοδικού του κόμματος, ένιωσα να με βασανίζει ένα ερώτημα. Αυτό το ερώτημα δεν είναι διόλου επουσιώδες και πρέπει να απασχολήσει βαθιά την ηγεσία του νεοϊδρυθέντος κόμματός μας. Το ερώτημα είναι το εξής: είμαστε ναι ή όχι τροτσκιστές, όσο και λενινιστές;

Η κριτική που πρόκειται να ασκήσω, για να αποδείξω την ορθότητα του ερωτήματός μου αυτού, θα κυμανθεί σε δυο επίπεδα. Το πρώτο είναι η αναφορά που γίνεται μέσα στο άρθρο για τις θέσεις της Γ' Διεθνούς, σχετικά με την παγκόσμια προλεταριακή επανάσταση. Σ' όλα τα σημεία όπου γίνεται λόγος για τις θέσεις της Γ' Διεθνούς, προβάλλεται μόνο το όνομα του Λένιν, χωρίς να γίνεται ούτε η παραμικρή νήξη στον ρόλο που διαδραμάτισε σ' αυτές τις συζητήσεις ο Τρότσκι. Αφήνοντας όμως αδιευκρίνιστη μια τόσο σημαντική πτυχή της ιστορίας της Γ' Διεθνούς, μοιάζουμε να δίνουμε πάτημα στην κριτική των υπολειμάτων του σταλινισμού που θέλει να φέρει σε αντιπαράθεση το ρόλο του Λένιν μ' αυτόν του Τρότσκι, τόσο μέσα στο μπολσεβίκικο κόμμα, όσο και στην Γ' Διεθνή.

Το δεύτερο σημείο είναι η πλήρης απουσία οποιασδήποτε αναφοράς στη Δ' Διεθνή, την οποία ίδρυσε ο Τρότσκι. Στο "Ημερολόγιο της εξορίας" ο ίδιος ο Τρότσκι αναφέρει ότι θεωρεί την δουλειά που κάνει για την ίδρυση μιας νέας διεθνούς, πολύ πιο σημαντική από την οργάνωση του Κόκκινου Στρατού, κατά τη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου.

Όμως, για να γίνω πιο συγκεκριμένος, είναι λάθος εγκληματικό να γίνεται λόγος για την Γ' Διεθνή, χωρίς σ' αυτήν να δίνεται η προοπτική της Δ'. Κι αυτό γιατί πραγματικός συνεχιστής του έργου της Γ' Διεθνούς, δεν είναι η προδοτική Κομμουνιστική Διεθνή που οδήγησε στην ήττα τόσες και

τόσες επαναστάσεις, μα η Δ' Διεθνής. Η Δ' Διεθνής, της οποίας τα μέλη κατασφάχτηκαν κατά το παρελθόν από τη σταλινική αντίδραση σ' όλα τα μέρη της γης.

Όλη τη δυναμική που περικλείει στους κόλπους της η Γ' Διεθνής, την βρίσκουμε μεταφευγμένη στην Δ' Διεθνή. Γι' αυτό λοιπόν πρέπει να δίνεται η ιστορία της Γ' Διεθνούς υπό την προοπτική και τον ερχομό της Δ' διεθνούς.

Είναι λοιπόν τόσο τυφλή η ηγεσία του ΣΕΚ, ώστε να μην βλέπει αυτά τα στοιχειώδη ή μήπως το κόμμα (ηγεσία) απορροφημένο στο να συνθηματολογεί, έχει χάσει εντελώς τον κύριο προσανατολισμό του; Κι ο κύριος προσανατολισμός του είναι να καταδεικνύει ανα πάσα στιγμή τις διαφορές μας τόσο ως προς τον καπιταλισμό, όσο και ως προς τον σταλινισμό. Δεν μπορώ άλλωστε να σκεφτώ, ούτε για μια στιγμή, ότι ένα τόσο σημαντικό άρθρο δεν πέρασε από τα χέρια της ηγεσίας.

Ελπίζω το γράμμα μου να διαβαστεί δίχως εκνευρισμούς και να λάβω κάποια απάντηση είτε προσωπική, είτε (κι αυτό θα προτιμούσα) δημόσια, μέσω της εφημερίδας.

*Αιμίλιος Μανολόπουλος,
Θεσσαλονίκη*

Αθηνά Γαϊτάνου Γιαννιού

Αγαπητοί φίλοι,

Στο φύλλο 25, (Νοέμβρης-Δεκέμβρης '97) του περιοδικού "Σοσιαλισμός από τα κάτω" που εκδίδετε, δημοσιεύσατε με τίτλο "Οι γυναίκες στο Μεσοπόλεμο" περίληψη της συνέντευξης που έδωσα στη συνεργάτρια του περιοδικού σας κυρία Βίλλυ Φωτοπούλου, με την ευκαιρία της έκδοσης του τελευταίου μου βιβλίου που αφορά τη ζωή και το έργο της Αθηνάς Γαϊτάνου-Γιαννιού.

Η διαπίστωση που έκανα από την ανάγνωση του κειμένου είναι ότι πολλά από όσα είπα στη διάρκεια της συνέντευξης

δεν αποδόθηκαν πιστά και το χειρότερο, προστέθηκαν άλλα που ποτέ δεν ανέφερα, ενώ φέρομαι να λέω ακόμη και ανακρίβειες.

Έτσι π.χ. φέρομαι να λέω πως η Α.Γ.Γ. ήταν Επιθεωρήτρια Εργασίας, ότι ήταν διευθύντρια του περιοδικού "Ελληνίς" ή ότι ήρθε στην Ελλάδα μαζί με το Γιαννιό "προσπαθώντας να δημιουργήσουν σοσιαλιστικό κίνημα εδώ" κλπ., ενώ βέβαια τίποτε από αυτά δεν προκύπτει από το περιεχόμενο του βιβλίου.

Ακόμη φέρομαι να αναλύω θεωρητικές απόψεις, να βρίσκω τη θέση της Α.Γ.Γ. στη διαμάχη βενιζελικών και βασιλικών σχετικά με τους Βαλκανικούς πολέμους αντιφατική "γιατί δεν ήταν αυτή που θα βοηθούσε της εργατική τάξη να δώσει τη δική της απάντηση στον πόλεμο" και άλλα, που... συμπτωματικά νομίζω, ότι ταυτίζονται με συγκεκριμένες πολιτικές απόψεις για τα επίμαχα αυτά θέματα!

Το κακό αυτό αποτέλεσμα μιας συνέντευξης, που αν είχε αποδοθεί πιστά θα μπορούσε να είναι κατατοπιστική σε σχέση με την σημαντική αυτή γυναικεία και την εποχή της και συνεπώς χρήσιμη, οφείλεται προφανώς στην απειρία του συνεργάτη σας που "έκοψε και έραψε" τη συνέντευξη με μεγάλη προχειρότητα, αλλά και παρασυρμένος από στενό ιδεολογικό ενθουσιασμό, αντιμετώπισε τουλάχιστον άκομψα το κείμενο που του εμπιστεύθηκαν.

Θα πρέπει όμως εδώ να σημειώσω ακόμη ότι συγγράφοντας τη βιογραφία της Αθηνάς Γαϊτάνου-Γιαννιού απέφυγα τις γενικότερες τοποθετήσεις και αξιολογήσεις κρίνοντας ότι κάτι τέτοιο θα μείωνε την αξία του όλου έργου, αφού θα επηρέαζε τον αναγνώστη εμποδίζοντας τον να κρίνει την προσωπικότητα της με βάση τα στοιχεία που του προσφέρονται.

Για την αποκατάσταση της αλήθειας, σας παρακαλώ λοιπόν, να δημοσιεύσετε την επιστολή μου αυτή στο επόμενο τεύχος του περιοδικού σας.

*Με εκτίμηση
Ιρις Αυδή-Καλκάνη*